תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · סדר נזיקין

רי"ף בבא מציעא

רבנו יצחק אלפסי [הרי"ף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רי"ף בבא מציעא

רבנו יצחק אלפסי [הרי"ף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ריף-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 6
דף א: 6
דף ב. 7
דף ב: 7
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 9
דף ד: 10
דף ה. 11
דף ה: 12
דף ו. 12
דף ו: 14
דף ז. 15
דף ז: 16
דף ח. 16
דף ח: 17
דף ט. 19
דף ט: 20
דף י. 21
דף י: 22
דף יא. 23
דף יא: 24
דף יב. 25
דף יב: 26
דף יג. 26
דף יג: 27
דף יד. 29
דף יד: 30
דף טו. 31
דף טו: 32
דף טז. 33
דף טז: 35
דף יז. 36
דף יז: 38
דף יח. 39
דף יח: 40
דף יט. 41
דף יט: 42
דף כ. 43
דף כ: 45
דף כא. 46
דף כא: 47
דף כב. 48
דף כב: 48
דף כג. 49
דף כג: 50
דף כד. 52
דף כד: 53
דף כה. 54
דף כה: 55
דף כו. 57
דף כו: 57
דף כז. 59
דף כז: 60
דף כח. 60
דף כח: 61
דף כט. 62
דף כט: 63
דף ל. 63
דף ל: 65
דף לא. 65
דף לא: 66

דף לב. 68
דף לב: 69
דף לג. 70
דף לג: 72
דף לד. 73
דף לד: 74
דף לה. 75
דף לה: 76
דף לו. 77
דף לו: 78
דף לז. 78
דף לז: 79
דף לח. 80
דף לח: 81
דף לט. 81
דף לט: 82
דף מ. 83
דף מ: 84
דף מא. 85
דף מא: 86
דף מב. 87
דף מב: 88
דף מג. 89
דף מג: 89
דף מד. 90
דף מד: 91
דף מה. 92
דף מה: 93
דף מו. 94
דף מו: 95
דף מז. 96
דף מז: 97
דף מח. 98
דף מח: 99
דף מט. 99
דף מט: 101
דף נ. 102
דף נ: 103
דף נא. 104
דף נא: 105
דף נב. 107
דף נב: 108
דף נג. 109
דף נג: 110
דף נד. 111
דף נד: 113
דף נה. 113
דף נה: 114
דף נו. 115
דף נו: 116
דף נז. 116
דף נז: 118
דף נח. 119
דף נח: 119
דף נט. 120
דף נט: 121
דף ס. 122
דף ס: 123
דף סא. 124
דף סא: 125
דף סב. 126
דף סב: 127
דף סג. 128
דף סג: 130

דף סד. 131
דף סד: 132
דף סה. 133
דף סה: 133
דף סו. 134
דף סו: 135
דף סז. 136
דף סז: 136
דף סח. 137
דף סח: 139
דף סט. 140
דף סט: 141
דף ע. 142
דף ע: 143
דף עא. 144
דף עא: 145
דף עב. 146
דף עב: 147
דף עג. 148

דף א.

(דף ב.) **שנים** אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות מג' חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע:

גמ' למה לי למיתנא זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי ליתני חדא א"ר פפא ואיתימא רב שימי בר אשי רישא במציאה וסיפא במקח וממכר (דף ב:) מקח וממכר ליחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא דנקט מתרוייהו

דף א:

מחד מדעתיה ומחד בעל כרחיה ולא ידע מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה הילכך זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ופלגי לה לטלית ופלגי להו לדמי:

[1]ת"ר הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אימתי בזמן שטענו והודה לו אבל אם הודה מפי עצמו יכול הוא לחזור בו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר:

הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והשליש נאמן משניהם זה אומר כך וזה אומר כך והשליש אומר כך השליש נאמן אימתי בזמן שהשלישות יוצא מתחת ידו אבל אין השלישות יוצא מתחת ידו הרי הוא ככל אדם נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי אימתי בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו אבל אין המקח יוצא מתחת ידו הרי הוא ככל אדם ואמרינן עלה (קידושין דף עד.) וניחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא דנקט מתרוייהו ואמר חד מדעתאי וחד בעל כרחאי ושמעינן מינה דהיכא דאין המקח יוצא מתחת ידו של מוכר אינו נאמן לומר מהאי נקיטנא מדעתאי ומהאי נקיטנא בעל כרחאי וקשיא לן הא דגרסינן הכא ולא ידע מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה מכלל דאי ידע מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה נאמן ואע"ג דאין המקח יוצא מתחת ידו דהא שנים אוחזין בטלית קתני ומסתברא לן דהא דקתני שנים אוחזין בטלית לאו אכולה מלתא קתני אלא אמציאה בלחוד קתני אבל מקח וממכר בדאיתיה בידא דמוכר הוא כדקתני בברייתא ומשום הכי אמרינן לא ידע מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה הא

[1]תוספתא פ"ק

ידע מהימן אבל ליתיה בידא דמוכר אלא שניהן אדוקין בו אין בעל המקח נאמן לחודיה לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי אלא עד דמצטרף אחרינא בהדיה כשאר עדיות דעלמא (דף ז.) תני רב תחליפא

דף ב.

בר מערבא קמיה דר' אבוה שנים אדוקין בטלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקין בשוה מחוי ד' אבהו ובשבועה אלא מתני' דקתני דפלגי כי הדדי היכי משכחת לה אמר רב פפא מתני' דתפישי בכרכשתא אמר רב[2] ששת הלכך האי סודרא כיון דתפיס ביה שלש על שלש כמאן דפסיק דמי וקני ליה ומאי שנא מדרב חסדא דאמר גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת

דף ב:

התם כריתות בעינן וליכא הכא נתינה בעינן והא איכא:
אמרבא ואם היתה טלית מוזהבת חולקין פשיטא לא צריכא דמקרב לגבי חד מינייהו מהו דתימא א"ל פלוג לרחבה כי היכי דשקיל לכוליה דהבא קמ"ל דאמר ליה מאי חזית דפליג הכי פליג הכי והוא דתפיסי בכרכשתא אבל לא תפיסי

דף ג.

בכרכשתא כל חד וחד מאי דתפיס דיליה הוא:
(דף ו.) בעי רבי זירא תקפה אחד בפנינו מהו ה"ד אי דשתיק אודויי אודי ליה ואי קא צווח מאי הוה ליה למעבד לא צריכא דאישתיק ולבסוף צווח מאי מי אמרינן מדאישתיק אודויי אודי ליה או דלמא כיון דקא צווח השתא איגלאי מילתא דהאי דאישתיק מעיקרא קא סבר הא קא חזו ליה רבנן מאי
אמר רב נחמן[3] בר יצחק תא שמע במה דברים אמורים ששניהם אדוקין בה אבל היתה טלית יוצאה מתחת ידו של אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראיה היכי דמי אילימא כדקתני פשיטא אלא לאו כגון דתקפה אחד בפנינו לא הכא במאי עסקינן דאתו לקמן כי תפיסי לה תרוייהו ואמרינן להו זילו פלגוה ונפוק אזול והדור אתו כי תפיס לה חד מינייהו האי אמר אודויי אודי לי והאי אמר בדמי אגרתי ניהליה דאמרינן ליה עד השתא

[2] בגמרא רב משרשיא וברא"ש איתא א"ר אשי
[3] בגמ' איתא אר"נ ת"ש כו'

חשדת ליה בגזלנותא השתא מוגרת לה ניהליה בלא סהדי הלכך מוקמינן ליה בידא דחבריה ואמרינן ליה להאי זיל את אייתי ראיה דבדמי אגרתה ניהליה ואי בעית אימא כגון דאתו לקמן מעיקרא כד תפיס לה חד מנייהו ואידך קא מסריך בה סרוכי קא משמע לן דסירוכא ולא כלום הוא [(4ואפילו לסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה מודה סומכוס דסירכא לאו כלום היא]

דף ג:

ובעיין לא איפשיטא:

ההיא (דף ו:) מסותא דהוו קא מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי היא והאי אמר דידי היא קם חד מינייהו אקדשה קדשה או לא קדשה (דף ז.) ת"ש דאמר רב כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינין הקדישו אינו קדוש הא יכול להוציאה בדיינין הקדישו קדוש ואע"ג דלא אפקיה והא א"ר יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלין שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו מי סברת במסותא מטלטלי עסקינן במסותא מקרקעי עסקינן דכי יכול להוציאה בדיינין ברשותא דמרה קיימא וכן הלכתא.

ומטלטלי נמי דקא אמרינן אע"פ שהוא יכול להוציאו בדיינין והקדישו אינו קדוש ה"מ היכא דבפריה דצריך להוציאו בדיינין אבל היכא דאית ליה פקדון גבי חבריה וכי תבע ליה מיניה יהיב ליה ניהליה כמקרקעי דמי דקי"ל דפקדון ברשותא דמריה הוא והכי נמי איתמר משמיה דגאון כדאמרינן:

ת"ר שנים אדוקין בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו ולוה אומר שלי הוא ופרעתיו לך יתקיים השטר בחותמיו דברי ר' רשב"ג אומר יחלוקו אמר מר יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי וגבי ליה מלוה כוליה ולית ליה לר' הא דתנן שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה יחלוקו אמר רבא אמר רב נחמן במקויים דברי הכל יחלוקו וכי פליגי בשאין מקויים רבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואי מקיים ליה מלוה פליג ואי לא לא פליג מ"ט חספא בעלמא הוא מאן משוי ליה שטרא לוה לוה הא קאמר פרענא ורשב"ג סבר מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו ואע"ג דלא מקיים ליה פליג וקי"ל כרבי דאמר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו.

(דף ז: ע"ש) ויחלוקו דקאמרינן לדמי ולא לשטרא דאי לא תימא

[4] ני' ד"ת

דף ד.

הכי (דף ח.) הא דתנן שנים שהיו רוכבין ע"ג בהמה חולקין הכי נמי דפלגי לה בשלמא טהורה חזיא לבשרא אלא טמאה למאי חזיא הא אפסדוה אלא לדמי ה"נ לדמי:

זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו :

(דף ה:) וכי מישתבע לא לימא שבועה שכולה שלי משום דלא יהבינן ליה כולה ולא לימא נמי שבועה שחציה שלי משום דקא מרע ליה לדיבוריה אלא נימא הכי כולה שלי היא ולדבריכם שבועה שאין לי בה פחות מחציה:

ומאחר שזה תופס ועומד וזה תופס ועומד שבועה זו למה אמר ר' יוחנן שכועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אדם הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא ולימא מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא (דף ו.) אמר אביי חיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ולימא מגו דתפיס ממונא מספיקא משתבע נמי מספיקא אמר רב ששת בריה דרב אידי פרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי אינשי מספק ממונא מאי טעמא ממון אפשר בחזרה שבועה לא אפשר בחזרה:

(דף ה:) אמר רב אידי בר אבין הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות וה"מ דאסהידו סהדי דההיא שעתא דכפריה בב"ד הוה לפקדון בביתיה והוה ידע ביה אי נמי הוה נקיט ליה בידיה ואי לא הוי כי האי גונא לא מיפסל דאמרינן דלמא איגניבא מיניה וסבר אכפריה השתא עד דבחישנא ומשכחנא לה ומהדרנא לה ניהליה

וגרסינן בפרק הגוזל עצים (דף קה:) אמר רב ששת הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן וחייב באונסיו מתיב רמי בר חמא ושכנגדו חשוד על השבועה כיצד אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואם איתא מכפירה אפסיל ליה אמרי הכא במאי עסקינן דקאי באגם דליכא כפירה סבר אישתמיט ליה עד דמייתינא לה תדע דאמר רב אידי בד אבין הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלמא בל היכא דאית ליה לאישתמוטי בפקדון כמלוה דמי ולא מיפסל עד דמשתבע:

(דף ג.) תני ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום ועדים מעידין אותו שיש לו נ' זוז נותן נ' זוז וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו וכן הלכתא.

(דף ד.) ואמר רבי חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' והילך חייב מ"ט הילך כמודה במקצת טענה דמי ותנא תונא שנים אוחזין בטלית והא הכא דכיון דתפיס הילך הוא וקתני ישבע רב ששת אמר הילך פטור מ"ט כיון דקאמר ליה הילך הני חמשין דקא מודי ליה בגויהו כמאן דנקיט להו בידיה מלוה ובאידך חמשין הא לא קא מודה ליה

הלכך ליכא הודאה מקצת הטענה ולרב ששת קשיא מתני' אמר לך רב ששת מתני' תקנת חכמים היא כר' יוחנן וסוגיין כרב ששת דאמר הילך פטור מדקא מקשינן בפרק השואל בענין היו ליה שני עבדים אחד גדול ואחד קטן המוכר אומר הקטן מכרתי והלוקח אומר הגדול לקחתי ישבע המוכר

דף ד:

שהקטן מכר אמאי ישבע מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ועוד הילך הוא מדקא מקשינן הכי שמעינן דכדרב ששת ס"ל דאמר הילך פטור.

ולרב (דף ה.) ששת דאמר הילך פטור קרקע מאי אצטריך קרא למעוטה משבועה הא כל קרקע הילך היא אמר לך רב ששת כי אצטריך קרא היכא דחפר בה בורות שיחין ומערות אי נמי היכא דטענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקעות מהא שמעינן היכא דטענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן חייב דאי לא תימא הכי אמאי איצטריך קרא למעוטי הודה בכלים וכפר בקרקעות הא חטין ושעורים נינהו אלא לאו ש"מ טענו חטים ושעורים והודה בא' מהן חייב:

תנו רבנן שטר שכתוב בו (דף ד:) סלעין דינרין מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש רבי שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה במקצת טענה ישבע רבי עקיבא אומר אינו אלא כמשיב אבדה ופטור

והלכה כר"ע דקי"ל הלכתא כר"ע מחבירו וכי פליג ר"ש ב"א עליה דר"ע היכא דאמר לוה שלש אבל היכא דאמר לוה שתים אפילו ר' שמעון ב"א מודה דפטור משום דהוי שטר שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ושמעינן מינה דהיכא דאמר ליה מנה לי בידך חמשין מינייהו בהדין שטרא וחמשין על פה ואמר ליה אידך חמשין דבשטרא אית לך גבאי וחמשין דעל פה לית לך גבאי דמשלם חמשין ונשבע שבועת היסת ומיפטר משום דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירות והודאות שעבוד קרקעות ותנן טענו כלים וקרקעות הודה בכלים וכפר בקרקעות בקרקעות וכפר בכלים פטור הודה מקצת כלים חייב מקצת קרקעות פטור:

(דף ה.) ההוא רעיא דכל יומא הוה מסרי ליה חיותא בסהדי ההוא יומא מסרו ליה בלא סהדי לסוף אמר להו לא היו דברים מעולם אתו סהדי ואמרי דאכל תרתי מינייהו אמר מר[5]זוטרא אם איתא לדרבי חייא קמייתא משתבע אשארא א"ל אביי ואי איתא משתבע גזלן הוא א"ל לשכנגדו קא אמינא.

[5]בגמ' איתא זירא

השתא נמי נחייביה מדרב נחמן דתנן מנה לי בידך אין לך בידי כלום פטור וא"ר נחמן משביעין אותו שבועת היסת דרב נחמן תקנתא היא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן מהא שמעינן דהלכתא כמאן (שבועות דף מ:) דמתני להא דרב נחמן ארישא דמתניתין דקתני מנה לי בידך אין לך בידי כלום פטור אמר רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת וב"ש אסיפא דקתני מנה לי בידך אמר לו הן ולמחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור אמר רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת:

(דף ה:) ותיפוק ליה דהוה ליה רועה ואמר רב סתם רועה פסול ה"מ רועה דידיה אבל רועה דאחריני סתמיה כשר דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרעיא היכי מסרינן והא כתיב (ויקרא י"ט:י"ד) ולפני עור לא תתן מכשול אלא חזקה אין אדם חוטא ולא לו:

מתני' (דף ב.) היו שנים רוכבין ע"ג בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו ובזמן שהן מודים או שיש להן עדים חולקין שלא בשבועה:

דף ה.

(דף ט:) היה רוכב ע"ג בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי נטלה ואמר לו אני זכיתי בה זכה בה ואם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום:

גמ' (דף י:) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן המגביה מציא' לחבירו קנה חבידו וא"ת משנתנו דא"ל תנה לי ולא אמר [ליה] זכה לי:

מתני' ראה את המציאה ונפל לו עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה :

(דף יא.) ראה אותן רצין אחר המציאה אחר צבי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו היה צבי רץ כדרכו וגוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום:

גמ' (דף י.) אמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום מ"ט תקינו להו רבנן כי היכי דלא ליתו לאינצויי וכל מקום דקאמרינן לאו כל מקום ממש אלא (דף י:) בשדה דעלמא אי נמי בסימטא אי נמי בצידי רה"ר דלא דחקי רבים בהו אבל ברה"ר דדחיקי רבים בהו אי נמי בשדה חבירו לא קנו ליה ארבע אמות דיליה:

ואמר ר"ל משום אבא כהן ברדלא קטנה אין לה חצר ואין לה ארבע אמות ור' יוחנן משום ר' ינאי אמר יש לה חצר ויש לה ארבע אמות והלכתא קטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות אבל קטן אין לו חצר ואין לו ארבע אמות

דף ה:

דחצר דקטנה משום ידה אתרבאי דכתיב (דברים כ"ד:א') וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ותניא אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן מכל מקום וילפינן מציאה מגט וכשם שחצרה כידה לענין גט כך חצרה בידה לענין מציאה אבל חצר דגברא משום שליחות אתרבאי וקטן הואיל ואין לו שליחות אין לו חצר ואין לו ארבע אמות דלא ילפינן קטן מקטנה:

ראה אותן רצין אחר המציאה וכו': (דף יא:) אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שעומד בצד שדהו וכן אמר עולא והוא שעומד בצד שדהו וכן אמר רבה בר בר חנה [6]א"ר יוחנן והוא שעומד בצד שדהו והא דא"ר יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו ה"מ בחצר המשתמרת אבל בחצר שאינה משתמרת אי עומד בצד שדהו אין ואי לא לא: ודוקא לענין מציאה אבל לענין גט כגון שזרק גט לחצרה אפי' חצר המשתמרת אי עומדת בתוך חצרה הוי גט ואי לא לא הוי גט (דף יב.) דהאי חצר אתרבאי משום יד ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה אין חבין לו לאדם אלא בפניו גבי מתנה דזכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו:

(דף יא:) אחר צבי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו אמר ר' ירמיה [7]והוא שרץ אחריהן ומגיען:

בעי ר' ירמיה במתנה היאך קיבלה מיני' ר' אבא במתנה אע"פ שרץ אחריהן ואין מגיען כיון דמתגלגלין כמונחין דמי ומאי שנא גבי ראה דלא קני וגבי מתנה דקני גבי מתנה דעת אחרת מקנה אותן וגבי מציאה לא:

מתני' (דף יב.) מציאת בנו ובתו הקטנים ומציאת עבדו ושפחתו הכנענים ומציאת אשתו הרי אלו שלו מציאת בנו ובתו הגדולים ומציאת עבדו ושפחתו העברים ומציאת אשתו שגרשה אף על פי שלא נתן לה כתובתה הרי אלו שלהן:

גמ' (דף יב:) א"ר חייא בר אבא אמר רבי

דף ו.

יוחנן לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסומך על שלחן אביו זהו קטן קטן ואינו סומך על שלחן אביו זהו גדול:

מציאת אשתו שגרשה אע"פ שלא נתן לה כתובתה הרי היא שלה:

[6] בגמ' ליתא אר"י

[7] בגמ' אי' א"ר ירמיה אר"י והוא

פשיטא משום שלא נתן לה כתובתה תהא מציאתה שלו לא צריכה במגורשת ואינה מגורשת דא"ר זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וטעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תהוי לה איבה הכא הא איכא איבה:

ירושלמי [8]ר' יוסנה בשם ר' אחא אמר אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה א"ר יוסי מתני' אמרה כן מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובתה הרי היא שלה א"ר הושעיא שלא תאמר הואיל וחייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה תהא מציאתה שלו לפום כן צריך מתני' ומסתברא לן דגמרא דילן לית ליה האי סברא דאי אית ליה האי סברא לא צריך לאוקומי מתני' במגורשת ואינה מגורשת ואשכחן סייעתא להאי סברא דילן בפרק שני דייני גזילות וכבר פירשנוה התם [9]:

מתני' מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שב"ד נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין ב"ד נפרעין מהן דברי ר"מ וחכ"א בין בך ובין כך לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן:

גמ' טעמייהו דרבנן דאמרי בין כך ובין בך לא יחזיר דסבירא [10]להו אחריות טעות סופר הוא ואפילו שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים הלכך אם אין החייב מודה לא יחזיר דחיישינן לפרעון ואם החייב מודה לא יחזיר דחיישינן לקנוניא וכן הלכתא:

והא דתנן כותבין שטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו ולא חיישינן לקנוניא א"נ לשמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אוקימנא בשטרי הקנאה פירוש שטר שיש בו קנין שמשעה שקנו מידו של לוה שיש בידו למלוה כך וכך שעבד [ליה] למלוה נפשיה והשתא דטריף בדין טריף אבל שטר שאין בו קנין דלא שעבד ליה נפשיה עדיין אין כותבין ללוה עד שיהא המלוה עמו דכיון דשקיל ליה מלוה לשטרא אישתעבד ליה לוה מההיא שעתא:

ואביי דאמר עדיו בחיתומיו זכין לו לומר דמישתעבד ליה משעת חתימה לית הלכתא כותיה דהא רבא פליג עליה בהאי סברא כדאמרינן לקמן (דף יט:) ת"ר מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל אין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה והוינן בה בזמן שהאשה מודה מיהת יחזיר לבעל אמאי יחזיר ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה

[8]כאן הל"ד
[9]בסימן שפט
[10]דף יד. בשם שמואל

עד תשרי ואזלה היא וזבינתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן ועד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתוב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא

דף ו:

כדין ואמר רבא ש"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל פירוש דאמרינן אי לקנוניא בעיא הוה לה למחול לבעלה ותהדר ותפלוג בהדיה ומדלא מחלה ליה לבעלה אלא כתבה ליה שובר שמעינן מינה דדוקא כתבה ליה וליכא קנוניא על הלקוחות ושמעינן מהא דאיתא לדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל ואביי אמר אפילו תימא ליתא לדשמואל הכא במאי עסקינן דלא חיישינן לקנוניא כגון שהיה שטר כתובה יוצא מתחת ידה שכיון ששטר כתובה יוצא מתחת ידה לא חיישינן דלמא זבינתה בטובת הנאה דאם איתא דזבינתה בטובת הנאה כתובה מאי בעי גבה גבי לוקח בעי דהויא

ורבא אמר אי משום שטר כתובה חיישינן לשתי כתובות וקא יהבה ליה ללוקח חדא ופשא גבה חדא ומדלא חיישינן להא מילתא שמעינן דאיתא לדשמואל ואביי לשתי כתובות לא חייש ועוד שובר בזמנו טורף כלומר אע"ג דזבינתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן ועד תשרי דכיון דכתבה ליה לשובר בניסן זכה הבעל בההוא קרקע דכתובה משעת חתימת עדים בשובר ואף על גב דלא מטא לידיה דהויא ליה כמחילה וכשהוא טורף עכשיו מניסן כדין טורף והיינו דקאמרינן אביי לטעמיה דאמד עדיו בחתומיו זכין לו ושמעינן מהא דלית ליה לרבא האי סברא דאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו דאי אית ליה לרבא האי סברא דאביי לא שמיעא ליה מהא מתני' דאיתא לדשמואל

וקיימא לן דכל היכא דפליגי אביי ורבא הלכתא כרבא ואי אמרת דאפליג בהדיה הוא רבה הא רבה נמי רביה דאביי הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד דקאמרינן בפרק המפקיד (דף לח:) מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטיא אדרכתא לידיה אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו.

רבא אמר מכי שלמין יומי אכרזתא פירוש המכריזין על הקרקע לאחר כתיבת האדרכתא והנה רבה ורבא תרוייהו לא סבירא להו הא דאמר אביי עדיו בחתומיו זבין לו:

(דף יד.) אמר אביי ראובן שמבר שדה לשמעון באחריות ואתא בע"ה [דראובן] וקא טריף לה מיניה דינא עליה דראובן לאשתעויי דינא בהדיה.

ולא מצי א"ל [לאו] בעל דברים דידי את דאמר ליה אי מפקת לה מיניה עלי דידי הדר ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי:

ואמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו דא"ל חייתא דקיטרי סברת וקבילת מאימת הוי חזקה מכי דייש אמצרי פי' כגון דאית ליה ארעא אחריתי גבה דההיא ארעא ואיכא מיצרא בינייהו אי דייש להוא מיצרא דביני ביני ושווינהו לתרויהו ארעא חדא הרי החזיק ואינו יכול לחזור בו ואי לא יכול לחזור בו איכא דאמרי אפילו באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך:

דף ז.

איתמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו אמר רב יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמר אין לו שבח ויש לו מעות (דף טו:) אמר רבא הלכתא יש לו מעות ויש לו שבח ואע"פ שלא פירש לו את השבח הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבח [אין] לו ואחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר.

פירוש הא דאמר רבא שבח אין לו לאו שבח דאתי מחמת הוצאה הוא כגון שלקח שדה באלף זוז והוציא עליה מאתים זוז וחזרה להיות שוה אלף ומאתים זוז אלא האי שבחא דאמר רבא שבחא דאתי ממילא הוא כגון שלקח שדה באלף זוז והוקרה ועמדה באלף ומאתים בכי הא אמר רבא שבח אין לו דכיון שהכיר בה שאינה שלו ולקח הוו זוזי גבי מוכר כי מלוה ואי שקיל מיניה שבחא השתא הוה ליה כנוטל שכר מעותיו דהיינו רבית אי נמי משום דסבר לה כרב דאמר אדם יודע שקרקע אין לו וגמר ונתן לשום פקדון ולהכי אמר רבא שבח אין לו אבל שבח דאתי מחמת הוצאה שקיל ליה מנגזל כדבעינן למימר קמן

וגרסינן נמי בפרק הגוזל עצים (ב"ק דף צו.) אמר רבא גזל והשביח ומכר גזל והשביח והוריש מה שהשביח מכר ומה שהשביח הוריש בעי רבא השביח לוקח מהו בתר דבעיא הדר פשטה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו ושמעינן מינה דשבח דאתי מחמת הוצאה דלוקח הוי הלכך שקיל ליה מיניה דנגזל:

(דף טו.) אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח בין שבחא דאתי ממילא בין שבחא דאתי מחמת הוצאה אמר רבא תדע שכך כותב לו מוכר ללוקח

דף ז:

אנא איקום ואישפי ואידכי ואימרוק זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון וצבי זבינא דנא וקביל עלוהי אמר ליה [11]רב אדא בר מתנא לרבא אלא מעתה מתנה דלא כתיב ליה הכי ה"נ דלא טריף בע"ח שבחא א"ל אין ה"נ א"ל ויפה כח מתנה מכח מכר א"ל אין יפה ויפה וכן הלכתא ומסתברא דהאי שבחא דלא טריף ממתנה שבחא דאתי מחמת הוצאה הוא אבל שבחא דאתי ממילא טריף וכן הלכתא:

תניא המוכר את השדה לחברו ובא בעל חוב וטרפה אם השבח יתר על הוצאה נוטל השבח מבעל הקרקע

דף ח.

ואת ההוצאה מבע"ח ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו אלא ההוצאה כשיעור שבח מבעל חוב ואקשינן ושמואל האי במאי מוקי לה אי בלוקח מן הגזלן קשיא רישא דאמר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא אי בבע"ח קשיא כולה דאמר שמואל בע"ח גובה את השבח ואמאי נוטל את היציאה מבע"ח ופריק אב"א בלוקח מן הגזלן וכגון שיש לו קרקע א"נ בשקנו מידו ואיבעית אימא בבע"ח ולא קשיא כאן בשבח המגיע (דף טו:) לכתפים וכאן בשבח שאין מגיע לכתפים

והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפילו בשבח המגיע לכתפים לא קשיא הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבחא והא דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא הניחא למאן דאמר אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבע"ח אלא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח מצי מסלק ליה לבע"ח מאי איכא למימר לימא ליה אי הוה לי זוזי הוה מסליקנא לך מכולה ארעא השתא דלית לי זוזי הב לי גריוא דארעא בארעא שיעור שבחא הב"ע כגון דשויה ניהליה אפותיקי דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו:

כללא דנקטינן מהאי שמעתא דהיכא דמסיק בע"ח במוכר שיעור ארעא ושבחא ולית ליה ללוקח זוזי לסלוקיה לבע"ח אי נמי אית ליה זוזי ללוקח והוי ההיא ארעא אפותיקי לבע"ח דינא הוא דטריף בעל חוב להאי אדעא כולה והדר לוקח בדמי דיליה כוליה עליה דמוכר דקיימא לן כשמואל דאמר בעל חוב גובה את השבח ואמר רבא תדע שכך כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואישפי ואידכי וכו' והיכא דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא בלא שבחא ולא שויה ניהליה אפותיקי לית ליה לבעל חוב למיגבא מההיא ארעא אלא שיעור זוזי ושארא הוי ללוקח:

[11]בגמ' חייא בר אבין

והני מילי היכא דחזיא ללוקח אבל אי לא חזיא ללוקח שקיל ליה לדמיה מבעל חוב כדאמרינן התם (ב"ב דף יג:) כל שאילו יחלק ושמו עליו חולקין ואם לאו מעלין אותו בדמים:

והיכא דשויה ניהליה אפותיקי ולא קא מסיק ביה שיעור ארעא ושבחה שקיל ליה בע"ח לכולה ארעא ושבחא דילה שיימינן ליה אי השבח יתר על הוצאה שקיל לוקח הוצאה מיניה דבע"ח דהוצאה גבי דידיה היא ואיהו קא מתהני בה ומאי דפייש ליה משבחא שקיל ליה מיניה דמוכר שכך כותב לו אנא איקום ואישפי ואידכי ואימרוק זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון והיינו טעמא דלא שקיל ליה מבע"ח דא"ל ארעא דידי אשבחא הלכך שקיל ליה ממוכר כדאמרינן ואי הויא הוצאה יתירה על השבח לא שקיל לוקח מינה דהוצאה אלא שיעור שבח ושקיל מבעל חוב דשבחא גביה ניהו דאי לאו הוצאה ליכא

דף ח:

שבחא:

ומאי דפייש ליה ללוקח מהוצאה לא שקיל מיני' כלום לא מבע"ח ולא ממוכר דהא איכא פסידא גביה מעיקרא דליכא שבחא כנגדה:

[12]הדין כללא דשמעינן מהא שמעתא בדינא דבע"ח בהדי לוקח.

ועוד שמעינן מינה בדיניה דלוקח בהדי גזלן ונגזל.

דהיכא דזבין לוקח ארעא מגזלן ואשבחה ואתא נגזל לאפוקה מיניה דלוקח דינא הוא דשקיל לה נגזל ולשבחא דאית בה וחזינא ליה לשבחא אי הוי יתר על הוצאה שקיל לה להוצאה מנגזל דשבח הוצאה גביה דנגזל הוא ואיהו מתהני ביה.

ומאי דפייש ליה משבחא שקיל ליה מגזלן שכך כותב לו אנא איקום ואישפי ואידכי וכו'.

וה"מ בשלא הכיר בה שאינה שלו אבל הכיר בה שאינה שלו ולקחה אין לו אלא הוצאה בלבד מנגזל ומאי דפייש מן שבחא פסיד ליה ולא שקיל ליה מיניה כלום כדאמר רבא הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבח אין לו.

ואם הוצאה יתירה על השבח אין לו הוצאה אלא שיעור שבח מנגזל ולא שקיל מיניה דגזלן כלום אלא קרנא דשקיל מיניה בעידן זביני בלחוד בין הכיר בה שאינה שלו ולקחה בין לא הכיר בה דהא איכא פסידא גביה מעיקרא:

[12]עי' עוד בריי"ף פרק המקבל סימן תקע"ד

ואיכא מאן דאמר הא דשמואל שינויא דחיקא היא ולא סמכינן עלה ולעולם נוטל הלוקח ההוצאה מבע"ח כפשוטה דהא מתניתא דלא גרע מיורד לשדה חבירו שלא ברשות דקיימא לן שמין לו וידו על התחתונה

ואנן מסתברא לן דלא דמי לוקח ליורד לשדה חבירו שלא ברשות דיורד לשדה חבירו שלא ברשות ונטעה שלא ברשות אדעתא דשקיל ממרא דארעא הוא דמשבח בה בגופיה ובממוניה אבל לוקח כי מפיק ממוניה או משבח בידיה לאו אדעתא דשקיל ליה מבע"חהוא דעבד הכי אלא אדעתא דאי מפיק לה בע"ח מיניה הדר עליה דמוכר ושקיל מיניה כוליה ממונא בין קרנא בין הוצאה בין שבחא דאתי ממילא והיינו דקא מסייע ליה רבא לשמואל ואמר תדע דבע"ח גובה את השבח שכך כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואישפי ואידכי ואמרוק זביגי אילין אינון ועמליהון וצבי זבינא דנא וקביל עלוהי ופירוש עמליהון שבחא דמשבח לוקח בידיה דהדר שקיל ליה מיניה דמוכר וכל שכן שבחא דמשבח בממוניה דלא שקיל אלא מיניה דמוכר לפום הדין תנאה דקביל עלוהי ומהאי טעמא לא שקיל ליה מבע"ח היכא דמסיק ביה במוכר שיעור ארעא ושבחא והרי מתנה דלא כתיב בה האי תנאה לא טריף בע"ח שבחא דיליה ושמעת מיניה דמשום הדין תנאה הוא דטריף בע"ח שבחא בין שבחא דאתי ממילא בין שבחא דאתי מחמת הוצאה:

אמר שמואל בע"ח גובה את השבח (דף יד: טו.) שבח אין פירות לא פירוש הני פירות דלא גבי להו בע"ח פירות דאכל להו לוקח נינהו אי נמי פירות דתלישי אבל פירי דאיתנהו האידנא מיחברי בארעא גבי להו בע"ח והיינו דאמרינן והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפילו בשבח המגיע לכתפים והם הפירות שהגיעו ליבצר ולהינטל על הכתף :

(דף טו:) בעא מיניה שמואל מרב הלוקח שדה מחבירו ונמצאת שאינה שלו דמקחו בטל אם חזר המוכר ולקחה מבעלים הראשונים מהו מקחו קיים או לא א"ל מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו כלומר [13]ביום שחזר הגזלן ולקחה מנגזל וקנאה קנין גמור נתקיימה ביד הלוקח שלקחה מגזלן דכי זבנה לוקח שלקחה מגזלן בכל זכות שתבא לידיה זבנה ניהליה.

מ"ט מר

[13]ברא"ש העתיק כיון [וכ"ה בד"ס]

דף ט.

זוטרא אמר ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא ומשום הכי טרח וזבין לה מנגזל כי היכי דתיקום בידא דלוקח רב אשי אמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה מאי בינייהו איכא בינייהו (דף טז.) מתנה מאן דאמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה מתנה נמי ניחא ליה דליקום בהימנותיה ומאן דאמר ניחא ליה דלא נקרייה גזלן א"ל מאי גזלי מינך והלכתא כרב אשי דסוגיא דשמעתא כותיה:

פשיטא זבנה אורתה ויהבה במתנה לאו לאוקומה קמי לוקח קא בעי נפלה ליה בירושה ירושה ממילא קא אתיא ולאו איהו טרח בתרה.

גבייה בחובו חזינן אי אית ליה ארעא אחריתי לנגזל ואמר הגזלן אנא הא קא בעינא לאוקומה קמי לוקח קא בעי ואי לא לאיפרועי זוזיה הוא דקא בעי.

יהבה ניהליה במתנה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר הדרא וח"א לא הדרא מאן דאמר הדרא סבר בירושה דמיא דממילא קא אתיא ומאן דאמר לא הדרא סבר בזביני דמיא דאי לאו דטרח קמיה לא הוה יהיב ליה מתנה להכי טרח קמיה כי היכי דליקום בהימנותיה ועד אימת ניחא ליה דליקום בהימנותיה אמר רב הונא עד שעת העמדה בדין חייא בר רב אמר עד דמטיא אדרכתא לידיה רב פפא אמר עד דמתחלי יומי אכרזתא והלכתא כרב פפא והכי קא פסק רבינו האי גאון זצ"ל.

וההוא מימרא דכתב בספר מקח וממכר ואמר לית הלכתא כותיה דרב דאמר מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהאי מימרא דיליה שייך בהאי מימרא אחרינא דיליה דאמר רב האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה ואמרינן עלה מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"מ דאמר אדם מקנה [לחברו] דבר שלא בא לעולם וקיימא לן דלית הלכתא כר"מ דקאמרינן בהאשה רבה (יבמות דף צג.) אמר רב נחמן בר יצחק רב הונא ברב ורב כר' ינאי ור' ינאי כר' חייא ור' חייא כרבי ורבי כר' מאיר ור"מ כר' אליעזר בן יעקב ור' אליעזר בן יעקב כר' עקיבא כולהו סבירא להו אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם והני כולהו שיטה נינהו ולית הלכתא כחד מינייהו אלמא לית הלכתא כרב ומדליתא בהא ליתא נמי בהאי אחריתי דתרוייהו חד טעמא נינהו קא הדר ביה מיניה בתשובה וקאמר דהלכתא כרב בהא דמדחזינן מר זוטרא ורב אשי ורב אחא ורבינא דבתראי קא שקלו וטרו אליבא דרב שמעינן דהלכתא כוותיה דרב ועוד דגרסינן בפרק איזהו נשך בענין הא דאמר רבא התם ניתן ליכתב הכא לא ניתן ליכתב אלא הא דתנן לשבח קרקעות כיצד הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים והשבח מנכסים בני חורין נימא לא

ניתן ליכתב ומפרקינן הכי השתא התם אי למאן דאמר ניחא ליה דלא ליקרייה גזלנא אי למאן דאמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה מפייס למריה ומוקים לשטריה הכא אברוחי קא מברח לה מיניה שטריה מקיים ליה אלמא הלכתא כותיה דרב דאי לאו הלכתא היא לא הוו מפרקי מינה:

תניא מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר

דף ט:

כלום מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מאבא היום מכור לך מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימין מ"ש רישא ומאי שנא סיפא א"ר יוחנן סיפא משום כבוד אביו ומשום כדי חייו:

ירושלמי בלוה בתכריכי אביו פירוש כגון שהיה אביו גוסס ולא היו לו תכריכין ומכר מה שהוא יורש מאביו היום לקנות לו תכריכין:

(דף טז:) אמר שמואל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירנו לבעליו מ"ט אי משום כתב ללות ולא לוה כיון דקנה מיניה הא שעביד נפשיה ואי משום פרעון לפרעון לא חיישינן אמר רב עמרם אף אנן נמי תנינא וכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר א"ל ר' זירא מתני' בשטרי חלטאתא ואדרכתא דלאו בני פרעון נינהו אבל היכא דחיישינן לפרעון לא יחזיר וליתא להא דשמואל דהא איתותב לעיל (דף יג:) בהאי פירקא ועוד דר' יוחנן פליג עליה וקי"ל דשמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן:

א"ר אבהו א"ר יוחנן המוצא שט"ח בשוק לא יחזירו לבעלים ולא מיבעיא היכא דלא כתוב ביה הנפק ומאי ניהו קיום ב"ד דאיכא למימר כתב ללות ולא לוה אלא אפילו כתוב בו הנפק לא יחזיר מ"ט חיישינן לפרעון איתיביה ר' ירמיה לר' אבהו וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר א"ל [14][ירמיה ברי] לאו כל מעשה ב"ד שוין אלא כגון דהוחזק כפרן א"ל רבא ומשום שהוחזק כפרן חדא זימנא תו לא פרע כלל דלמא הדר ופרע אלא אמר רבא מתני' בשטרי חלטאתא ואדרכתא וכדר' זירא:

וכפרן הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא דא"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אמרו לו צא תן לו וחזר ואמר (דף יז.) פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו חייב אתה ליתן לו וחזר ואמר פרעתי אין נאמן בא מלוה לכתוב כותבין ונותנין לו ורב זביד משמיה דר"נ אמר בין חייב אתה ליתן לו ובין צא תן לו ואמר פרעתי נאמן בא מלוה לכתוב אין

[14] מדפ"י

דף י.

כותבין ונותנין לו וקיי"ל כרב זביד
ואע"ג דקי"ל דעדות בב"ד או הודאה בב"ד כמלוה הכתובה בשטר דמיא כדאמרי' לעיל (דף טו.) בין לרבה בין לרבה בר רב הונא מלוה על פה הוא ואינו גובה מן המשועבדין ופרקינן הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין אלמא העמדה בדין כשטר דמיא ה"מ היכא דלא צאית לדינא א"נ צאית לדינא ואתברר דלא פרע אבל היכא דצאית לדינא ונפיק ליה מבי דינא אדעתא דקבליה עליה לדינא וחזר ואמר פרעתי נאמן ואם בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו דחיישינן דלמא פרע ליה
אלא אי איכא לפלוגי בכפרן הכי הוא דאיכא לפלוגי צא תן לו ואמר פרעתי ועדים מעידין אותו שלא פרעו הוחזק כפרן לאותו ממון ומשלם חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי ועדים מעידין אותו שלא פרעו לא הוחזק כפרן לאותו ממון מאי טעמא אשתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דמעייני לי רבנן בדינאי :
אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן האומר לחבירו מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידין אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן לאותו ממון וישלם וה"מ דכפריה בב"ד כי הא דשבתאי בריה דר' מרינוס כתב אצטלא דמילתא לכלתיה בכתובתה וקיבלה עילויה אירכסא כתובתה אמר לה לא היו דברים מעולם אתא לקמיה דרבי חייא אתו סהדי ואסהידו ביה דכתב לה א"ל רבי חייא זיל הב לה הדר אמר פרעתי א"ל ר' חייא הוחזקת כפרן לאותה אצטלא זיל שלים:
א"ר אבין א"ר אילעא אמר רבי יוחנן היה חייב לחבירו שבועה בב"ד ואמר נשבעתי והעדים מעידין אותו שלא נשבע וחזר ואמר נשבעתי הוחזק כפרן לאותה שבועה וחייב לישבע:
ושמעינן מיניה דהיכא דנתחייב שבועה בב"ד ויצא מב"ד ולאחר זמן תבעו חבירו באותה השבועה ואמר נשבעתי ולא באו עדים שלא נשבע שהוא נאמן ואינו חייב לישבע:
א"ר אסי א"ר יוחנן המוצא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וכתוב בו זמנו בו ביום יחזירו לבעלים וה"מ כשחייב מודה דהא ליכא למיחש דאי משום כתב ללוות ולא לוה הא כתוב ביה הנפק ואי משום פרעון דדלמא פרעיה למלוה והאי דקאמר לא פרעתיה דקא בעי למהדר למיזף ביה האידנא וחייש משום פשיטי דספרא ואשתכח דקא טריף בשטר שנמחל שעבודו הא נמי ליכא למיחש דכיון דלית ליה למלוה רווחא בהא מלתא דזמניה בו ביום הוא לא שביק דאמר שמעי בי רבנן ומפסדי לי:

אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד (דף יז:) לא עשה כלום מאי טעמא כל תנאי בית דין כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי.
אמר

דף י:

לפניו רבי חייא בר אבא לאו משנתינו היא זו הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה א"ל אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותה:
(דף יח.) **מתני'** מצא גטי נשים ושחרורי עבדים דיאתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנן:
גמ' טעמא דנמלך עליהם שלא ליתנן הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה ורמינהי המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול אמר רבה לא קשיא הא דקתני אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול במקום שהשיירות מצויות.
והאי דשמעת מינה דמחזיר ואפילו לזמן מרובה במקום שאין השיירות מצויות.
ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת (דף יח:) ור' זירא אמר אע"ג דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת במקום שהשיירות מצויות לא יחזיר האי מלתא כיון דלא איפסיקא בה הלכתא בהדיא עבדינן בה לחומרא ולא מהדרינן גט לזמן מרובה אלא במקום שאין השיירות מצויות אבל במקום שהשיירות מצויות לא מהדרי' ואע"ג דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר כלישנא בתרא דר' זירא אי נמי כר' ירמיה דאמר כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון דלא חיישינן דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים.
אי נמי כרב אשי דאמר כגון דאמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלונית ודוקא בצד אות פלונית אבל נקב בעלמא לא:
ת"ר מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה וה"מ היכא דלא נתנה האשה סימני הגט אבל היכא דנתנה האשה סימני הגט אע"פ שאין הבעל מודה יחזיר לאשה כדאמרינן לקמן (דף כה.) היא אומרת סימני הגט והוא אומר סימני הגט ינתן לה:
ושחרורי עבדים (דף יט.) ת"ר מצא גט שחרור בזמן שהרב מודה יחזיר לעבד אין הרב מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהרב מודה מיהת יחזיר לעבד ואמאי ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזל עבדא וקנה נכסי מניסן ועד תשרי ואזל הרב

וזבנינהי ומפיק ליה לגט שחרור דכתב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואסיקנא כי אתי למיטרף לקוחות אמרינן ליה זיל אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך:

דף יא.

דיאתיקי ומתנה: תנו רבנן איזהו דיאתיקי דא תהי למיקם ולהיות מתנה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה אלא דכתיב בה מהיום ולאחר מיתה הוא דהויא מתנה ואי לא לא הויא מתנה אמר אביי ה"ק איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני אלא לאחר מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה:

שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנן: הא אמר תנו נותנין ורמינהי מצא דייתיקאות ואפותיקאות ומתנות אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה ופריק (דף יט:) רב זביד מתניתין דשמעת מינה אם אמר תנו נותנין ובריית דקתני אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה תרוייהו בשכיב מרע ולא קשיא מתני' דקתני נותנין בדידיה דבר מהדר הוא דאמרינן אי [נמי] יהבה לאיניש אחרינא לית ביה פסידא דקמא ובתרא בתרא זכי דהא הדר ביה מקמייתא ובריית דקתני אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה בבריה כגון דאשתכח בתר דמית אבוה דאע"ג דבריה מודה ביה לא יחזיר דחיישינן דלמא [15][כתב אבוה להאי ואימלך ולא יהביה ניהליה ובתר אבוה] כתבה הוא לאיניש אחרינא ויהבה ליה והשתא קא הדר ביה וסבר אנא לא מצינא למהדר אימא דאבא יהבה להאי דניהדרו ליה כתבא וליזיל וליפקה מיניה דהאי דהוא זכי מינאי ונפלוג בהדיה הלכך לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלא אמרינן ליה אי קושטא קא אמרת דיהבה ליה אבוך ולא קא הדר ביה זיל את השתא כתוב ליה שטרא אחרינא דאי נמי לא יהבה אבוך ליה וכתבת את לאיניש אחרינא לית ליה להוא קמא פסידא דקמא ובתרא קמא זכי

וה"נ מתנת בריא אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה דאמרינן דלמא כתבה להאי מעיקרא ואימלך ולא יהבה ליה והדר כתבה לאיניש אחרינא ויהבה ליה והשתא הדר ביה וסבר מיהדר לא מצינא הדרנא בי אימא להו להאי יהבתה וניהדריה לכתביה דאי מפיק האי כתביה דקדים זכי וניזיל וניפלוג בהדיה אלא אמרי' ליה האי כתבא לא יהבינן ליה להאי דלמא יהבתה את לאיניש אחרינא וקא הדרת [16]ליה אלא אי קושטא

[15]ד"ת

[16]בגמ' אי' בה [וכ"ה הב"ח]

קא אמרת זיל את כתוב ליה להאי שטרא אחרינא דאי יהבתה לאיניש אחרינא לית ליה פסידא דכי נפקן תרתי קמייתא זכיא:

ת"ר מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל אין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהאשה מודה מיהת יחזיר לבעל וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה זבינתה לכתובתה מניסן ועד תשרי בטובת הנאה ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין אמר רבה ש"מ (דף כ.) איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל וכן הלכתא:

דף יא:

מתני' מצא איגרות שום איגרות מזון שטרי חליצה ומיאונין ושטרי בירורין וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר.

מצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות הרי זה יחזיר כמה היא אגודה של שטרות שלשה קשורין זה בזה רבן שמעון בן גמליאל אומר אחד לוה משלשה יחזיר ללוה שלשה לוין מאחד יחזיר למלוה.

מצא שטר בין שטרותיו ואין יודע מה טיבו יהא מונח עד שיבא אליהו.

ואם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות:

גמ' מאי שטרי בירורין הכא תרגימו שטרי טענתא שהוא שימוש ב"ד ר' [17]יוחנן אמר זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד כדתנן (סנהדרין דף כג.) דיני ממונות בשלשה זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד:

מצא בחפיסה או בדלוסקמא: (דף כ:) מאי חפיסה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא א"ר פפא בדשמואל טליקא דסאבי:

תכריך של שטרות: תלתא דכריכי חד בריש חבריה:

אגודה של שטרו' תלתא דרמו אהדדי וכריכי.

מאי מכריז שטרי שטרי: רשב"ג אומר אחד לוה מג' יחזיר ללוה דאי ס"ד ממלוין נפלו מאי בעו גבי הדדי ודלמא לקיומינהו אזול דמקיימו ודלמא מידא דספרא נפול לא משהי איניש קיומיה בידא דספרא:

שלשה לוו מאחד יחזיד למלוה. דאי ס"ד מלווין נפול מאי בעו גבי הדדי ודלמא למכתבינהו אזול ונפול מידא דספרא דכתיבו בתלת ידי ספרי ודלמא לקיומינהו אזול לוה לא מקיים שטריה:

[17]גי' ד"ת ירמיה [וכ"ה בגמ']

א"ר ירמיה בר

דף יב.

אבא אמר רב סימפון היוצא מתחת ידי מלוה אע"פ שכתוב בכתב ידו אינו אלא כמשחק בו ופסול ולא מיבעיא היכא דלא כתיב בכתב ידו דאיכא למימר ספרא אתרמי ליה [וכתב] אלא אפי' היכא דכתיב בכתב ידו סבר דלמא מתרמי ואתי ליה בין השמשות ואי לא יהיבנא תברא לא יהיב לי זוזי אמר אכתביה אנא ואנחיה דכי אתא איתיב ליה תברא ואשקול זוזאי ואי קשיא לך הא דתנן ואם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות התם שנמצא השטר בין שטרות קרועין דאמרינן מדרמי ליה בין שטרות קרועין ש"מ האי שובר דוקא הוא:

וסמפון שיש עליו עדים ונמצא ביד [18]יורשי מלוה משאלינן (דף כא.) להו לסהדי דחתימין עלוהי אי פריע שטרא אי לא פריע ואי לא ידעי סהדי אי נמי ליתינהו דלישאלינהו אי אית ביה אשרתא דדייני כשר ואם אין עליו עדים ויוצא מתחת ידי שליש כשר דהא הימניה לשליש וסמפון היוצא לאחר חיתום שטרות כגון שכתב בגופו של שטר לאחר חתימת העדים שטר זה פרוע כשר דאי לא פריע לא הוה מרע ליה לשטריה:

סליק להו שנים אוחזין

אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז אלו מציאות שלו מצא פירות מפוזרים מעות מפוזרות כריכות ברשות הרבים ועיגולי דבילה וככרות של נחתום ומחרוזות של דגים וחתיכות של בשר וגיזי צמר הבאות ממדינתן ואניצי פשתן ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו דברי ר"מ ר' יהודה אומר כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז כיצד מצא עיגול ובתוכו חרש ככר ובתוכו מעות ר"ש בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אינו חייב להכריז:

גמ' פירות מפוזרין בכמה א"ר יצחק קב בד' אמות היכי דמי אי דרך נפילה אפילו טובא נמי הרי אלו שלו ואי דרך הנחה אפילו בציר מהכי נמי לא א"ר עוקבא בר חמא במיכנשתא דבי דרי עסקינן קב בארבע אמות לא טרח איניש ולפיכך הרי אלו שלו בציר מהכי טרח איניש ולבעל הגורן נינהו:

(דף כא:) איתמר יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואע"ג דשמעיניה דמיאש לבסוף לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא אתא לידיה דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש אמר סימנא אית לי בגויה יהיבנא סימנא ושקילנא ליה.

[18]הרא"ש ז"ל הביאו בלשונו ולא כ' יורשי. מהר"ם

דף יב:

ובזוטו של ים ובשלוליתו של נהר אע"ג דאית ביה סימן רחמנא שרייה דא"ר (דף כב:) יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מנין לאבדה ששטפה נהר שמותרת שנאמר (דברים כ"ב:ג') וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה [וגו'] מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאה זו שאבודה ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם כי (דף כא:) פליגי בדבר שאין בו סימן אביי אמר לא הוי יאוש דהא לא ידע דנפל מיניה ורבא אמר הוי יאוש (כיון) דלכי ידע דנפל מיניה מיאש דלא מצי יהיב סימניה ושקיל ליה והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם והא חדא מינייהו:

(דף כג.) אמר רב זביד כללא דאבדתא כיון דאמר ווי ליה לחסרון כיס מיאש:

אמר רב זביד משמיה דרבא הלכתא כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י אי דרך נפילה הרי אלו שלו אי דרך הנחה חייב להכריז וזה וזה בדבר שאין בו סימן אבל בדבר שיש בו סימן בין ברה"ר בין ברה"י בין דרך נפילה בין דרך הנחה חייב להכריז :

(דף כג:) בעו מיניה מרב ששת משקל הוי סימן או לא הוי סימן אמר להו רב ששת תניתוה מצא כלי כסף וכלי נחושת וגסטרא של אבר וכל כלי מתכות לא יחזיר עד שיתן אות או עד שיתכוין משקלותיו ומדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן:

ומקום נמי הוי סימן דקא מקשינן לקמן וניהוי מקום סימן ומפרקינן במדדין מדקא מקשינן ומפרקינן הכי שמעינן מיניה דמקום הוי סימן:

(דף כג:) רשב"א אומר כל כלי אנפוריא אינו חייב להחזיר מאי כלי אנפוריא א"ר יהודה אמר שמואל כלים חדשים שלא שבעתן העין ולית בהו סימן נפקא מיניה לאהדורי לצורבא מרבנן בטביעות עינא אי שבעתן העין קים ליה בגוייהו ומהדרינן ליה בטביעות עינא ואי לא שבעתן העין הרי אלו שלו דהא לא קים ליה לצורבא מרבנן בגוייהו דאמר רב יהודה הני תלת מילי עבידי רבנן דמשני בדיבוריהו

דף יג.

במסכתא בפוריא (דף כד.) באושפיזא למאי נפקא מיניה אמר רב הונא לאהדורי ליה אבידה בטביעות עינא אי ידעינן ביה דלא משני אלא בהני תלת מילי מהדרינן ליה ואי לא לא מהדרינן ליה:

גרסינן בפרק הבא על יבמתו (דף סה:) א"ר אילעא משום ר' יהודה בר' שמואל מותר לשנות בדברי שלום שנאמר (בראשית נ':י"ז) כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו' ר' נתן

אומר מצוה שנא' (ש"א יז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה'עגלת בקר תקח בידך וגו'.
ומסתברא לן דהאי דלא חשיב הא בהדי הנך תלת מילי משום דהאי לא איצטריכא ליה דמצוה היא כי איצטריכא ליה הנך דרשות:
מר זוטרא חסידא איגנב ליה כסא דכספא מאושפיזיה חזייה להההוא בר בי רב דמשא ידיה ונגיב בגלימא דחבריה אמר האי הוא דלא איכפת ליה אממונא דחבריה כפתיה ואודי:
ומודה ר"ש בן אלעזר בכלים חדשים ששבעתן העין שחייב להכריז ואלו הן כלים חדשים שלא שבעתן העין שאינו חייב להכריז בדי מחטין וצינורות ומחרוזות של קרדומות.
וכל אלו שאמרו שמצאן אחד אחד אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז.
מאי בדי סיכי דכל דתלו ביה מידי בד קרו ליה כי ההיא דאמרינן בסוכה (דף מד:) עלה אחד בבד אחד:
וכן היה ר' שמעון בן אלעזר אומר המציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר והמוצא בסרטיא ופלטיא גדולה ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן:
איבעיא להו כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר ברוב כותים אבל ברוב ישראל לא או דלמא ברוב ישראל נמי ואם תמצא לומר אפילו ברוב ישראל פליגי רבנן עליה או לא ולא איפשיטא וסוגיין דברוב כותים מותר וברוב ישראל נוטל ומכריז:
(דף כד:) רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן סימניה מהו א"ל חייב להחזיר א"ל תרתי אמרת אמרת הרי אלו שלו והדר אמרת חייב להחזיר א"ל לפנים משורת הדין כי הא דאבוה דשמואל אשכחנהו להנך חמרי במדברא ואהדרנהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא

דף יג:

לפנים משורת הדין כי הא (דף ל:) דא"ר יוסף (שמות יח) והודעת להם זו בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים ילכו זה ביקור חולים בה זו קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשון זה לפנים משורת הדין:
(דף כד:) רבא הוה קא אזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדאי ואמרי ליה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן סימניה מהו אמר ליה הרי

אלו שלו והלה עומד וצווח אמר ליה נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים:

מתני' ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס או כיס כמות שהוא צבורי פירות וצבורי מעות (דף כה.) שלשה מטבעות זו על גבי זו כריכות ברשות היחיד וככרות של בעל הבית וגיזי צמר הלקוחות מבית האומן בדי יין וכדי שמן חייב להכריז:

גמ' טעמא דפירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס או כיס כמות שהוא הא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו פירוש המעות והפירות תנינא להא דתנו דבנן מצא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו מקצתן בכלי ומקצתן ע"ג קרקע חייב להכריז דחיישינן דלמא לבעל כלי נינהו

ואי קשיא לך הא דתניא מצא דבר שאין בו סימן ומאי ניהו פירות בצד דבר שיש בו סימן ומאי ניהו כלי חייב להכריז דאלמא חיישינן דלמא לבעל כלי נינהו והכא קתני מצא כלי ולפניו פירות הרי אלו שלו ולא חיישינן לפירי דלמא לבעל כלי נינהו אמר רב פפא לא קשיא הא דקתני חייב להכריז בדאשתיירו ביה מינייהו מידי דחיישינן דלמא הני דקמיה מיניה אישתפוך והא דקתני הרי אלו שלו בדלא אשתייר ביה מידי דאמרינן אם איתיה דמיניה דמנא אישתפוך הוה משתייר ביה מינייהו מידי ומדלית במנא מידי שמעינן מינה מאיניש אחרינא נפול ואייאש לי' מינייהו דלית ליה סימנא בגווייהו ולפיכך הרי הן שלו

ואיבעית אימא הא והא דלא אשתייר ביה מידי ולא קשיא הא דקתני חייב להכריז במהדר אפיה דמנא כלפי פירי דאמרי' מהאי מנא נפיל ואית למרייהו סימנא בגווייהו ולא אייאש מינייהו והא דקתני הרי הן שלו דלא מהדר אפיה דמנא לגבי פירי

ואב"א הא והא דמהדר אפיה לגבי פירי ול"ק הא דקתני הרי אלו שלו בדאית ליה אוננים לצנא דאמרינן אי מהאי נפול הוה משתייר ביה מידי והא דקתני חייב להכריז בדלית ליה אוגנים לצנא דאמרינן אפשר דמיניה נפול והאי דלא אשתייר ביה מידי משום דל"ל אוגנים דליעכבינהו הלכך חייב להכריז:

שלשה מטבעות זה על [גבי][19] זה: א"ר יצחק מגדלאה והוא שעשויין במגדלין אבל משלחפי שלחופי כמפוזרות דמו והרי הן שלו פירוש משלחפי מקצת מטבע זה על מקצת מטבע זה כדמתרגמינן בתרגום ארץ ישראל שכל את ידיו שלחפינהו לידוהי:

מאי מכריז אמר רבינא טיבעא מכריז:

[19] מא"י

דף יד.

(דף כה:) ת"ר המוצא סלע בשוק מצאו חבירו ואמר לו שלי היא חדשה היא נירונית היא של מלך פלוני היא לא אמר כלום ולא עוד אלא אפילו שמו כתוב עליה לא אמר כלום שאין סימן למטבע דאמר אפוקי אפקה ומאיניש אחרינא נפול:

מתני' מצא אחר הגפה או אחר הגדר גוזלות מקושרות או בשבילים שבשדות הרי זה לא יגע בהן.

מצא כלי באשפה אם מכוסה לא יגע בו ואם מגולה נוטל ומכריז מצא בגל או בכותל ישן הרי אלו שלו מצא בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעה"ב ואם היה משכירו לאחרים אפילו מצא בתוך הבית הרי אלו שלו:

גמ' מ"ט אמרי הני איניש אחרינא אצנעינהו הכא ואי שקיל להו הא לית להו למרייהו סימנא בגווייהו למיתב ולמשקלינהו הלכך לישבקינהו עד דליתו מרייהו ולישקלינהו .

א"ר אבא בר זבדא אמר רב כל ספק הנחה לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר:

מצאו בגל או בכותל ישן הרי אלו שלו תנא מפני שיכול לומר של אמוריים הן והוא (דף כו.) דשתיך טפי:

מצא בכותל חדש: א"ר אשי סכינא בתר קתא וכיסא בתר שנאציה.

ומתני' דקתני מחציו ולחוץ שלו וכו' באודרי ונסכא:

תנא אם היה כותל ממולא מהן חולקים.

ואם היה משכירו לאחרים אפילו מצא בתוך הבית הרי אלו שלו.

אמאי וליזיל בתר בתרא אמר ר"ש בן לקיש משום בר קפרא כגון שעשאו פונדק לשלשה בני אדם כאחת ואוקמא רב מנשיא בר יעקב בשלשה כותים ורב נחמן אמר אפי' תימא בשלשה ישראל מ"ט ההוא דנפל מיניה מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה הכא אינהו הוא דהוו אי דעתייהו לאהדורה הוה מהדרי לה לאלתר ניהלי ומדלא אהדרוה דעתייהו למיגזלה ואזדא ר"נ לטעמיה דא"ר נחמן ראה סלע (דף כו:) שנפלה משנים חייב להחזיר מ"ט ההוא דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדאי האי הוא דהוה בהדאי נקיטנא ליה ואמינא ליה את שקלתה משלשה בני אדם אינו חייב להחזיר מ"ט דההוא דנפל מיניה איאושי מיאש אמר למאן נקיטנא לכל חד דנקיטנא ליה אמר לאו אנא שקלתה ורבא פליג עליה ואמר

דף יד:

אפילו שלשה חייב להכריז ואפי' דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד מ"ט אימור שותפי נינהו וחד מינייהו אחולי אחליה למנתיה לגביהו דהנך והלכתא כרבא הוא אמר רבא ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש ע"מ לגוזלה עובר בכולן משום (ויקרא יט) בל תגזול ומשום (דברים כב) השב תשיבם ומשום (דברים כ"ב:ג') לא תוכל להתעלם ואע"ג דהדרה לאחר יאוש מתנה בעלמא הוא דקא יהיב ליה ואיסורא דעבד עבד נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכוין לגוזלה עובד משום השב תשיבם המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ממנה ונטלה אינו עובר [אלא] משום לא תוכל להתעלם:

ואמר רבא האי מאן דחזייה לחבריה דנפול מיניה זוזא בי חלתא [ואשכחיה] [20]ושקליה לא מחייב לאהדוריה מ"ט אייאושי איאש מיניה ואע"ג דאייתי ארבולי ומארבל אמר כי היכי דנפל מינאי הכא נמי נפלה מאיניש אחרינא ומשכחנא :

מתני' מצא בחנות הרי אלו שלו בין התיבה לחנוני הרי אלו של חנוני לפני השולחני הרי אלו שלו בין הכסא לשולחני הרי אלו של שולחני.

לקח פירות מחבירו או ששלח לו חברו פירות ומצא בתוכן מעות הרי אלו שלו ואם היה צרורות נוטל ומכריז:

גמ' לפני השולחני הרי אלו שלו א"ר אלעזר אפי' צרורין ומונחין לפניו ע"ג השולחן הרי אלו שלו ממאי מדקתני בין הכסא לשולחני הרי אלו של שולחני ולא קתני על השולחן הרי אלו של שולחני ולא קתני נמי מצא בשלחנות הרי אלו שלו כדקתני ברישא [מצא בחנות] אלא קתני לפני השולחני הרי אלו שלו מכלל דהאי לפני דקתני אפילו לפניו על השולחן הרי אלו שלו:

לקח פירות מחבירו: אמר ר' שמעון בן לקיש משום ר' ינאי לא שנו אלא (דף כז.) בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר והוא שדשן בעל הבית בעצמו אי נמי על ידי עבדיו ושפחותיו הכנענים מפני שידן כידו אבל לקחן בעל הבית מן התגר אין חייב להחזיר:

[20]מא"י

דף טו.

מתני' אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה השמלה מיוחדת שיש בה סימנים ויש לה תובעין אף כל דבר שיש בו סימנים ויש לו תובעין חייב להכריז:

גמ' בכלל מאי בכלל (דברים כב) כל אבדת אחיך:

שיש לה תובעין: לאפוקי לאחר יאוש דלית לה תובעין.

ת"ר (דברים כ"ב:ג') אשר תאבד ממנו פרט לאבדה שאין בה שוה פרוטה שאינו חייב ליטפל בה ולא להחזירה:

(דף כח.) סימנין וסימנין יניח ולא יתן לא לזה ולא לזה.

סימנין ועדים ינתן לבעל עדים. סימנין וסימנין ועד אחד עד אחד כמאן דליתיה דמי ויניח. עדי אריגה ועדי נפילה ינתן לבעל עדי נפילה דאמרינן זבוני זבנה ומטיא לידיה דהאי ונפלה מיניה מדת ארכו ומדת רחבו תנתן למדת [ארכו ולא למדת] רחבו דאיכא למימר האי שעורי קא משער לה כד מכסי בה מרה וקאי אבל מדת ארכו לא משתער מדת [ארכו] ורחבו ומדת משקלותיו ינתן למדת משקלותיו הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה ודוקא בנקב יש בו בצד אות פלונית הוא אומר סימני החוט שקשור בו הגט והיא אומרת סימני החוט ינתן לה ודוקא במדת ארכו אבל בחיורא וסומקא לא הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מידע ידעה דכל דאית ליה בחפיסה מנח ליה:

מתני' עד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו דברי ר"מ ר' יהודה אומר שלשה רגלים ולאחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד:

גמ' תנא שכני אבדה. מאי שכני אבדה מקום שנמצאת בו אבדה:

(דף כח:) ת"ר בראשונה כל מי שמוצא אבדה היה מכריז עליה ג' רגלים ואחר הרגל האחרון ז' ימים כדי שילך לביתו ג' ויחזור שלשה ויכריז יום אחד משחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות משרבו האנסין דאמרי אבידתא למלכא התקינו שיהא מודיע לשכניו ומיודעיו ודיו:

מתני' אמר את האבדה ולא אמר את סימניה הרי זה לא יתן לו.

והרמאי אע"פ שאמר את סימניה הרי זה לא יתן לו שנאמר (דברים כ) עד דרוש אחיך אותו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי:

גמ' איתמר רב יהודה אמר אבידה מכריז דחיישינן לרמאי ור"נ אמר גלימא מכריז דלא חיישינן לרמאי דא"כ אין לדבר סוף ומאי אמר את האבדה ולא אמר את סימניה דקתני במתניתין דלא אמר סימנין מובהקין דידה והלכתא כר"נ:
והרמאי אע"ג שאמר את סימניה וכו': ת"ר בראשונה כל מי שאבדה לו אבדה היה נותן את סימניה ונוטלה משרבו הרמאין התקינו שיהו אומרים לו הבא עדים שאין רמאי אתה וטול:
אבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא אתא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל זיל אייתי סהדי דלאו דמאי את אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתו ביה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו ליה אנן לאו רמאה את קאמרינן אמר רבה בר רב הונא מיסתברא דלא מייתי איניש חובתא לנפשי' והני ודאי מיטעא קא טעו ולא אמרינן בכי הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:
מתני' כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל וכל דבר שאינו עושה ואוכל ימכר שנאמר (דברים כב) והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו.
מה יהא בדמים רבי טרפון אומר

דף טו:

ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן ר' עקיבא אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן:
גמ' יעשה ויאכל עד כמה אמר שמואל עד י"ב חדש תניא נמי הכי כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל כגון פרה וחמור מיטפל בהן עד שנים עשר חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מיטפל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין מיטפל בהן שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן:
אמר רב נחמן בר יצחק תרנגולת כבהמה גסה דמיא תניא נמי הכי תרנגולת ובהמה גסה מיטפל בהן שנים עשר חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן:
ורמינהי עגלים וסייחין מיטפל בהן ל' יום מכאן ואילך מוכרן בב"ד אווזין ותרנגולין וכל דבר שטיפולו מרובה יותר משכרו מיטפל בהם ג' ימים מכאן ואילך מוכרן בב"ד קשיא עגלין וסייחין אעגלין וסייחין קשיא אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין עגלים וסייחין אעגלים וסייחין לא קשיא הא דרעיא והא דפטמא אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי:

ושאינו עושה ואוכל: תנו רבנן (דברים כב) והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שלא יאכיל עגל לעגלים סייח לסייחין אווז לאווזין תרנגול לתרנגולים:

מה יהא בדמים רבי טרפון אומר כו': [21]עד כאן לא פליגי (דף כט.) אלא שנשתמש בהן אבל לא נשתמש בהן אם אבדו דברי הכל פטור לימא תהוי תיובתא דרב יוסף [22]דאיתמר שומר אבידה רבה אומר כשומר חנם דמי ורב יוסף אומר כשומר שכר דמי אמר לך רב יוסף) בגניבה ואבדה כ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי באונסין דשואל ר"ט סבר כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי בהו הוה ליה שואל [23]עלוייהו ואע"ג דלא אישתמיש בהו כמאן דאשתמש בהו דמי וחייב באונסין והאי אבדו דקתני במתני' (דף כט:) כדרבה דאמר בפרק הזהב נגנבו בלסטין מזויינין אבדו שטבעה ספינתו בים ור"ע סבר לא ישתמש בהן וכיון דלא שרו ליה רבנן לאישתמושי בהו לא הוי שואל עלייהו הלכך אם אבדו בלסטין מזויינין אינו חייב באחריותן דה"ל כשומר שכר דאינו חייב באונסין: א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון:

ביד רחבה הוו זוזי דיתמי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל מהו לאישתמושי בהו א"ל הכי א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר"ט א"ל אביי והא איתמר עלה א"ר חלבו אמר רב הונא ל"ש אלא בדמי אבדה הואיל וטרח בהן אבל מעות אבדה לא והני כמעות אבדה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לך:

מתני' מצא ספרים קורא בהן אחת לל' יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו.

מצא כסות מנערה אחת לשלשים יום ושוטחה לצורכה אבל לא לכבודו.

דף טז.

כלי כסף וכלי נחשת ישתמש בהן לצורכן אבל לא לכבודו כלי כסף וכלי נחשת ישתמש בהן לצורכן אבל לא לשוחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו.

מצא שק או קופה אם אין דרכו ליטול הרי זה לא יטול:

גמ' אמר שמואל מצא תפילין שם דמיהן ומניחן לאלתר דמילתא דשביחא דבי בר חבו: ת"ר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר ופותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמד בו לכתחלה:

[21] ד"ת מ"ז
[22] עי' ברי"ף ב"ק סי' קטו
[23] עי' לקמן ברי"ף סי' שמז

וכן המפקיד ספר תורה אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש ופותחו וקורא בו ואם בשבילו פותחו אסור מאי קאמר הכי קאמר כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר ואם בשבילו פותחו אסור:

אמר מר השואל ספר תורה מחבירו לא ישאילנו לאחר מאי איריא ספר תורה אפילו כל מילי נמי דאמר ר' שמעון בן לקיש[24] כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר ספר תורה איצטריכא ליה ס"ד אמינא ניחא ליה לאיניש דליתעביד מצוה כממוניה קמ"ל דאפילו הכי לא ישאיל:

אבל לא ילמד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו:

ת"ר מצא ספרים קורא בהן אחת לשלשים יום ולא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר משלשה דפין ולא יהו שלשה קורין בכרך אחד הא שנים קורין ואי קשיא לך הא דתנן ולא יקרא אחר עמו התם בשני ענינים הכא בענין אחד:

מצא כסות מנערה אחת לל' יום ה"מ בדעמרא אבל בדכיתנא לא דניעור קשה לה ודעמרא נמי לא אמרן אלא בחד גברא ובידא אבל בתרי גברי או בחוטרא לא.

תניא (דף ל.) לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא ע"ג מגוד לצרכו אבל שוטחה על גבי מטה וע"ג מגוד לצרכה נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה לא ע"ג מטה ולא ע"ג מגוד בין לצרכו בין לצרכה דחיישינן לה משום עינא בישא א"נ משום גנבי ת"ר המוצא כלי עץ משתמש בהן כדי שלא ירקבו כלי נחושת משתמש בהן בחמין אבל לא ע"י האור מפני שמשחיקן כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן מגריפות וקרדומות ישתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו כדרך שאמרו באבדה כך אמרו בפקדון פקדון מאי עבידתיה גביה אמר רב חמא אמר רב ששת בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים:

מצא שק או קופה אם אין דרכו ליטול ה"ז לא יטול מנא ה"מ דת"ר (דברים כב) והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם[25] כיצד היה כהן והיא בבית הקברות זקן ואינה לפי כבודו או שהיתה שלו מרובה משל חבירו לכך נאמר והתעלמת קרא למאי אילימא לכהן והיא בבית הקברות פשיטא השבת אבדה עשה דכתיב (דברים כ"ב:א') השב תשיבם לאחיך וטומאת כהן עשה ולא תעשה עשה דכתיב (ויקרא כא) וקדשתו ל"ת דכתיב (ויקרא כ"א:א') לנפש לא יטמא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ואלא לשלו מרובה משל חבירו מדרב יהודה

[24] עי' לקמן סימן שכד

[25] ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד כו' כ"ה בגמ'.

דף טז:

אמר רב נפקא דאמר ר"י אמר רב (דברים ט"ו:ד') אפס כי לא יהיה בך אביון (דף ל:) שלך קודם לשל כל אדם אלא לזקן ואינה לפי כבודו וקשיא לן והא השבת אבדה נמי עשה ולא תעשה היא עשה כדאמרן לא תעשה דכתי' (דברים כ"ב:ג') לא תוכל להתעלם ומ"ש גבי טומאת כהן דקא חשיב ליה לעשה ולא תעשה דאית בה ולגבי השבת אבדה לא קא חשיב ליה ללא תעשה דאית ליה בה

ומשנינן לא קשיא השבת אבדה דאיהי קא דחיא לא קא חשיב ליה ללא תעשה דאית בה ומסתברא לן דלא חשיב גבי השבת אבידה ללא תעשה דאית בה דלא צריך ליה דלאו איהו דחי אלא עשה לחודיה הוא דדחי וטומאת כהן דמידחיא היא קא חשיב ליה לעשה בהדי לא תעשה כי היכי דלא לידחי להו עשה דהשבת אבדה דלא אשכחן עשה דדחי אלא לא תעשה לחודיה אבל לא תעשה ועשה לא אשכחינן ליה דדחי הלכך עשה דהשבת אבדה לא דחי ללא תעשה דטומאת כהן משום דאיכא בהדיה עשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה

תדע [דהא] כדבעינן למהוי השבת אבדה מידחיא מקמי עשה דכיבוד אב ואם קא חשבינן עשה דהשבת אבדה בהדי לא תעשה דידיה כי היכי דלא לידחי ליה עשה דכיבוד אב ואם דאמרינן לקמן (דף לב.) ת"ר יכול א"ל אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל (ויקרא י"ט:ג') איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי ליה עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה :

אמר [26]רב הכישה נתחייב בה אביי הוה יתיב קמיה דדבה חזא הנהו עיזי שקל קלא שדא בהו א"ל איחייבת בהו זיל אהדרינהו:

דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר בעיא ולא איפשיטא הלכך לא יחזיר בעיר אמר [27]רבא כל שבשלו מחזיר בשל חברו מחזיר כל שבשלו טוען ופורק בשל חברו טוען ופורק

ר' ישמעאל בר' יוסי הוה קא אזיל באורחא פגע ההוא גברא דהוה קא דרי פיתכא דאופי והן חריות של דקל אותבינהו וקא מיתפח א"ל דלי לי א"ל כמה שויאן א"ל פלגא דזוזא יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרינהו הדר זכה בהו אמר ליה דלי לי יהיב ליה פלגא דזוזא אחרינא כיון דחזא דקא בעי למיזכא בהו א"ל לכולי עלמא מופקר ולדידך לא מופקר

[26]רבה כ"ה בגמ' דף ל:
[27]בא"י הגי' רבה

ואע"ג דלא הוי הפקר כי האי גונא רבי ישמעאל ברבי יוסי במילתא בעלמא הוא דאוקמיה אבל איהו לכולי עלמא אפקריה והא ר' ישמעאל ברבי יוסי זקן (היה) ואינה לפי כבודו הוה ר' ישמעאל ברבי יוסי לפנים משורת הדין הוא דעבד דתני רב יוסף (שמות יח) והודעת להם זו בית חייהם וכו' [28]:

אמר ר' יוחנן מפני מה חרבה ירושלים מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין:

מתני' איזו היא אבדה מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבדה חמור וכליו הפוכים ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבדה החזירה וברחה החזירה וברחה אפילו ארבע וחמש פעמים חייב שנאמר (דברים כ"ב:א') השב תשיבם לאחיך היה בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל אם יש שם בית דין מתנה עמו בפני בית דין ואם אין שם בית דין בפני מי יתנה שלו קודם:

דף יז.

גמ' תניא מצא טלית באסטרטיא קרדום באסטרטיא (דף לא.) פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבדה טלית בצד גדר קרדום בצד גדר פרה רועה בין הכרמים אין זו אבדה ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבדה ראה מים שוטפים ובאים ה"ז גודר בפניהם:

אמר רבא (דברים כג) לכל אבדת אחיך לרבות אבדת קרקע:

החזירה וברחה החזירה וברחה וכו'. ואימא השב חדא זימנא תשיבם תרי זימני אמר רבא השב אפילו מאה פעמים משמע תשיבם אין לי אלא לביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מכל מקום והיכא דאהדרה לדוכתא דמינטרא לא צריך דעת בעלים דאמר מר הכל צריכין דעת בעלים חוץ מהשבת אבדה לבעלים שהרי ריבתה תורה השבות הרבה (דברים כב) שלח תשלח שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח

(שמות כג) מכל מקום עזוב תעזוב אין לי אלא בעליו עמו אין בעליו עמו מנין תלמוד לומר תעזוב מכל מקום (דברים כב) הקם תקים אין לי אלא בעליו עמו אין בעליו עמו מנין ת"ל תקים מ"מ

(דף לא:) (במדבר לה) מות יומת אין לי אלא במיתה הכתובה בו מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול ת"ל יומת מ"מ וכן הכה תכה

[28] הביא הרי"ף לעיל בסי' רפב

(דברים כד) השב תשיב אין לי אלא שמשכנו ברשות בית דין משכנו שלא ברשות בית דין מנין תלמוד לומר תשיב מכל מקום וכן (שמות כג) חבול תחבול אין לי אלא שמשכנו ברשות משכנו שלא ברשות מנין תלמוד לומר תחבול מכל מקום והני תרי קראי למה לי חד לכסות יום וחד לכסות לילה

(דברים טו) פתוח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין ת"ל תפתח מכל מקום (דברים טו) נתון תתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מועטת מנין ת"ל תתן מ"מ (דברים טו) הענק תעניק אין לי אלא שנתברך הבית בגללו לא נתברך הבית בגללו מנין ת"ל תעניק מ"מ

(דברים טו) והעבט תעביטנו אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס יש לו ואינו רוצה להתפרנס מנין ת"ל תעביטנו מ"מ זו דברי רבי יהודה אבל חכמים אומרים יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו ומה אני מקיים תעביטנו דברה תורה בלשון בני אדם

(ויקרא יט) הוכח תוכיח אין לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מנין תלמוד לומר תוכיח מ"מ.

גרסינן בפרק במה בהמה יוצאה (דף נד:) כל שאפשר לו למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו על אנשי עירו ולא מיחה נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו ולא מיחה נתפס על כל העולם כלו אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא מיתפסי אכולי עלמא.

גרסינן בערכין (ערכין דף טז:) ת"ר (ויקרא י"ט:י"ז) לא תשנא את אחיך בלבבך יכול לא תכנו ולא תסטרנו ולא תקללנו תלמוד לומר בלבבך בשנאה שבלב הכתוב מדבר ומנין לרואה דבר מגונה בחבירו שחייב להוכיחו תלמוד לומר הוכח תוכיח הוכיחו ולא קיבל מנין שיחזור ויוכיחו תלמוד לומר תוכיח יכול אפילו פניו משתנין תלמוד לומר (ויקרא י"ט:י"ז) לא תשא עליו חטא

תניא א"ר טרפון תמיה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה אם אמר לו טול קיסם מבין שיניך אומר לו טול קורה מבין עיניך אמר רבי אלעזר בן עזריה תמיה אני אם יש בדור הזה שיכול להוכיח אמר רבי עקיבא תמיה אני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח אמר רבי יוחנן בן נורי מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי שהייתי קובל עליו לפני רבן גמליאל ברבי וכל שכן שהוסיף בי אהבה לקיים מה שנאמר (משלי ה) אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך.

גרסינן בפרק שני דייני גזירות (דף קה:) אמר אביי האי צורבא דרבנן דרחמי ליה בני מאתיה לאו משום דמעלי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא.

ובפרק הבא על יבמתו (דף סה:) אמרינן א"ר אלעא משום ר' יהודה בר"ש כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע ר' אבא אומר חובה שנאמר אל תוכח לץ פן ישנאך:

(ערכין טז:) עד היכן תוכחה רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד קללה ורבי יוחנן אמר עד נזיפה כתנאי ר' אליעזר אומר עד הכאה ורבי יהושע אומר עד קללה בן עזאי אומר עד נזיפה אמר ר' יוחנן ושלשתן מקרא אחד דרשו שנאמר (שמואל א כ:ל') ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן נעות המרדות וכתיב ויטל שאול את החנית עליו להכותו מאן דאמר עד נזיפה דכתיב ויחר אף שאול ביהונתן ומאן דאמר עד קללה דכתיב (שמואל א כ:ל"ג) לבשתך ולבושת ערות אמך ומ"ד עד הכאה דכתיב ויטל שאול את החנית [עליו] להכותו ומ"ד עד נזיפה הא כתיב הכאה וקללה שאני התם אגב חביבותא יתירתא דהויא ליה ליהונתן בדוד מסר נפשיה טפי.

עד היכן לא ישנה אדם מאכסנאי שלו רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד שיפשילו כליו לאחוריו וכל כך למה דאמר מר אכסנאי פוגם ונפגם.

(ערכין טז:) אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם מאכסניא שלו מן התורה שנאמר (בראשית י"ג:ג') אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא (בראשית י"ג:ג') וילך למסעיו מאי בינייהו איכא בינייהו אכסניא דאקראי:

(מכילתין דף לא:) היה בטל מן הסלע וכו' לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל תנא כפועל בטל והא לאו בטל הוא

דף יז:

אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה:

אם יש שם ב"ד מתנה עמו בב"ד כו'.

איסור ורב ספרא עבדו עיסקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג בלא דעתא דאיסור [באפי בי תרי] אתו לקמיה [29]דרבא א"ל זיל אייתי לי תלתא דפלגת קמייהו א"נ (דף לב.) תרי מגו תלתא א"נ תרי דפלגת קמי בי תלתא א"ל מנא לך הא א"ל דתנן אם יש שם בית דין מתנה עמו בבית דין א"ל מי דמי התם אפוקי ממונא ממר ומיתן למר הכא אנא דידי שקלי גלוי מילתא בעלמא הוא בתרי סגיא תדע דתנן אלמנה מוכרת שלא בפני בית דין אמר ליה אביי ולאו אתמר עלה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אינה צריכה בית דין מומחין אבל היא צריכה בית דין הדיוטות:

[29]בגמ' איתא לקמי' דרבה בר רב הונא וע"ש בגליון

מתני' מצאה ברפת אינו חייב בה ברה"ר חייב בה היתה בבית הקברות הרי זה לא יטמא לה אם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר הרי זה לא ישמע לו פרק וטען פרק וטען אפילו ד' וה' פעמים חייב שנאמר (שמות כ"ג:ה') עזוב תעזוב עמו הלך וישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו היה זקן או חולה חייב.

מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון ר"ש אומר אף לטעון רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יותר ממשאו אין זקוק לו שנאמר (שמות כג) תחת משאו משאוי שהוא יכול לעמוד בו:

גמ' ת"ר הרי שאמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל (ויקרא י"ט:ג') איש אמו ואביו תיראו וגו' כולכם חייבין בכבודי:

מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון פרישנא מצוה מן התורה לפרוק עמו בחנם ולא לטעון בחנם אלא בשכר תנינא להא דת"ר פריקה בחנם טעינה בשכר ר"ש אומר זה וזה בחנם וקי"ל כרבנן (דף לב:) ת"ר אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה לטעון עם השונא כדי לכוף את יצרו ושונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא שבעכו"ם שניהן אוהבין שניהן שונאין מצוה לפרוק משום צעב"ח:

(דף לג.) ת"ר (דברים כב) כי תראה יכול מרחוק ת"ל כי תפגע או כי תפגע יכול פגיעה ממש ת"ל כי תראה הא כיצד ראיה שיש בה פגיעה שיערו חכמים אחד משבע ומחצה במיל וזה הוא ריס ([30]תנא) ומדדה עמו עד פרסה אמר רבה בר רב הונא ונוטל שכר:

ר' יוסי הגלילי אומר אם היה

דף יח.

עליו יותר ממשאו אין זקוק לו. וליתא לדר' יוסי הגלילי:

מתני' אבדתו ואבדת אביו שלו קודמת אבדתו ואבדת רבו שלו קודמת אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת לשל אביו שאביו הביאו לחיי העוה"ז ורבו שלמדו חכמה הביאו לחיי העוה"ב ואם היה אביו [31]שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת אביו ורבו נושאים במשא מניח את של רבו ואח"כ מניח את של אביו אביו ורבו שבוים בשביה פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו ת"ח פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו:

[30] ד"ת מ"ז

[31] במשנה שבגמ' איתא ואם היה אביו חכם וכו'

גמ' מנא ה"מ אמר רב יהודה א"ר אמר קרא אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם אמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך כלומר כל הנמנע מלעשות מצוה או מלסייע את חברו כדי שלא יעני סוף בא לידי עוני:

ת"ר רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ רבי יהודה אומר כל שרוב חכמתו ממנו ר' יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן לי זוהמא ליסטרון שמואל קרע מאניה על ההוא מרבנן דאסבריה אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון פירוש שהיה מוריד ידו עד שחיו ואח"כ היה פותח ואחד פותח כנגדו מכוון ולא היה צריך להוריד ידו אמר עולא תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מפני זה וקורעין זע"ז ולענין אבדה במקום אביהן אינן מחזירין עד שיהא רבו מובהק :

סליק להו אלו מציאות

(דף לג:) **המפקיד** אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע שהרי אמרו ש"ח נשבע ויוצא נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה ולמי משלם למי שהפקדון

דף יח:

אצלו נשבע ולא רצה לשלם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון:

גמ' (דף לד.) שילם ולא רצה לישבע א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם תניא כוותיה דר' יוחנן השוכר מחברו פרה ונגנבה ואמר הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' לשוכר

[32](והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (דף לד.) אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתיגנב ותרצה ותשלם תהא פרתי קנויה לך מעכשיו א"ד סמוך לגניבתה תהא קנויה לך ואיכא בינייהו לגניבה דקיימא באגמא)

(דף לד:) א"ר הונא אמר רב אמר הריני משלם משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו מ"ט חיישינן שמא עיניו נתן בה

(דף לד.) א"ר פפא ש"ח שאמר פשעתי מקני ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בגנבה ואבדה שומר שכר שאמר נגנבה מקני ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בשבורה ומתה

[32]כל זה אינו מהלכות הרי"ף. ד"ת [וכ' הב"ח באלפסי ישן אין זה]

שואל אע"פ ששילם לא מקני ליה כפילא במאי הוה ליה למפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה מתה מחמת מלאכה מילתא דלא שכיחא וליתא לדר"פ בשואל אלא אם שילם מקני ליה כפילא דקי"ל כרב זביד דאמר שואל עד שישלם מ"ט הואיל וכל הנאה שלו אי עביד מילתא יתירא ושילם מקני ליה כפילא בדבורא לא מקני ליה כפילא ותניא כוותיה השואל פרה מחבירו ונגנבה וקדם השואל ושלם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל:

[פשיטא] אמר השומר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם הא קאמר הריני משלם ומקני ליה בפילא אבל אמר הריני משלם וחזר ואמר [33]איני משלם אמר (דף לד:) הריני משלם ומת ואמרו הבנים אין אנו משלמין שלמו הבנים כגון שלא הספיק לתבוע אביהם עד שמת ואח"כ תבע את בניו ושלמו לו [34]מי אמרינן מצי אמר להו כי אקנאי כפילא לאבוכון דעבד לי נייח נפשא אבל לדידכו לא או דלמא לא שנא שלמו הבנים לבנים שילם הוא בעצמו מחצה שאל ב' פרות ושילם אחת מהן שאל משותפין ושילם לאחד מהן שותפין ששאלו ושילם אחד מהן שאל מן האשה ושילם לבעלה אשה ששאלה ושילם בעלה כל אלו עלו בתיקו וחולקין דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין והני מילי בארץ ישראל

דף יט.

אבל בבבל קנסא הוא ולא מגבינן ליה בבבל ואי קדים חד מינייהו ותפס לא מפקינן מיניה בין בבבל בין בא"י.

גרסינן בפרק [הגוזל קמא] (דף קח.) תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ושילם ואחר כך הוכר הגנב קרנא לשומר כפל למי אביי אמר לבעל פקדון כיון דאטרחיה בשבועה לא מקניא ליה כפילא ורבא אמר למי שהפקדון אצלו כיון דשילם איקניא ליה כפילא וקיי"ל כרבא:

וגרסינן התם (דף קה:) אמר רב ששת הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן וקנאו וחייב באונסיו ואוקימנא בדאיתיה לפקדון בביתיה והוה ידע ביה בעידנא דכפריה אבל אי ליתיה [הפקדון] בביתיה אי נמי לא הוה ידע ביה לא מיחייב באונסיה אלא עד דמשתבע דלא אפקיד גביה ולא מידי:

(מכילתין לה.) ההוא גברא דאפקיד כיפי גבי חבריה א"ל הב לי כיפאי א"ל לא ידענא היכא אנחתינהו אתא לקמיה דר"נ א"ל כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים לא שילם

[33]ועי' בתוס' פרק מרובה דף עב ע"א
[34]גי' ד"ת

אגבייה ר"נ לאפדניה מיניה לסוף אישתכח כיפי ואייקור אר"נ הדדי כיפי למרייהו והדרא אפדנא למרה.
אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דר"נ ופירקין דהמפקיד הוה ואמינא ליה שילם ולא רצה לישבע ולא אהדר לי ולא מידי ושפיר עבד דלא אהדר לי ולא מידי מ"ט התם לא אטרחיה לבי דינא הכא אטרחיה לבי דינא דהא הדר אגבייה לאפדניה מיניה בעל כרחיה.
לימא קא סבר רב נחמן שומא הדרא לעולם לא שאני התם דשומא בטעות הואי דהא הוו כיפי מעיקרא.
אמרי נהרדעי שומא הדרא עד תריסר ירחי שתא אמר אמימר אנא נהרדעא אנא וסבירא לי דשומא הדרא לעולם והלכתא שומא הדרא לעולם משום שנא' ועשית הישר והטוב בעיני ה':
פשיטא שמו ליה לבע"ח ואזל איהו ושמה לבע"ח דידיה אמרי' ליה לא עדיפת מגברא דאתית מחמתיה זבנה אורתה יהבה במתנה הני אדעתא דארעא נחות

דף יט:

אדעתא דזוזי לא נחות ולא הדרא שמו לה לאשה ואנסיבא או שמו מינה דאתתא ואנסיבא בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מהדר ולא מהדרינן ליה דא"ר יוסי בר"ח באושא התקינו האשה שמכרה נכסי מלוג שלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות (דף לה:) אגבייה איהו מדעתיה בחובו פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר הדרא וחד אמר לא הדרא מ"ד לא הדרא דהא מדעתיה דנפשיה אגבייה והא זביני מעליא הוא ומאן דאמר הדרא סבר לא מדעתיה דנפשיה אגבייה ולא זביני מעליא הוא והא דאגבייה ולא אתא לבי דינא מחמת כיסופא דעביד הכי וקיי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל הלכך אי אגבייה הלוה למלוה מדעתיה דנפשיה שלא בב"ד לא הדרא מאימתי אכיל פירי האי דיהביה ליה בשומא אמר רבה מכי מטיא אדרכתא לידיה אביי אמר עדיו בחיתומיו זכין לו רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא :

מתני' השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר א"ר יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של [35]זה אלא תחזור פרה לבעלים:

גמ' (דף לו:) אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי:

[35] במשנה שבגמ' ובס"י איתא חבירו

אמר רבא הלכתא שומר שמסר לשומר חייב ולא מיבעיא שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו אלא אפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו

דף כ.

חייב דאמר ליה אנת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה (והייינו דלא כאביי דקאמר טעם משום דאמר ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר)[36]
שמעינן מינה דהיכא דאיכא עדים דנטרה שומר בתרא כי אורחה ונאנסה לא מיחייב שומר קמא לשלומי דהא ליכא שבועה דלימא ליה אנת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה ואע"ג דאמר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר כדאמרינן בגיטין [בפרק כל הגט] (גיטין דף כט.) ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני הרי זה לא ישלחו ביד אחר שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ואמרי' עלה אמר ריש לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר הני מילי לכתחלה אבל דיעבד אע"ג דאינו רשאי אי איכא סהדי דלא פשע בה לא מחייבינן ליה דהא גבי השוכר פרה מחברו והשאילה לאחר ומתה כדרכה כיון דליכא פשיעותא דהא מתה כדרכה לא מיחייב שוכר לשלומי מדיליה ואע"ג דהשאילה לאחר ושמעינן מינה דלא סבירא לן כרבי מאיר דאמר[37] כל המעביר על דעת בעה"ב נקרא גזלן:
הנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדו מרייהו גבי ההיא סבתא יומא חד אפקידו גבי חד מינייהו שמע קול דבי הילולא אפקדינהו גבה דההיא סבתא אדאזל ואתא איגנוב אתא לקמיה דרב פטריה דלא יכלי למימר אנת מהימנת לן בשבועה ההיא לא מהימנא לן דהא אינהו גופייהו כל יומא גבה דההיא סבתא הוו מפקדי:
(דף לו:) איתמר פשע בה ויצאה לאגם ומתה כדרכה אביי משמיה דרבא אמר חייב וכל דיינא דלא דאין כי האידינא לאו דיינא הוא ולא מיבעיא למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב דהכא חייב אלא אפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור הבא חייב מ"ט הבלא דאגמא קטלה.
רבא משמיה דרבה אמר פטור וכל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא ולא מיבעיא למאן דאמר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור דהכא פטור אלא אפילו למאן דאמר תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב הכא פטור מאי טעמא מלאך המות הוא

[36] ד"ת מ"ז
[37] לקמן ברי"ף סימן תעג

דאנסה מה לי הכא ומה לי התם ומודה אביי דאי הדרא לגבי מרה ומתה פטור מ"ט דהא הדרא לה ולאו הבלא דאגמא קטלה ומודה רבא כל היכא דגנבה גנב מאגם ומתה כדרכה בי גנב דחייב מ"ט דאי נמי שבקה מלאך המות בי גנב הוה קיימא איכא מאן דאמר הלכתא כאביי.

ואע"ג דקיי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בהא הלכתא כאביי דהא בהדיא אמרינן והלכתא תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב ואנן לא ס"ל הכי אלא הלכתא כרבא דקי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם ואע"ג דקייל תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב ה"מ דנטרינהו באורחא דהוי נטירותא לענין מידי ופשיעותא לענין מידי אחרינא ואיכא אורחא אחריתי דאי עביד לה לא הוה מטי לה אונסא הלכך אע"ג דאיתניס מיחייב דאמרינן אי לאו דפשע בה לענין ההוא מידי אחרינא לא הוה מטי לה אונסא

כגון ההיא דאמרינן כההוא דאפקיד זוזי גבי חבריה אותבינהו בצריפא דאורבני ואיגניבו אמר רב יוסף אע"ג דלענין גנבי נטירותא הוא לענין נורא פשיעותא היא תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב דאי קברינהו בארעא כדאמר שמואל כספים אין להן שמירה אלא בקרקע לא הוו מיגנבי ולא מיתליא בהו נורא הלכך מחייב בגניבה ואע"ג דאניס דאי לאו דפשע לענין נורא לא הוה מיתניסא ומהאי טעמא אמרינן תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב דההוא אונסא דגניבה מחמת פשיעותא דנורא הוא ולהכי חייב דלא נטרה כדאיבעי ליה אבל הכא לענין מתה כדרכה מאי נטירותא הוה ליה למיעבד כי היכי דלא ליקטלה מלאך המות

הלכך אע"ג דקיי"ל תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב הכא פטור מהאי טעמא דכתבינן והיינו טעמיה דרבא וטעמא תריצא הוא וליכא עליה פירכא והלכתא כוותיה ואע"ג דאקשינן עליה דאביי ופריק ההוא פירוקא שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן עליה

ואי קשיא לך הא דגרסינן בפרק השוכר את הפועלים (דף צג ע"ב) איתיביה אביי לרבה רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף ארי ודרס אין אומרין אילו היה שם היה מציל אלא אומדין אותו אם היה יכול להציל חייב ואם לאו פטור מאי לאו דעל בעידנא דעיילי אינשי לא דעל בעידנא דלא עיילי אינשי אי הכי אימא סיפא ואם לאו פטור אמאי פטור תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא וחייב דשמעינן מינה דהיכא דתחלתו בפשיעה אפילו איתניס שלא מחמת פשיעה חייב ההוא מימרא דאביי ורבה הוא ולא עדיף מהאי מימרא דאית להו הכא וכבר דחייה רבא והאי מתנית' דרועה שהיה רועה כפשטא

דף כ:

סבירא לן דאומדין אותו אם היה יכול להציל חייב ואם לאו פטור ודקא מוקי לה אביי דעל בעידן דעיילין אינשי וקא מוקים לה רבה דשמע קול אריא ועאל שינויא הוא ולא סמכינן אשינויא אלא בין דעל בעידנא דעיילין אינשי בין בעידן דלא עיילין אינשי אי הוה יכול להציל אפילו על ידי רועים ומקלות חייב ואם לאו פטור:

מתני' (דף לז.) אמר לשנים גזלתי את אחד מכם מנה ואיני יודע איזה הוא אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו: [שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו][38]:

גמ' דייקינן מדקתני שהודה מפי עצמו מכלל דאינהו לא קא תבעי ליה אלא בבא לצאת ידי שמים עסקינן ומשום הכי נותן לזה מנה ולזה מנה דמדינא ליכא עליה לשלומי אלא חד מנה אבל היכא דקא תבעי ליה אינהו וכל חד מינייהו אמר לדידי גזל משתבע כל חד מינייהו בגזילה דגזליה לדידיה ושקיל מיניה מנה דתנן גזל אחד מה' בני אדם ואינו יודע איזה מהן גזל וכל אחד ואחד אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון רע"א לא זו דרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד וקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו

ואע"ג דקיי"ל מספיקא לא מפקינן ממונא אלא אמרינן אוקי ממונא בחזקת מאריה כדאמרינן מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב נחמן ור' יוחנן אמרי פטור וקיי"ל כוותייהו הכא היינו טעמא דחייב דקנסא קנסוה רבנן משום דעבד איסורא כדאמרינן עליה בגמ' (יבמות דף קיח:) קידש קתני בעל לא קתני גזל קתני לקח לא קתני ואמרינן מאי קידש קידש בביאה להודיעך כחו דר' עקיבא דאע"ג דלא עבד אלא איסורא דרבנן קניס ונותן כתובה לכל אחת ואחת וכ"ש גזל דעבד איסורא דאורייתא דקניס ליה ומשלם גזלה לכל אחד ואחד אבל לקח מקח מה' בני אדם ואינו יודע מאיזה מהם לקח דלא קא עבד איסורא בין לר' טרפון בין לר' עקיבא נותן דמי מקח ביניהן ומסתלק ובהכי סלקא שמעתא התם

וההיא דקתני הכא אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה דאלמא מספיקא מפקינן ממונא רמינן עלה הא דקתני סיפא שנים

[38] גי' ד"ת [וכ"ה הב"ח]

שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו דאלמא מספיקא לא מפקינן ממונא ופריק רבא האי דקתני רישא נותן לזה מנה ולזה מנה שנמצא מפסיד מנה משלו משום פשיעותא דיליה הוא דהוה ליה למכתב שמא דגברא דאפקיד גביה כי היכי דלא ליחליף

דף כא.

ליה וסיפא דקתני אינו מפסיד כלום אלא נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו כגון שהפקידו שניהם אצלו בכרך אחד זה מנה וזה מאתים דלא הוה ליה למידק דכיון דאפקידו תרוייהו בהדי הדדי בחד זימנא בכרך אחד אמר להו אתון גופייכו לא קפדיתו אהדדי [אנא אקפיד] הלכך לא מיחייב לשלומי מדידיה כלום דאינהו קא פשעי בדידהו איהו לא קא פשע וכן הלכה:

מתני' וכן שני כלים אחד יפה מנה וא' יפה אלף זה אומר יפה שלי וזה אומר יפה שלי נותן את הקטן לאחד מהן ומתוך הגדול משלם דמי קטן לשני והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו:

מתני' (דף לח.) המפקיד פירות אצל חברו אפי' הן אבודין הרי זה לא יגע בהן רבן שמעון ב"ג אומר ימכרם בפני ב"ד מפני השבת אבדה לבעלים:

גמ' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בכדי חסרונן אבל ביתר מכדי חסרונן ד"ה מוכרן בב"ד:

(דף לח:) איתמר (39)רבה בר בר יעקב) א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג ורבא אמר ר"נ הלכה כדברי חכמים והלכתא כדפסק ר"נ דבתרא הוא תנו רבנן המפקיד אצל חברו פירות והרקיבו יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש הרי זה לא יגע בהן דר"מ וחכ"א עושה להן תקנה ומוכרן בב"ד וכשהוא מוכרן מוכרן לאחרים ואין מוכרן לעצמו כיוצא בו (40)גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן:

חזינן לרבוואתה דאוקמו לחכמים דברייתא בדרשב"ג דמתני' ואפקוה מהלכתא משום דקא פסק ר"נ הלכה כחכמים דמתני' ואנן לא סבירא לן הכי דהאי דקתני בברייתא לענין יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש ליתא במתני' כל עיקר דהא אמרינן בגמרא

[39]רבי אבא ברבי יעקב אר"י. כ"ה בגמ' וברא"ש
[40]ברי"ף ב"ב סי' תרלה

דבתקנת קנקנים פליגי דר"מ סבר להפסד מרובה דאינון הפירות היתר מכדי חסרונן חששו והאי יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש כיון דקם קם ולא מתוסף ביה פסידא הלכך לא יגע בהן ואי משום הפסד

דף כא:

קנקנים הפסד מועט הוא ולהפסד מועט לא חששו ורבנן דפליגי עליה סברי להפסד מועט נמי חששו ומזבין ליה להאי יין שהחמיץ ושמן שהבאיש ודבש שהדביש ואע"ג דקם קם ולא מתוסף ביה פסידא משום תקנת קנקנים דלא ליפסדן והא מילתא ליתא במתניתין הלכך הלכה נמי כרבנן דברייתא.

גרסינן בפסחים (דף יג.) אמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מעשה באדם אחד שהפקיד דאסקיא מלאה חמץ אצל יוחנן חקוקא ונקבוה עכברים והיה חמץ מבצבץ ויוצא ובא ושאל לרבי שעה ראשונה אמר לו המתן שניה אמר לו המתן שלישית אמר לו המתן רביעית אמר לו המתן חמישית אמר לו צא ומוכרה בשוק:

תניא היורד לנכסי שבויים אין מוציאין אותם מידו ולא עוד אלא אפילו שמע שממשמשין ובאין וקדם ותלש ואכל הרי זה זריז ונשכר ואלו הן נכסי שבויים הרי שנשבה אחיו או אביו או אחד מן המורישין והלכו להם למדינת הים ושמעו בהן שמתו היורד לנכסי נטושים מוציאין אותם מידו ואלו הן נכסי נטושין הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין כאן והלכו להן למדינת הים ולא שמעו בהן שמתו וקפץ וירד לתוך הנחלה אמר רבן שמעון בן גמליאל שמעתי שהנטושים כשבויים היורד לנכסי רטושין מוציאין אותו מידו ואלו הן נכסי רטושין הרי שהיה אחיו או אביו או אחד מן המורישין כאן ואין ידוע להיכן הלכו מאי שנא הנך דקרו להו נטושים ומאי שנא הני דקרו להו רטושים (דף לט.) נטושים דבעל כרחם דכתיב (שמות כ"ג:י"א) והשביעית תשמטנה ונטשתה רטושים דמדעתן דכתיב (הושע י':י"ד) אם על בנים רוטשה

אר"נ אמר שמואל שבוי שנשבה מורידין קרוב לנכסיו יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו ובורח מחמת מרדין הרי הוא כשבוי ומורידין קרוב לנכסיו תנא וכולן שמין להן כאריס דכיון דלא סמכה דעתייהו דחיישי דילמא אתי מרה דארעא ומפיק לה מינייהו תקינו להו דשמין להו כאריס כי היכי דלא ליפסדינהו:

א"ר יהודה אמר שמואל שבוי שנשבה והניח קמה לקצור ענבים לבצור תמרים לגדור זיתים למסוק בית דין יורדין לנכסיו ומעמידין להם אפוטרופוס וקוצר ובוצר וגודר ומוסק

ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו אבל מקמי הכי אין יורד לנכסיו דחיישינן דילמא שמיט ואכיל

דף כב.

להו ולוקים אפוטרופוס לעולם אפוטרופוס לדיקנאני לא מוקמינן
אמר רב הונא אין מורידין קטן לנכסי שבוי ולא קרוב לנכסי קטן ולא קרוב מחמת קרוב בנכסי קטן לא קטן לנכסי שבוי דילמא מפסיד להו ולא קרוב לנכסי קטן כיון דלא מחי אתי לאחזוקי בהו ולא קרוב מחמת קרוב בנכסי קטן באחי דאמא (אמר רבא ש"מ[41] מדרב הונא [אין] מחזיקין בנכסי קטן (דף לט:) ואפילו הגדיל ולא אמרן אלא באחי דאבא אבל באחי דאמא לית לן בה ובאחי דאבא נמי לא אמרן אלא בארעתא אבל בבתי לית לן בה ובארעא נמי לא אמרן אלא דלא עביד עיטרא אבל עביד עיטרא קלא אית להו) ולא היא לא שנא אחי דאבא ולא שנא אחי דאמא ולא שנא אדעתא ולא שנא בתי ול"ש עביד עיטרא ול"ש דלא עביד עיטרא לא מחתינן
איתמר משמיה דרב צמח גאון זצ"ל מעות קטן ממנין עליהן אפי' קרוב דאמרינן מעיינינן איניש דמעלי ושאפו נכסיה ולא פלוג רבנן בין רחוק לקרוב ואף רב הונא דאמר ולא קרוב לנכסי קטן במקרקעי קאמר לא במעות הלכך מעות קטן יהבינא להו אפילו לקרובים
ההיא סבתא דהוה לה תלת בנתא אישתבאי איהי וחדא ברתא והנך תרתי בנתא שכיבא חדא מינייהו ושבקא ינוקא אמר אביי היכי ליעביד לוקמינהו לנכסאי בידא דאחתא דילמא שכיבא סבתא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן לוקמינהו בידא דינוקא דילמא לא שכיבא סבתא ואין מורידין קטן לנכסי שבוי אמר אביי הילכך פלגא יהבינן לאחתא ואידך פלגא מוקמינן ליה אפטרופוס רבא אמר מגו דמוקמינן אפוטרופא לפלגא מוקמינן אפוטרופא נמי לאידך פלגא לסוף שמעו דשכיבא סבתא אמר אביי תילתא יהבינן לאחתא ותילתא יהבינן לינוקא ואידך תילתא דנקא יהבינן לאחתא ואידך דנקא מוקמינן ליה אפוטרופא לינוקא רבא אמר מגו דמוקמינן אפוטרופא לדנקא מוקמינן אפוטרופא נמי לאידך דנקא והילכתא כרבא:

דף כב:

מארי בר איסק ואמרי ליה הונא בר איסק אתא ליה אחא מבי חוזאי א"ל אחוך אנא פלוג לי בנכסיך א"ל לא ידענא לך אתא לקמיה דרב חסדא א"ל שפיר קאמר לך דכתיב

[41] ד"ת מ"ז

(בראשית מ"ב:ח') ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן א"ל זיל אייתי סהדי דאחוה את א"ל אית לי סהדי ודחלי מיניה דגברא אלמא הוא א"ל לאידך זיל את אייתינהו אמר ליה דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה א"ל הכי דאיננא לך ולכל אלמי חברך א"ל סוף סוף אתו סהדי ומסהדי ליה א"ל תרתי לא עבדי

לסוף אתו סהדי דאחוה הוא א"ל זיל פלוג ליה אמר ליה ליפלוג לי נמי מפרדיסי ובוסתני דשתל אמר ליה שפיר קאמר לך דתנן הניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים השביחו לאמצע (דף מ.) א"ל אביי מי דמי התם גדולים ידעי וקא מחלי גבי קטנים הכא מי ידע דמחיל.

איגלגל מילתא ומטת לקמיה דר' אמי אמר להו גדולה מזו אמרו שמין להן כאריס השתא דידיה נמי לא יהבינן ליה אהדרוה לקמיה דרב חסדא אמר להו מי דמי התם ברשות בית דין נחות הכא לאו ברשות ב"ד נחות ועוד קטן הוא ואין מורידין קרוב בנכסי קטן אהדרוה לקמיה דרבי אמי אמר להו לא סיימוה קמאי דקטן הוא והלכתא כרב חסדא וקושיא דאביי ליתא משום דקטן הוא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן הלכך אע"ג דלא ידע דמחיל השביח לאמצע אבל גדול ולא ידע דאיתיה דמחיל גביה לא השביח לאמצע אלא שמין לו כאריס:

מתני' המפקיד פירות אצל חבירו הרי זה יוציא לו חסרונות לחטין ולאורז תשעה חצאי קבין לכור לשעורים ולדוחן תשעה קבין לכור לכוסמין ולזרע פשתן שלש סאין לכור הכל לפי המדה הכל לפי הזמן :

גמ' תנא וכן לכל כור וכור וכן לכל שנה ושנה במה דברים אמורים בשעירבן עם פירותיו אבל ייחד לו קרן [זוית] אומר לו הרי שלך לפניך וכשעירבן עם פירותיו נמי לא אמרן אלא דאיסתפק

דף כג.

מינייהו ולא ידע כמה איסתפק מינייהו אבל אי איסתפק מינייהו וידע כמה איסתפק מינייהו חזינן דידיה כמה הוו ודחבריה כמה הוו ומפקינן מאי דאיסתפק מינייהו וההוא חסרונא יהבינן מיניה לכל סאה חושבנא בד"א שמדד לו בימות הגורן והחזיר לו בימות הגורן אבל מדד לו בימות הגורן והחזיר לו בימות הגשמים אינו מוציא לו חסרונות מפני שהן מותירות:

מתני' יוציא לו שתות ליין רבי יהודה אומר חומש יוציא לו שלשת לוגין שמן למאה לוג ומחצה שמרים לוג ומחצה בלע אם היה שמן מזוקק אינו מוציא לו שמרים קנקנים ישנים אינו מוציא לו בלע ר' יהודה אומר אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה הרי זה מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה:

גמ' והלכתא כתנא קמא: (דף מ:) תנא אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים דכי היכי דמקבל מפקיד פקטים לוקח נמי מקבל פקטים וה"מ היכא דיהב ליה זוזי בתשרי ושקיל מיניה בניסן במדה של תשרי אבל היכא דיהב ליה בניסן ושקיל מיניה בניסן במדה דניסן לא מקבל לוקח פקטים:

מתני' המפקיד חבית אצל חברו ולא ייחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה אם מתוך ידו נשברה לצורכו חייב לצורכה פטור ואם משהניחה נשברה בין לצורכה בין לצורכו פטור ייחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה בין מתוך ידו נשברה בין משהניחה נשברה לצורכו חייב לצורכה פטור:

גמ' הא מתניתין קא הוו בה רבנן ודייקי מדקתני רישא אם משהניחה בין לצורכו בין לצורכה פטור אלמא לא בעינן דעת בעלים ומני רבי ישמעאל היא דאמר לא בעינן דעת בעלים דתניא הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס למקום שגנב יחזיר דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר (דף מא.) צריך דעת בעלים והדר תני סיפא בין מתוך ידו בין משהניחה לצורכו חייב אתאן לרבי עקיבא דאמר בעינן דעת בעלים רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא כמאן מינייהו נעביד ובא רב ששת ופריש לה כגון שטלטלה להביא עליה גוזלות וקסבר שואל שלא מדעת גזלן הוי ואוקמה כולה כר' ישמעאל דאמר לא בעינן דעת בעלים וסיפא דקתני אם משהניחה חייב שהניחה במקום שאינה מקומה דלא הויא חזרה דהא

דף כג:

ייחדו לה הבעלים מקום ולא אהדרא איהו להתם דאפילו רבי ישמעאל לא קאמר דלא בעינן דעת בעלים אלא היכא דאהדר לדוכתא דשקלה מיניה דהיינו רשות בעלים דתניא למקום שגנב יחזיר דברי ר' ישמעאל אבל האי דאפקדה גביה וייחד לה מקום כיון דלא אהדדה לההיא דוכתא דייחד לה לאו לרשותא דבעלים אהדרה אלא לרשותא דנפשיה אהדרה ומשו' הכי מחייב דברשותיה קיימא

ור' יוחנן לא סבר לה להא דרב ששת דקסבר ר' יוחנן הניחה במקומה משמע ור' עקיבא היא והויא לה מתני' רישא ר' ישמעאל וסיפא ר' עקיבא הלכך לא גמרינן מיניה אלא הדרינן לכללא ר' ישמעאל ור"ע הלכה כר"ע ואשכחינן ליה לר' יוחנן דס"ל כר"ע דאמרינן

לקמן (דף מג:) בהאי פירקא א"ר יוחנן הלכה כר"ע לעולם ואמרי' מאי לעולם א"ר אסי שלא תאמר ה"מ היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים לא אי נמי אהדרה לדוכתה ואיתבר לאפוקי מדר' ישמעאל דאמר לא בעינן דעת בעלים קמ"ל דבעינן דעת בעלים הלכך לטעמיה דר"ע דאמר בעינן דעת בעלים המפקיד חבית אצל חברו וטלטלה לצרכו ונשברה בין מתוך ידו נשברה בין משהניחה חייב ולא מיבעיא לא ייחדו לה הבעלים מקום דלאו למקומה אהדרה אלא אפילו ייחדו לה הבעלים מקום דלמקומה אהדרה חייב דבעינן דעת בעלים

ולטעמיה דרב ששת דאוקמה כולה כר' ישמעאל הויא לה הא מילתא סתם דמתני' ומחלוקת דברייתא והלכתא כסתם מתני' ולפום הדין טעמא אם הניחה במקומה שייחדו לה הבעלים אפי' טלטלה לצרכו פטור ולא בעינן דעת בעלים

ומסתברא לן דהלכתא כר' יוחנן דאוקמה בתרי תנאי וס"ל דהלכתא כר"ע דאמר בעינן דעת בעלים אלא מיהו כי קא סבר ר"ע דבעינן דעת בעלים ה"מ בשומר שגנב וגזל מרשותו וכגון המפקיד חבית אצל חברו וכיוצא בו דהכי אוקימנא בפרק הגוזל (דף קיח:) להא דתניא הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס למקום שגנב יחזיר דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר צריך דעת בעלים בשומר שגנב מרשותו עסקינן דר' ישמעאל סבר לא כלתה לו שמירתו ולפיכך אינו צריך דעת בעלים דאיהו במקום בעלים קאי ור"ע סבר כלתה לו שמירתו ולפיכך צריך דעת בעלים דהא איהו לא במקום בעלים קאי וכאילו לא החזיר דאמי דעדיין ברשותיה קיימא

אבל גנבא בעלמא דשקיל לה לגניבותא מבי מדה לא איפליגו ביה ר' ישמעאל ור' עקיבא אלא הא מילתא מתניתין היא בפרק הגוזל (שם) דתנן הגונב טלה מן העדר והחזירו ומת או נגנב חייב באחריות לא ידעו בו הבעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו ומנו את הצאן והיא שלימה פטור מלשלם ואיפליגו בה רב ושמואל ורבי יוחנן ופרישנא התם:

(דף מא.) איתמר רב ולוי חד אמר שליחות יד צריכה חסרון וחר אמר אינה צריכה חסרון והלכתא אינה צריכה חסרון דרבא דהוא בתרא הכי ס"ל והלכתא שואל שלא מדעת גזלן הוי:

מתני' המפקיד (דף מב.) מעות אצל חברו צררן והפשילן לאחוריו או שמסרן לבנו ולבתו הקטנים או נעל בפניהן שלא כראוי חייב שלא שימר כדרך השומרין ואם שימר כדרך השומרים פטור:

דף כד.

גמ' (לעיל דף לו.) טעמא דקטנים הא גדולים פטור ולא יכול למימר ליה אנת מהימן לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה מ"ט אמר רבא כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד:

(דף מב.) בשלמא כולהו לא שימר כדרך השומרין אלא צררן והפשילן לאחוריו מאי הוה ליה למעבד אמר רבא אמר רב יצחק אמר קרא (דברים י"ד:כ"ה) וצרת הכסף בידך אע"פ שצרורין יהו בידך:

ירושלמי אימתי שומר חנם חייב שבועה בזמן דליכא עדים אבל איכא עדים דלא פשע פטור אף מן השבועה ואי איכא עדים דפשע חייב לשלם נתנן במקום שנהג ליתן את שלו אם ראוי לשמירה פטור ואם לאו חייב:

אמר שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע אמר רבה ומודה שמואל בערב שבת בין השמשות דלא אטרחוה רבנן ואי שהה למוצאי שבת שיעור למקברינהו ולא קברינהו חייב ואי צורבא מרבנן הוא אומר דילמא בעי זוזא לאבדלתא אמר רבא ומודה שמואל בכותל והאידנא דאיכא טפוחאי אין להן שמירה אלא בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה וצריך לעמוקי להו כי היכי דיהיב עילויהו [עפרא] טפח (ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה אזל ואותבינהו בצריפא דאורבני ואיגניבו אמר רב יוסף אע"ג דלענין גנבי נטירותא היא לענין נורא פשיעותא היא תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב וכן הלכתא) ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה לסוף א"ל הב לי זוזאי אמר ליה לא ידענא היכן אותבתינהו אתו לקמיה דרבא אמר להו כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים

ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה אזל ואשלמינהו לאימיה אותבתינהו בקרטליתא ואיגניבו אמר רבא היכא נידיינו [דייני] להאי דינא נימא ליה לדידיה שלים אמר (דף מב:) כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד נימא ליה לאימיה אמאי לא קברתינהו אמרה לא אמר לי דלאו דידיה נינהו דאי אמר לי פקדון נינהו הוה קברנא להו נימא ליה לדידיה אמאי לא אמרת לה דפקדון נינהו אמר כל שכן דכי אמינא לה דדידי [נינהו] טפי מיזדהרא בהו אלא אמר רבא נשבע איהו דהנהו זוזי גופייהו אשלמינהו לאימיה ומישתבעה אימיה דהנהו זוזי גופייהו אותבתינהו בקרטליתא ואיגניבו ומיפטר:

גרסינן בפרק החובל (דף צג.) ההיא ארנקא דצדקה דאתאי לפומבדיתא אפקדיה רב יוסף גביה דההוא גברא פשע ביה אתו גנבי וגנבוה חייביה רב יוסף א"ל אביי והא תניא לשמור ולא לחלק לעניים א"ל עניי דפומבדיתא מיקץ קיץ להו לשמור הוא:

ההוא אפוטרופא דיתמי דזבן להו תורא ליתמי [מסריה לבקריה] ולא הוו ליה ככי ושיני למיכל בהו ומית אמר רמי בר חמא היכי ניידיינו דייני להאי דינא נימא ליה לאפוטרופוס זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה נימא ליה לבקרא זיל שלים אמר אנא בהדי תורי אוקמתיה ואוכלא שדאי ליה ולא הוה ידענא דלא אכל מכדי בקרא שומר שכר דיתמי הוא איבעי ליה לעיוני אי איכא פסידא ליתמי הכי נמי הכא במאי עסקינן דליכא פסידא ליתמי

דף כד:

דאשכחיה למארי דתורא ושקול יתמי זוזי מיניה ואלא מאן קא טעין מארי תורא אמר איבעי להו לאודען מאי מודען ליה מידע ידיע דמקח טעות הוא הב"ע בספסרא דזבין מהכא ומזבין להכא [הלכך] משתבע איהו דלא הוה ידע ומשלם בקרא דמי בשר בזול ההוא גברא דאפקיד כשותא גבי חבריה והוה ליה לדידיה נמי כריא דכשותא א"ל לסרסיה מהאי רמי אזל איהו רמא מאידך המופקד אמר רב עמרם היכי לדייני דייני להאי דינא נימא לדידיה זיל שלים אמר אנא אמרי ליה מהאי דמי ואזיל איהו דמי מאידך נימא לסרסיה שלים אמר לא אמר לי מהאי דמי מהאי לא תרמי ואי שהה שיעור לאיתויי ליה מכשותא דידיה ולא אייתי ליה גלי אדעתיה דניחא ליה למירמא מהאי דפקדון (אלא[42] הב"ע) בדלא שהא והא קא משתרשי ליה רב סמא בריה דרבא אמר בדהוה ההוא שיכרא חלא רב אסי אמר בכיסי (דף מג.) ומשלם ליה דמי כיסי פירוש כיסי כשות שאינה מתוקנת והיא צריכה ריכוך:

מתני' המפקיד מעות אצל השולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אצל בעה"ב בין כרוכין כך לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן והחנוני כבעה"ב דברי ר"מ ר' יהודה אומר כשולחני:

גמ' משום דצרורין לא ישתמש בהן אמר רב אסי אמר רב יהודה בצרורין וחתומין שאנו רב מרי אמר בקשר משונה ואיכא דאמרי בעי רב מרי קשר משונה מאי תיקו הלכך לא ישתמש בהן:

לפיבך אם אבדו חייב באחריותן: אמר רב הונא ואפילו נאנסו ורב נחמן אמר נאנסו לא אבל [בגניבה ואבידה חייב[43]] בההיא הנאה דאי מתרמי ליה זבינא דאית ביה רווחא זבין

[42] ד"ת מ"ז
[43] גי' מהר"ם

בהו הוי עלייהו שומר שכר והלכתא כר"נ והני מילי היכא דאבדו ועדיין לא אשתמש בהו אבל אי אשתמש בהו הוו להו הלואה גביה וקמו להו ברשותיה ואי איתניסו ליה חייב ובהא אפילו ר"נ מודה וכן כתב רבינו האי גאון זצ"ל:

מתני' השולח יד בפקדון ב"ש אומרים ילקה בחסיר וביתיר וב"ה אומרים כשעת הוצאה ור"ע אומר כשעת התביעה:

(דף מג:) החושב לשלוח יד בפקדון ב"ש מחייבין וב"ה אומרים אינו חייב עד שעה שישלח יד (כיצד) הטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית הגביהה ונטל ממנה רביעית ונשברה משלם את הכל:

גמ' אוקימנא לפלוגתא דבית שמאי ובית הלל דבשבח גזלה הוא [דפליגי] דב"ש סברי שבה גזלה דנגזל הוי ובית הלל סברי שבח גזלה דגזלן הוי כגון

דף כה.

שגזל רחל שאינה טעונה ונטענת אצלו וגזזה או שלא היתה מעוברת ונתעברה אצלו וילדה דבית שמאי סברי משלם אותה ואת גזותיה ואת ולדותיה ובית הלל סברי גזלה חוזרת בעיניה ובפלוגתא דהני תנאי דתניא הגוזל את הרחל גזזה וילדה משלם אותה ואת גזותיה ואת ולדותיה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גזלה חוזרת בעיניה אבל ביוקרא וזולא לא פליגי ודייקינן מדקתני בית שמאי אומרים ילקה בחסיר ויתיר ולא קתני ביוקר ובזול שמעינן מינה דבשבח גזלה פליגי אבל ביוקרא וזולא לא פליגי

והא דאמר רבא לענין יוקרא וזולא דברי הכל היא דאמר רבא האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויא זוזא והשתא שויא ארבעה תברה או שתיה משלם ארבעה כשעת הוצאה מן העולם איתבר ממילא משלם זוזא כשעת הוצאה מבית בעלים מאי טעמא כיון דאי איתה הדרה למרה בעינא ההיא שעתא דקא שתי לה או דקא תבר לה קא גזל לה איתבר ממילא משלם זוזא מ"ט השתא לא עבד לה ולא מידי אימת קא מחייבת ליה אההיא שעתא דגזלה ההיא שעתא דגזלה זוזא הוא דהוה שויא וכן הלכתא והיכא דמעיקרא שויא ארבעה והשתא שויא זוזא בין שתיה בין תברה בין איתבר ממילא משלם ארבעה כדמעיקרא דבחסיר ליכא מ"ד דמשלם כי השתא דתנן כל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה:

ר"ע אומר כשעת התביעה. כלומר אם גזל רחל שאינה טעונה ונטענת אצלו וגזזה ואה"כ תבעו בבית דין גזלה חוזרת בעיניה ואינו משלם לא את גזותיה ולא את ולדותיה אבל אם בשעה שתבעו בבית דין היתה טעונה ואפילו שקדם וגזזה לאחר תביעה או שילדה

משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר"ע אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי עקיבא ומודה רבי עקיבא במקום שיש עדים שלא היתה טעונה בשעה שגזל שמשלם כשעת הגזלה ואע"פ שהיא טעונה בשעת התביעה דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו וכיון דאיכא עדים מההיא שעתא איחייב ליה אשמה ובי דינא גלוי מילתא בעלמא הוא ור' יוחנן אמר חולק היה ר"ע אפילו במקום שיש עדים והלכתא כמותו ורבא אמר הלכה כבית הלל וקיי"ל כרבא דבתרא הוא:

החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי מחייבין ובית הלל אומרים אינו חייב וכו':

(דף מד.) מנא הני מילי דת"ר על כל דבר פשע בית שמאי אומרים מלמד שחייב על המחשבה במעשה ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח יד בפקדון שנאמר (שמות כ"ב:ז') אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו להן בית שמאי לבית הלל והלא כבר נאמר על כל דבר פשע אמרו להן בית הלל והלא כבר נאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אם כן מה ת"ל על כל דבר פשע שיכול אין לי אלא [הוא] אמר לעבדו לשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע:

הטה את החבית וכו'. אמר [44]רבא לא שנו אלא נשברה אבל החמיצה משלם את כולה מ"ט גירי דידיה אהנו בה:

הגביהה ונטל ממנה רביעית וכו': אמר שמואל לא נטל ממש אלא כיון שהגביה ליטול אע"פ שלא נטל כמי שנטל דמי וחייב וכן הלכתא דקיימא לן שליחות יד אינה צריכה חסרון ואפילו למאן דאמר צריכה חסרון בהא מיחייב דניחא ליה דתהוי האי חבית בסיס להאי רביעית.

גרסינן בפרק חזקת הבתים (דף נא:) תנו רבנן אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות קיבל מן האשה יחזיר לאשה מתה יחזיר לבעלה קיבל מן העבד יחזיר לעבד מת יחזיר לרבו קבל מן הקטן יעשה לו סגולה מאי סגולה איכא דאמרי ספד תורה ואיכא דאמרי דיקלא דאכיל מיניה תמרי.

וכולן שאמרו בשעת מיתתן של פלוני הם אי מהימני יעשה כפירושן ואי לא יעשה פירוש לפירושן ואיכא דאמרי אי אמירי יעשה כפירושן ואי לא יעשה פירוש לפירושן:

דף כה:

גרסי' בכתובות בפ' הכותב לאשתו (כתובות דף פה:) ההוא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתא ההוא גברא ויהיב סימנין אתא לקמיה דרב נחמן אמר

[44]בגמ' אי' רבה

ידענא ביה בחסא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק לביתיה אבל רגיל דעייל ונפיק לביתיה אמרינן האי כסא איניש אחרינא אפקיד גביה והאי מיחזא חזא וכיון דמת אתי וקא תבע ועוד [45]ההוא דאפקיד שבע מרגניתא כי ציירי בסדינא בי רבי מיאשא וכו' ועוד ההוא דאפקיד מטכסא בי רבי אמי וכו' וכולהו פסקו דינא כרב נחמן

ושמעינן מיניה דאי אפקיד איניש גבי חבריה מידי ואית ליה סהדי דהאי מידי בעיניה אפקדיה גביה שקיל ליה ואפילו מיתמי ולית להו ליתמי למיטען דילמא בתר הכי זבניה אבונן מינך ואין ה"נ דכי איתיה בחיים ולא יכיל למיטען דהדרית זבינתיה מינך ומסתייעה נמי מהא דגרסי' בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מו.) מותיב רב נחמן בר יצחק אומן אין לו חזקה הא אחר יש לו חזקה היכי דאמי אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה אלא לאו דליכא עדים מדמקשינן ומפרקינן בדליכא עדים מכלל דאי איכא עדים אין לו חזקה וכן מסקנא:

מתניתין בפרק הגוזל (דף קיח.) הגוזל את חבירו או לוה ממנו או שהפקיד לו בישוב לא יחזיר לו במדבר על מנת לצאת למדבר יחזיר לו במדבר האומר לחבירו גזלתיך והלויתני והפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתי לך אם לא החזרתי חייב לשלם אבל איני יודע אם גזלתיך אם הלויתני אם הפקדת אצלי אם לא הפקדת אצלי פטור מלשלם:

ורמינן עלה הא דתניא מלוה משתלמת בכל מקום אבידה ופקדון אין משתלמין אלא במקומן ותריץ אביי ה"ק מלוה ניתנה ליתבע בכל מקום אבידה ופקדון לא נתנו ליתבע אלא במקומן.

גרסינן בפרק האשה שלום בינו לבינה (דף קטו:) ההוא גברא דאפקיד שומשמי גבי חבריה אמר ליה הב לי שומשמאי אמר לו שקלתינהו אמר לו והא כן וכן הויאן ובחביתא רמיאן אמר ליה דידך שקלתינהו והני אחריני נינהו מי חיישינן שמא פינן או לא רב יימר אמר לא חיישינן ורבינא אמר חיישינן והלכתא חיישינן:

גרסינן בפרק המוכר את הבית (דף ע.) בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר לו החזרתיו לך מהו מי אמרינן מיגו דיכול למימר ליה נאנסו מהימן כי אמר ליה החזרתיו לך נמי מהימן או דילמא מצי אמר לו שטרך בידי מאי בעי ופשט ליה מיגו דאמר ליה נאנסו מהימן ולא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי כי א"ל החזרתי לך נמי נאמן ולא מצי למימר ליה שטרך בידי מאי בעי ואידי ואידי בשבועה חמורה

[45]עי' לקמן סימן תקפו

דמנקטינן ליה חפצא בידיה ירושלמי בפ' הכונס[46]צאן לדיר חד בר נש אפקיד גבי חבריה חד שק צרור אירעו אונס חד אמר שמא סיגין הוה מלא וחד אמר מטכסין הוה מלא אתא עובדא קומי דרב אמר הרי זה נשבע ונוטל:

סליק להו המפקיד

הזהב קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזהב הנחושת קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הנחשת מעות הרעות קונות את היפות והיפות אינן קונות את הרעות אסימון קונה את המטבע והמטבע אינו קונה את אסימון

דף כו.

מטלטלין קונין את המטבע והמטבע אינו קונה את המטלטלין כל המטלטלין קונין זה את זה:

גמ' (דף מה:) תניא הזהב קונה את הכסף כיצד נתן לו דינר זהב בעשרים וחמשה דינר של כסף הרי זה קנה כסף בכל מקום שהוא אבל אם נתן לו עשרים וחמשה כסף בדינר זהב הרי זה לא קנה עד שימשוך[47]הנחושת קונה את הכסף כיצד נתן שלשים איסר כדינר כסף הרי זה קנה כסף כל מקום שהוא אבל נתן לו דינר של כסף כשלשים איסר הרי זה לא קנה עד שימשוך ותרצינן בגמרא (דף מה:) מאי כל מקום שהוא כמות שהוא דאי אמר ליה מארנקי חדשה יהיבנא לך לא מצי למיתב ליה מארנקי ישנה דאמר ליה לישנן בעינא להו:

(דף מד.) מתני ליה רבי לר"ש בריה הזהב קונה את הכסף אמר ליה רבי סבר שנית לנו בילדותך הכסף קונה את הזהב כללא דנקטינן מהא שמעתא דדהבא לגבי כספא פירא הוי כזקנותיה דרבי דסתם לן הזהב קונה את הכסף וכיון דהוי

דף כו:

פירא לגבי כספא לענין הלואה נמי (דף מה.) אסור ללוות דינר בדינר שמא ילונו דינר ששוה בשעת הלואה עשרים וארבעה דינרי כסף ובשעת פרעון שוה עשרים וחמשה ולא מצית למימר כספא הוא דזול דהא אמרת כספא טיבעא הוי לגבי דהבא אלא דהבא הוא דזל דהוא פירא לגבי כספא הלכך אסור ללוות דינר בדינר כמו שאסור ללוות סאה בסאה

[46]הלכה ז'
[47]תוספתא פ"ג

אבל לענין פירי ושאר מטלטלי דהבא טיבעא הוי דלא אשכחן מאן דסבר דדהבא לגבי פירי פירא הוי אלא בית שמאי במקום בית הלל ואליבא דלישנא קמא (דף מד:) ואדעתא דר"ש בן לקיש אבל אליבא דרבי יוחנן אפילו לב"ש טיבעא הוי לגבי פירי ואי אפילו הויא הלכתא כב"ש במקום ב"ה לא מצית אמרת דדהבא פירא הוי לגבי פירי דהא פלוגתא דר' יוחנן ור"ש בן לקיש אליבא דב"ש היא דרבי יוחנן מוקים לב"ש וב"ה תרוייהו אית להו מחללין פירות על דינרין דשמעת מינה דדינרי לגבי פירא טיבעא הוי ורשב"ל הוא דמוקים לב"ש דאית להו [דאין] מחללין פירות על דינרין דסברי דהבא לגבי פירי פירא הוי וקי"ל (יבמות דף לו.) דכל היכא דפליגי ר' יוחנן ורשב"ל הלכתא כרבי יוחנן בר מהנהו תלת וכל שכן דב"ש במקום ב"ה אינה משנה וכל שכן דסוגיין בכוליה תלמודא כלישנא בתרא ולישנא בתרא בין לר' יוחנן בין לר"ש בן לקיש תרוייהו אית להו דבין לב"ש ובין לב"ה דהבא וכספא כלהו טיבעא וליכא חד מינייהו פירא לגבי חבריה וכל שכן לגבי פירי

והא דקאמרי ב"ש לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב גזרה היא דגזרי שמא ישהה עליותיו ואשכחינן נמי האי תנא דאמר (דף מד:) דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב למאי נפקא מינה לפדיון הבן דסבר דדהבא טיבעא הוי כסברא דרבי בילדותיה והויא לה הא מילתא פלוגתא דתנאי ולא איפסיקא בה הלכתא בהדיא אלא כיון דאשכחינן ליה לר' יוחנן דסבר דהבא לגבי כספא פירא הוי כזקנותיה דרבי ולגבי פירי טיבעא הוי וליכא מאן דפליג עליה בכולהו אמוראי שמעינן דהכי היא הלכתא דכי אתא רבין א"ר יוחנן אע"פ שאמרו אסור ללוות דינר בדינר אבל מחללין מעשר שני עליו

ולפום הדין סברא הא דתניא (דף מח.) אמר ר"ש אע"פ שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית הלכתא היא וליכא לדחויה הדין הוא סברא דילי ור"ח ז"ל נמי הכי ס"ל דדהבא אע"ג דלגבי כספא פירא הוי לגבי פירי ושאר מטלטלי טיבעא הוי בין לענין מקח וממכר בין לענין מתנה דלא מיקני בחליפין אבל רבינו האי גאון זצ"ל פליג על הא מילתא ואמר דדהבא פירא הוי לכל מילי ומיקני בחליפין ואנן כתבינן מאי דסבירא לן ברם צרכינן לברורי דלאו כל דינרי דהבא הוו טיבעא לגבי פירי אלא דינרין דסגיין בההוא אתרא וזבני ומזביני בהו אינשי הוא דהוו טיבעא אבל דינרי דמיפסלן ולא זבני ומזביני בהו אלא מאן דמזבני בהו אזיל בהו לבי טיבעא א"נ אזיל בהו לדוכתא אחריתא דסגיין בה או דמזבין להו למאן דאזיל בהו התם כגון הני ודאי לא הוו טיבעא כלל אלא פירא נינהו לכל מילי והכי דינא נמי בטיבעא דכספא באתרא דלא סגיין כדתנן כל המטלטלין קונין זה את זה ואמר ר' שמעון בן לקיש (דף מו.) אפילו כיס מלא מעות בכיס מלא מעות

ותרגמא ר' אבא בדינרין ניאקא ואניגרא חד פסלתו מלכות וחד פסלתו מדינה דכיון דלא סגי הוה ליה פירא ומיקני בחליפין:

דף כז.

(דף מה:) איתמר רב ולוי חד אמר מטבע נעשה חליפין וחד אמר אין מטבע נעשה חליפין א"ר פפא מ"ט דמ"ד אין מטבע נעשה חליפין משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלה (דף מו.) וכן אמר עולא אין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אין מטבע נעשה חליפין והלכתא אין מטבע נעשה חליפין דמ"ד מטבע נעשה חליפין יחיד הוא אצל רבים וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דרב פפא דהוא בתרא הכי אסקה כדבעינן למימר קמן

והא דתנן בקדושין כל (קידושין דף כח.) הנעשה דמים כאחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו תריצנא הכי (מכילתין דף מו:) כל הנישום דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו וה"נ מסתברא דקתני סיפא כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור ש"מ והאי שמעתא דכל הנעשה דמים באחר חזינן בה פירושא דלא דייק ולהכי לא כתבינן ליה ומשום הכי חזינן לפרושה ולברורה שפיר אקשינן למאי דסליק אדעתין מעיקרא דמתניתין דקתני כל הנעשה דמים באחר דמטבע נינהו דאלמא מטבע נעשה חליפין מאי כיצד ופריק הכי קאמר ופירות נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה או בשר חמור בשור וכו' ואקשינן הא ניחא לרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין אפשר לתרוצי מתניתין הכי אלא לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין ולא אפשר לתרוצי מתני' דלאו כהלכתא מאי כיצד

ופריק ה"ק ויש דמים שהן כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור וכו' כלומר קתני ברישא מטבע שניתן בתורת חליפין שנעשה חליפין והדד תאני דיש מטבע שלא ניתן בתורת חליפין וקונה כחליפין ועלה קתני כיצד ופירוש תורת חליפין מטבע בעינו שהוא תופס בידו ומתפיסו לחבירו בחפץ ידוע ומצוי ואומר לו זה תמורת זה ופירוש תורת דמים כגון שקצץ [48]מוכר] בחפץ שלו דמים כך וכך ממטבע פלונית ואע"ג שאין ביד הקונה מאותו מטבע כלום וגם אינו מצוי ברשותו והיינו דקא אמרינן ויש דמים שהן כחליפין

[48] ד"ת

דף כז:

כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור [ופי'] כגון שמכר ראובן לשמעון שור בנ' זוז ומשכו שמעון לשור ונתחייב בדמיו לראובן והיתה לשמעון פרה והוא רוצה למוכרה אמר לו ראובן לשמעון מכור אותה לי בנ' זוז דמי השור שיש לי בידך אם אמר לו הן הרי היא לך בדמים שיש לך בידי קנה הואיל וזכה בדמים וברשותו הם נתחייב זה בחליפיו שהיא הפרה ואע"פ שעדיין לא משך אותה ואם מתה או כחשה ברשותו מתה וכחשה הנה אלו הדמים קונים כחליפין ואע"פ שלא ניתנו בתורת חליפין וטעמא דהאיך מילתא דר"נ סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזרה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ומילתא דשכיחא גזרו בה רבנן ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן

וכל האי שקלא וטריא אע"ג דלא איצטריכא ליה אלא למאי דסליק אדעתין מעיקרא דמטבע נעשה חליפין וכבר נתברר דאין מטבע נעשה חליפין ומתניתין כבר תריצנא כל הנישום דמים באחר וקם ליה ההוא תירוצא [49]ההוא תירוצא אחרינא נמי אע"ג דלא איצטרכינן ליה הלכתא הוא דסבירא לן דיש דמים שהן כחליפין ואי לאו דס"ל הכי לא הוה מתריצנא מתניתין הכי דהא ההוא תירוצא דפירי עבדי חליפין דלאו הלכתא הוא קא דחינן ליה ואסיקנא כי האי תירוצא בתרא וקם ליה האי תירוצא אליבא דר"נ כרבי יוחנן דהלכתא כוותיה:

(דף מה:) אמר רב פפא אפילו למ"ד אין מטבע נעשה חליפין איקנויי מיקני בחליפין מידי דהוה אפירי לרב נחמן פירי לרב נחמן לאו אע"ג דאינהו לא עבדו חליפין מיקנו בחליפין טיבעא נמי איקנויי מיקני בחליפין ואותבינן עליה דרב פפא ואסיקנא (דף מו.) דאין מטבע נקנה בחליפין ואין נעשה חליפין ואף רב פפא הדר ביה דרב פפא הוי ליה תריסר אלפי זוזי בי חוזאי ואקנינהו ניהליה לרב שמואל בר אחאי

דף כח.

אגב אסיפא דביתיה וכי אתא נפק לאפיה עד תווך [50]אמר רב הונא מכור לי באלו קנה (דף מז.) ומחזיר אונאה סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזרה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ומילתא דשכיחא גזרו בה רבנן

[49]בדפו"י הגי' האי

[50]בגמ' דף מו: איתא אמר רבה אמר רב הונא

ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ([51]ויש בו אונאה דמכור לי קאמר) פשיטא דמים ואין מקפיד עליהם הא קאמרינן דקנו דכחליפין דמו חליפין ומקפיד עליהם מאי אמר רב אדא בר אהבה ת"ש הרי שהיה תופס פרה ועומד בא חבירו ואמר לו פרתך למה לחמור אני צריך יש לי חמור שאני נותן לך פרתך בכמה בכך וכך חמורך בכמה בכך וכך משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור לא קנה בעל החמור את הפרה שמעינן מינה חליפין ומקפיד עליהן לא קנה אמר רבא אטו בשופטני עסקינן דלא קפדי אלא כל חליפין מיקפד קפדי וקנה והב"ע כגון דא"ל חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה דלא הוה משיכה מעלייתא וכן הלכתא

במה קונין רב אמר בכליו של קונה ניחא ליה לקונה דליהוי מקנה קונה כי היכי דליגמר וליקני ליה ולוי אמר בכליו של מקנה סבר לה כר' יהודה דתניא (רות ד':ז') וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל גאולה זו מכירה שנאמר (ויקרא כ"ז:כ"ז) ואם לא יגאל ונמכר בערכך תמורה זו חליפין וכן הוא אומר (ויקרא כ"ז:כ"ז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו מי נתן למי בועז נתן לגואל ר' יהודה אומר גואל נתן לבועז והלכתא כרב דאמר בכליו של קונה חדא דקם ליה רב כת"ק דסתמא היא ולוי קם ליה כר' יהודה דיחיד הוא ועוד דמסקנא דשמעתא כרב סלקא תנא קונין בכלי ואע"פ שאין בו שוה פרוטה אמר רב נחמן לא שנו אלא בכלי אבל בפירות לא ורב ששת אמר אפילו בפירות וליתיה לדרב ששת חדא דהלכתא כרב נחמן בדיני ועוד דהא אסקינן אמר רב שישא בריה דרב אידי כמאן כתבינן האידנא וקנינא מיניה במנא דכשר למקניא ביה במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין בפירות דבשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין

דף כח:

(דף מז:) במוריקא למקניא לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה [קמ"ל] למקניא ולא לאקנויי ביה רב פפא אמר למעוטי מטבע רב זביד ואיתימא רב אשי [אמר] למעוטי איסורי הנאה איכא דאמרי ביה א"ר פפא למעוטי מטבע דכשר א"ר זביד ואיתימא רב אשי למעוטי איסורי הנאה אבל מוריקא לא צריך:

[51]ד"ת מ"ז [וכ"מ הב"ח]

מתני' (דף מד.) כיצד משך ממנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו אבל אמרו חכמים מי שפרע מדור המבול [הוא][52] יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו ר"ש אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה:

גמ' (דף מז.) א"ר יוחנן דבר תורה מעות קונות אם גופו קונה ממונו לא כ"ש ומה טעם אמרו משיכה קונה גזרה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה סוף סוף (דף מט:) לאשלומי בעי אלא גזרה דלמא נפלה דליקה באונס דאי מוקמת ליה ברשותיה מסר נפשיה וטרח ומציל ואי לא לא טרח ומציל ושמעינן מהא דכמה דלא משכיה לוקח לזבינא ואיתניס דלמוכר איתניס ואית ליה ללוקח למימר תן לי את מקחי או תן לי את מעותי ואם (דף מט:) היתה עלייתו של לוקח מושכרת למוכר אין הלוקח יכול לחזור בו ואי איתניסו איתניסו ליה טעמא מאי תקינו רבנן משיכה קונה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה הכא ברשותא דלוקח נינהו אי נפלה ליה דליקה באונס איהו טרח ומציל להו ואע"ג דה"מ לר"ש אינון[53] מדר"ש נשמע לרבנן

תניא (דף מח.) רש"א אע"פ שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מ"מ כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו והנושא ונותן בדברים לא קנה והחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו אמר רבא אין לנו עליו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו ודוקא דברים בלא מעות אבל דברים ומעות קאי

דף כט.

באבל אמרו דברים ומשכון לא קאי באבל אמרו דגרסינן בקדושין (דף ח:) בפרקא קמא בני בי רב הונא בר אבין זבין אמתא בפריטי ולא הוו בהדייהו זוזי אותיבו נסכא עילויה לסוף אייקר אמתא אתו לקמיה דר' אמי אמר להו פריטי אין כאן נסכא אין כאן:

אבל אמרו חכמים מי שפרע וכו': (דף מח:) איתמר אביי אמר אודועי מודעינן ליה אבל מילט לא לייטינן ליה דכתיב (שמות כ"ב:כ"ז) ונשיא בעמך לא תאור רבא אמר מילט נמי לייטינן ליה דכתיב בעמך בעושה מעשה עמך והלכתא כרבא ושמעינן מהא דכי האי גוונא לאו עושה מעשה ישראל הוא איתמר רב אמר ערבון כנגדו הוא קונה ור' יוחנן אמר כנגד כולו הוא קונה וקי"ל דכל היכא דפליגי רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן (דף מט.) איתמר דברים רבי אמר אין בהם משום מחוסרי אמנה ורבי יוחנן אמר יש בהם

[52] בדפו"י הגי' הוא עתיד ליפרע
[53] [עי' בש"ס קף מט:]

משום מחוסרי אמנה ואף רבי יוחנן לא אמר אלא במתנה מועטת משום דסמכא דעתיה אבל במתנה מרובה

דף כט:

דלא סמכא דעתיה לא והלכתא כר' יוחנן תניא ר' יוסי ברבי יהודה אומר מה ת"ל (ויקרא יט) והין צדק והלא הין בכלל איפה אלא שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק ופירשה אביי שלא ידבר אחת בפה ואחת בלב ירושלמי [54]ר' יעקב בר זבדא ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור בו מותר לחזור בו אלא שבשעה שאומר צ"ל בדעת גמורה רב מפקיד לשמשיה אימת דנימר לך תן מתנה לבר נש אי הוה מסכין הב ליה מיד ואי עתיד אימליך בי תניינות:

ההוא גברא דיהב זוזי אשומשמי לסוף איקור שומשמי הדרו בהו א"ל תא שקול זוזך דליכא שומשמי לא שקלינהו ואיגנב אתו לקמיה דרבא אמר להו לא מיבעיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו ש"ח נמי לא הוי אמרו ליה רבנן לרבא והא בעי לקבולי עליה מי שפרע אמר להו אין ה"נ א"ר פפא אמר לי רבינא דא"ל ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב שמואל בר זוטרא שמיה דאי הוה יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדיבוריה בדידי הוה עובדא דאתא ההוא גברא בפניא דמעלי שבתא וקאי אבבא אמר לי אית לך שומשמי לזבוני אמרי ליה לא אמר לי ליהוי זוזי פקדון גבך דחשכה לי אמינא ליה הא ביתא קמך אותבינהו ואיגנוב אתא לקמיה [56]דרבא א"ל הא [55]אמר ביתא קמך לא מיבעיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו ש"ח נמי לא הוי אמרי ליה והא אמרי ליה רבנן לרבא והא בעי לקבולי מי שפרע אמר לי לא היו דברים מעולם

והילכתא כהאי מעשה בתרא דמאן דא"ל לחבריה הא ביתא קמך ליתיה לא שומר שכר ולא שומר חנם אבל מעשה קמא ליתיה דהא דחייה רב טבות וקאמר לאו הכי הוה מעשה ולא קא דאין רבא האי

דף ל.

דינא דלא הוי לא כשומר שכר ולא כשומר חנם אלא כההוא דאמר לחבריה הא ביתא קמך אבל האי מעשה דיהבו ליה זוזי אשומשמי וקא הדר ביה וא"ל לחבריה תא שקול זוזך דליכא שומשמי לא אתא לקמיה דרבא ולא אמר ביה רבא מידי וקבלה מיני' רבינא

[54] סוף שביעית
[55] בא"י ליתאתי' אמר בגמרא הגי' כל הא
[56] בד"י דרבה

דהוא בתרא דאלמא לאו הכי דיניה דהאי מעשה ולא איתמר בגמרא בהדיא מאי דיניה אבל חזינן לרבינו האי גאון זצ"ל דבתב דאי בתורת דמים שקלינון לאנפוקינון ולמעבד בהו מאי דבעי מיחייב באחריותהון דהוו להו כהלואה גביה אפילו א"ל למרייהו תא שקול זוזך ולא אתי ואיתניסו מיחייב בהו ואע"ג דמשלם בעי לקבולי מי שפרע ומילי דטעמא נינהו דודאי מאן דיהיב זוזי בזביני ולא יהיב להו אלא אדעתא דלית ליה גבי חבריה אלא ההוא זבינא בלחוד הילכך קיימי הנהו זוזי ברשותיה דמזבנה דדיליה אינון ואית ליה לאנפוקינון בכל מאי דבעי הלכך אע"ג דלא אנפיקינון והדר ביה ואמר ליה לחבריה תא שקול זוזך דהדרנא בי ליכא עליה דההוא מן דינא למשקל זוזיה עד דמקביל (ליה) ההוא עליה מי שפרע הילכך כל כמה דלא קביל עליה מוכר מי שפרע קמו זוזי ברשותיה ואי איתניסו איתניסו ליה ([57]אע"ג דאיתנהו לזוזי בעינייהו וכ"ש אי אנפיקינון בצורכיה דאע"ג דהוו פקדון גביה ואנפיקינון קמו ליה ברשותיה והוו ליה הלואה גביה וכ"ש הני דלדידיה אינון) (דף מט:) ההוא גברא דיהב זוזי אחמרא שמע דקא בעי למינסביה דבי פרזק רופילא אמר להו הבו לי זוזאי דלא בעינא חמרא אתא לקמיה דרב חסדא אמר להו כדרך שתיקנו משיכה במוכרין כך תיקנו משיכה בלקוחות
גרסינן בפ' הניזקין (דף נב.) חמריה דרב (ששת משכיה) עוקבא יתמא [משכוה] בארבעה ארבעה אייקר וקם בשיתא שיתא אתו לקמיה דר"נ אמר להו הייניו דרב נהילאי בר אידי דא"ר נהילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא אימשוך פירי מיתמי אייקור הייניו דרב נהילאי בר אידי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אימשיכו להו פירי ליתמי אייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול [סבור מיניה הייניו דרב נהילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא ליתמי דזימנין דמצטרבי לפירי וליכא [58][מאן] דיהיב להו עד דיהבי זוזי יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אייקור] סבור מיניה הייניו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא ליתמי דזימנין ([59]דמצטרכי לפירי וליכא מאן דיהיב להו) דאמרי להו נשרפו חטיכם בעלייה והבו זוזי ליתמי אפירי אייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מיניה הייניו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב אשי הא רעה היא ליתמי דזימנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהב להו:

[57] ד"ת מ"ז
[58] מדפו"י
[59] בס"י ליתא

מתני' האונאה ארבעה כסף מכ"ד כסף לסלע שתות למקח עד מתי מותר להחזיר עד כדי שיראה לתגר או לקרובו הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף לסלע שליש למקח ושמחו תגרי לוד אמר להם מותר להחזיר כל היום אמרו לו יניח לנו רבי טרפון במקומנו וחזרו לדברי חכמים:

גמ' איתמר רב (כהנא) אמר שתות מקח שנינו ושמואל אמר שתות מעות נמי שנינו דכ"ע שוי שיתא בה או שיתא בז' כ"ע לא פליגי דכיון דבתר מקח אזלינן אונאה הויא כי פליגי שוי ה' בשיתא או שוי ז' בשיתא לשמואל דאמר בתר מעות [60][נמי] אזלינן אונאה הויא לרב (כהנא) דאמר בתר מקח אזלינן שוי ה' בשיתא ביטול מקח הוי שוי שבעא בשיתא מחילה הויא ושמואל אמר כי אמרינן מחילה וביטול מקח היכא דאיכא שתות משני צדדין אבל היכא דליכא שתות [אלא] מצד א' אונאה הויא והלכתא כשמואל דתניא כותיה:

(דף נ:) אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח

דף ל:

שתות קנה ומחזיר אונאה וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו וכן הלכתא:

והיכא דזבין אינש מידי ולאחר זמן איגלי ליה דאית ביה מומא דהוה ביה מעיקרא מקמי דליזבני אית ליה לאהדוריה למריה ולא אמרינן בכי הא הא שהה ליה בכדי שיראה לתגר או לקרובו דלא אמור רבנן הכי אלא גבי אונאה אבל גבי מומין מקח טעות הוא וכל אימת דמיגלי ליה מהדר ליה למריה והכי כתב רבינו האי גאון זצ"ל:

עד מתי מותר להחזיר וכו': אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר (דף נא.) אושפזיכניה דרמי בר חמא זבין חמרא וטעה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה דזביני חמרא וטעאי אמר ליה הדר בך אמר ליה שהאי בכדי שיראה לתגר או לקרובו שדריה לקמיה דרב נחמן אמר ליה לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי טעמא לוקח נקיט מקחו בידו וכל היכא דאזיל מחוי ליה ואמרי ליה אי טעה אי לא טעה אבל מוכר ליתיה מקחו בידו אלא

דף לא.

עד דמיתרמי זבינתא כזבינתיה וידע אי טעה [אי לא טעה] הילכך לעולם חוזר עד דמיתברר לו דאיתרמי ליה כזבינתיה וידע דטעה ולא קא הדר ביה אמר דב הסדא לא

[60] כ"ה בד"ס

שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית אין לו אונאה אמר ליה רב דימי יישר וכן אמר ר' אלעזר יישר והא אנן תנן כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר מאן הדיוט לאו בעה"ב א"ר פפא בצררותא פירוש צררותא האורגים שאורגין יריעות ומוכרין אותן אבל מאני תשמישתו דיקירי עליה אי לאו דמי יתירי לא מזבין להו:

מתני' אחד הלוקח ואחד המוכר יש להן אונאה כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר רבי יהודה אומר אין לתגר אונאה מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה אומר תן לי את מעותי או תן לי מה שהוניתני:

גמ' מנא הני מילי דתנו רבנן (ויקרא כ"ה:י"ד) וכי תמכרו ממכר אל תונו אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין ת"ל (ויקרא כ"ה:י"ד) או קנה איתמר האומר לחברו על מנת שאין לך עלי אונאה רב אמר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה ואותבינן עליה דרב מהא דתניא (דף נא:) [61]הנושא ונותן באמונה והאומר לחברו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ופריק רבא לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש ותניא נמי הכי בד"א בסתם אבל במפרש לא מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני נותן לך במאתים יודע אני בו שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח ממך במנה יודע אני ששוה מאתים על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה וכן הלכתא

תנו רבנן הנושא ונותן באמונה לא יחשב את הרע באמונה ואת היפה בשויו אלא או זה וזה באמונה או זה וזה בשויו ומעלה לו שכר כתף שכר חמר שכר גמל שכר פונדק שכר עצמו אינו מעלה שכבר נתן לו שכרו משלם מהיכא יהיב ליה אמר רב פפא בצררויי דיהיב ארבעה למאה והן הסוחרים בבגדים שהבגד נקרא צרורא כדאמרי' במועד קטן (מו"ק דף כז:) והאידנא נהוג עלמא בצרורא בר זוזא והסוחרין בבגדים נקראין צרורויי על שם סחורתן:

מי שהוטל עליו ידו על העליונה: מתניתין רבי יהודה הנשיא היא ולית הלכתא כותיה דהא פסק רבא הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה:

דף לא:

מתני' כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה אונאה ר"מ אומר מארבעה איסרות מאיסר לדינר ד' יהודה אומר ד' פונדיונות מפונדיון לדינר רש"א (דף נב.) מח' פונדיונות מב' פונדיונות לדינר:

[61]וע"ש בתוס'

גמ' מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא בטלית דלא פליגי אמר רבא מאן תנא טלית ר"ש היא דאמר אונאה של סלע שמנה פונדיונות שהן שתות של סלע [אביי אמר] טלית עד שתות מחיל איניש דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לכריסך סלע כיון דלא סגי ליה לא מחיל והילכתא כרבא הילכך הילכתא נמי כר"ש בסלע דסתם לן תנא בטלית כוותיה וכבר פסק רבא בטלית כוותיה כדאמרינן אמר רבא הילכתא פחות משתות נקנה מקח וכו':

סלע שנפגמה באמצע לא ימכרנה לא להרג ולא לחרם מפני שמרמין בה אחרים אלא נוקבה ותולה בצואר בנו או בצואר בתו ואם נפגמה מן הצד (דף נב:) לא יעשנה משקל בין משקלותיו ולא יזרקנה בין גרוטותיו ולא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אלא או ישחוק או יחתוך או יקוץ או יוליך לים המלח אבל אם חסרה ועמדה על מחצה יקיים עמדה על פחות ממחצה יקוץ משום דרבי אמי דא"ר אמי דינר הבא משקל מותר לקיימו הבא מסלע אסור לקיימו עמדה על יתר ממחצה יקוץ עד שיעמידנה על מחצה ואם לא חסרה אלא פחות משתות יקיים:

מתני' עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות אם היה מכירה אפילו לאחר י"ב חדש מקבלה ממנו ואין לו עליו אלא תרעומת ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינה אלא נפש דעה:

גמ' מ"ש בסלע דקא מפליג (62בין כרכים לכפרים) ומ"ש בטלית דלא קא מפליג אמר אביי כי תנן טלית בכרכים תנן רבא אמר טלית לכל איניש קים לה בגוה סלע כיון דלא קים ליה בה אלא שולחני עד שיראה לשולחני הילכך בכרכים דשכיח שולחני עד שיראה לשולחני בכפרים דלא שכיח שולחני עד ערבי שבתות עד דסלקין לשוקא:

אם היה מכירה וכו': פרישנא הכי אם היה מכירה אפילו לאחר י"ב חדש מקבלה ממנו במדת חסידות ואם לא קבלה ממנו אין לו עליו אלא תרעומת:

שאינה אלא נפש רעה: א"ר פפא שמעינה מינה האי מאן דמוקים אזוזא מיקרי נפש רעה והני מילי דנפק על ידי הדחק:

מתני' (דף נה.) האונאה ארבע כסף והטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה חמש פרוטות הן ההודאה שוה פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה והנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מעל והמוצא שוה פרוטה חייב להכריז והגוזל את חברו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי:

62ד"ת מ"ז

דף לב.

גמ' וליתני נמי האונאה בפרוטה א"ר כהנא זאת אומרת אין אונאה לפרוטות ולוי אמר יש אונאה לפרוטות והילכתא כוותיה:

מתני' (דף נו.) אלו דברים שאין להן אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אין בהן לא תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה שומר חנם אינו נשבע נושא שכר אינו משלם ר' שמעון אומר קדשים שהוא חייב (דף נו:) באחריותן יש להן אונאה ושאינו חייב באחריותן אין להן אונאה ר' יהודה אומר אף המוכר ספר תורה בהמה ומרגלית אין להן אונאה אמרו לו לא אמרו אלא את אלו:

גמ' מה"מ דת"ר (ויקרא כ"ה:י"ד) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו אין לי אלא דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות דאמר קרא ממכר מי שגופו מכור וגופו קנוי לו יצאו אלו שאין גופן מכור ואין גופן קנוי אלא לראיה שבהן:

בעי ר' זירא שכירות יש לה אונאה או אין לה אונאה ממכר אמר רחמנא שכירות לא או דילמא לא שנא אמר ליה אביי מי כתיב וכי תמכרו ממכר לעולם ממכר סתמא כתיב ואפילו ליומיה והאי נמי ליומיה מכירה הויא:

(דף נז.) אמר רבא אמר חסא בעי רבי ירמיה אונאה אין להן ביטול מקח יש להן או אין להן אמר רב נחמן אמר חסא פריש רבי אמי אונאה אין להן ביטול מקח יש להן רבי יונה אמר אהקדשות ור' ירמיה אמר אקרקעות ותרוייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אונאה אין להן ביטול מקח יש להן מאן דאמר אהקדשות כל שכן אקרקעות ומאן דאמר אקרקעות אבל אהקדשות לא כדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל

הא מילתא חזינא בה פלוגתא כיני רבואתא איכא מאן דסבירא ליה כי האי מימרא דר' אמי ור' יוחנן דאונאה אין להן ביטול מקח יש להן ואיכא מאן דסבירא ליה (כר'[63] יוחנן דאמר) דביטול מקח יש להן דקאמר ר' יוחנן לאו יתר משתות הוא אלא על חד תרין וגמר להאי מימרא מגמרא דבני מערבא[64] דאמרי התם א"ר יוחנן אם היה דבר מופלג יש בו אונאה מתני' פליגא על ר' יוחנן אלו דברים שאין להן אונאה העבדים והשטרות והקרקעות פתר לה בדבר שאינו מופלג וקא פריש לדבר שאינו מופלג כגון שלא הגיעה האונאה למחצה במחצה ואיכא מאן דמספקא ליה מילתא ולא קא פסק בה מידי

[63] ד"ת מ"ז

[64] בכתובות פי"א הלכה ד'

ואנן עיינינן במילתא שפיר ואיסתבר לן דהאי מימרא דרבי אמי ודר' יוחנן ליתיה משום דחזינן לרב נחמן דהוא בתרא דס"ל אין אונאה לקרקעות כלל ואפילו שוה מאה במאתים דאמרינן בענין דבר מצרא זבין במאתן ושוה מאה סבור מינה מצי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי א"ל מר

דף לב:

ינוקא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן אין אונאה לקרקעות ועוד דגרסינן בפרק האיש מקדש בו ובשלוחו (דף מב:) אמר רבא אר"נ האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אמר רבא האי דקא אמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שוי שליח אבל שוי שליח א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והא דאמרת יתר על שתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות ועוד אמרי' בבבא קמא (ב"ק דף יד:) שוה כסף מלמד שאין בית דין נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות ומאי ניהו קרקעות מאי משמע אמר רבא בר עולא דבר השוה כל כסף ומאי היא קרקע דאין להן אונאה

שמעינן [מהני] כולהו דאין לקרקעות לא אונאה ולא בטול מקח והא דר' אמי ור' יוחנן ליתא דקי"ל כרב נחמן דבתרא הוא והלכתא כותיה בדיני ועוד דרב נחמן גופיה הוא דאמרה משמיה דחסא משמיה דר' אמי והוא לא סבר ליה כותיהו והא דאתמר בגמרא דבני מערבא משמיה דרבי יוחנן לא עדיף מהא דאתמר משמיה בגמרא דילן והא אידחי ליה מדרב נחמן ומהני ראיות ואע"ג דהא דרב נחמן לא אתמר בהדא דוכתא לא איכפת לן בהכי דכמה מילי בגמ' דלא מיפרשן בדוכתייהו ומיפרשן בדוכתא אחדיתי הילכך הלכתא כדכתבינן ולית בה ספיקא:

אין בהן לא תשלומי כפל וכו': (דף נז:) מנא הני מילי דת"ר (שמות כ"ב:ח') על כל דבר פשע כלל על שור על חמור על שה על שלמה פרט על כל אבדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מיטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמיטלטלין אין גופן ממון הקדש רעהו כתיב:

ואין בהן תשלומי ד' וה': מ"ט דכי שקלת מנייהו כפילא הלא מיחייב ביה פשו להו ג' וד' תשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד':

שומר חנם אינו נשבע: מנא ה"מ דתנו רבנן (שמות כ"ב:ו') כי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים פרט לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דכר המיטלטל וגופו ממון אף כל דכר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מיטלטלין יצאו עבדים וכו':

שומר שכר אינו משלם. דת"ר (שמות כ"ב:ט') כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכו':

(דף נח.) ואם קנו מידו שחייב באחריותן משלם:

ר' יהודה אומר אף המוכר ספר (דף נח:) תורה וכו' תניא רבי יהודה אומר המוכר ספר תורה אין לו אונאה לפי שאין קץ לדמיו בהמה ומרגליות אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווגן אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווגן ([65]אמר להן לא אמרו אלא את אלו) ורבי יהודה אמר לך הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמימר עד כדי דמיהן: רבי יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסייף וחטיטים במלחמה אין להן אונאה מפני שיש בהן חיי נפש איכא מאן דאמר מדחזינן סוגיא דשמעתא לפרושי טעמיה דר' יהודה שמעינן מינה דהלכתא כוותיה והא נמי דרבי יהודה בן בתירא ברבי יהודה דמתניתין שייכא דאזיל בתר אומדנא ורבינו האי גאון זצ"ל לא קא פסק הכי בספר מקח וממכר אלא קא פסק דכל זביני אית בהו אונאה בר מאלין דמתני' העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות:

מתני' כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים ואם

דף לג.

היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר (שמות כ"ב:כ') וגר לא תונה ולא תלחצנו:

גמ' ת"ר (ויקרא כ"ה:י"ז) ולא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכי תמכרו ממכר אל תונו הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים ולא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר הא כיצד היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה לא יאמר לו פה שאכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים יבא וילמוד תורה שניתנה מפי הגבורה היו חלאים באין

[65] ד"ת מ"ז

עליו ויסורין באין עליו או שהיה מקבר את בניו לא יאמר לו כדרך שאמרו חביריו לאיוב (איוב ד':ז') הלא יראתך כסלתך וגו' זכר נא מי הוא נקי אבד וגו' אם היו חמרין מבקשין תבואה לא יאמר להן לכו אצל פלוני שמוכר תבואה ויודע בו שאינו מוכר תבואה מעולם ר' יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים שהרי הוא דבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו (ויקרא כ"ה:מ"ג) ויראת מאלהיך

א"ר יוחנן משום רשב"י גדולה אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך רבי אלעזר אומר זה בגופו וזה בממונו ור' שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להשבון וזה לא ניתן להשבון

תני תנא קמיה דר"נ בר יצחק כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קאמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חיורא א"ל אבייי לרב דימי במערבא במאי זהירי א"ל באחווורי אנפי דא"ר חנינא כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה שיורדין ואינן עולין ואלו הן המכנה שם לחבירו והמלבין פני חבירו ברבים והכא על אשת איש היינו מכנה היינו מלבין לא צריכא דאע"ג דדש ביה בשמיה [66]אמר (דף נט.) רב חסדא בר טוביה אמר רב נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנא לן מתמר דכתיב (בראשית לא) היא מוצאת

א"ר חנינא בריה דרב אידי מאי דכתיב (ויקרא כ"ה:י"ז) ולא תונו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו א"ר חסדא כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה שנאמר (עמוס ז) והנה ה' נצב על חומת אנך וגו' וא"ר אלעזר הכל ע"י שליח חוץ מאונאה שנא' (עמוס ז) ובידו אנך אמר ר' [67][אבהו] ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם ואלו הן אונאה וגזל ועבודת כוכבים אונאה דכתיב והנה ה' נצב על חומת אנך גזל דכתיב (ירמיהו ו':ז') חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד עבודת כוכבים דכתיב (ישעיהו ס"ה:ג') העם המכעיסים אותי על פני תמיד:

(דף נט:) אחד המאנה את הגר ואחד הלוחצנו עובר בג' לאוין:

מתני' אין מערבין פירות בפירות אפילו חדשים בחדשים (דף ס.) ואין צריך לומר חדשים בישנים באמת ביין התירו לערב קשה ברך מפני שמשביחו ואין מערבים שמרי יין ביין אבל נותן לו שמריו מי שנתערב מים ביינו (הרי זה) לא ימכרנו בחנות אא"כ מודיעו ולא לתגר אף על לפי שמודיעו שאינו אלא לרמות בו מקום שנהגו להטיל מים ליין יטילו:

[66]אמר מר זוטרא בר טובי' כו' ואמרי לה אמר ר"ח כו' כו'. כ"ה בגמ'
[67]בס"י רב

גמ' ת"ר אין צריך לומר [68]חדשות עומדות משלש וישנות מארבע וקא מזבן מחדשות דאין מערבין אלא אפי' חדשות מארבע וישנות מג' וקא מזבן מחדשות אין מערבין מפני שאדם רוצה לישנן:
באמת ביין התירו לערב קשה ברך וכו':
אר"נ

דף לג:

ובין הגיתו' שאנו והאידנא דקא מערבי שלא בין הגיתות סברי כר' אחא דתניא ר' אחא מתיר בדבר הנטעם תניא השופה יין לחמרים ה"ז לא יערב שמרים של אמש בשל יום ושל יום בשל אמש אבל מערב של אמש בשל אמש ושל יום בשל יום:
מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו: תנא אפי' למחצה לשליש ולרביע א"ר ובין הגיתות שאנו:
מתני' התגר נוטל מחמש גרנות ונותן לתוך מגורה אחת מחמש גיתות ונותן לתוך פיטום אחד ובלבד שלא יתכוין לערב רבי יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואגוזים לתינוקות מפני שמרגילין לבוא אצלו וחכמים מתירין ולא יפחות את השער וחכ"א זכור לטוב ולא יבור את הגריסין כדברי אבא שאול וחכמים מתירין ושוין שלא יבור על פי מגור' שאינו אלא כגונב את העין אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים:
גמ' מאי טעמייהו דרבנן משום דאמר להו אנא מפליגנא אמגוזי את פליג שיסקי:
ולא יבור את הגריסין כדברי אבא שאול וחכמים מתירין:
(דף ס:) מאן חכמים ר' אחא היא דתניא ר' אחא מתיר בדבר הנראה:
אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה וכו':
ת"ר אין משרבטין לא את האדם ולא את הבהמה ואין נופחין את הקרבין ואין שורין בשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגימו מיא דחיזרא רבה שרא לצלומי גירי רב פפא שרא לצלומי דיקלי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי:
סליקו להו פרק הזהב
איזהו נשך ואיזה הוא תרבית איזה הוא נשך המלוה סלע בחמשה דינרין וסאתים חטין בשלש מפני שהוא נושך אי זה הוא תרבית המרבה בפירות כיצד לקח ממנו חטים בדינר

[68]בגמ' הגירסא להיפך כמו בנימוקי יוסף ורש"י

זהב הכור וכן השער עמדו חטים בשלשים דינר אמר לו תן לי חיטי שאני מוכרן ולוקח אני בהן יין א"ל הרי חטיך עשויין עלי בשלשים דינר והרי לך אצלי בהם יין ויין אין לו:

גמ' ת"ר (ויקרא כ"ה:ל"ז) את כספך לא תתן לו בנשך וגו' אין לי אלא נשך בכסף ורבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל (דברים כג) נשך אוכל רבית בכסף מנין ת"ל נשך כסף (דף סא.) אם אינו ענין לנשך כסף שהרי נאמר את כספך לא תתן לו בנשך תנהו ענין לרבית כסף אין לי אלא בלוה במלוה מנין נאמר נשך בלוה ונאמר נשך במלוה מה נשך האמור בלוה לא חלקת בו בין בכסף בין באוכל בין בנשך בין ברבית אף נשך האמור במלוה לא תחלק בו בין בכסף בין באוכל בין בנשך בין ברבית ומנין לרבות כל דבר שנאמר נשך כל דבר אשר ישך

דף לד.

(דף סא:) ת"ר (ויקרא י"ט:ל"ה) לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה במדה זו מדת קרקע שלא ימוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח במשורה שלא ירתיח וק"ו ומה משורה שהיא אחד משלשים (ושלשה) בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית ההין אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית יציאת מצרים במשקלות יציאת מצרים גבי ציצית אמר הקב"ה אני שהבחנתי במצרים בין טיפת בכור לטיפה שאינה של בכור אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו ביד כותי ומלוה אותן לישראל ברבית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא:

איזה הוא רבית אטו האי דאמרינן עד השתא לאו רבית הוא אמר רבי אבהו עד כאן של תורה מכאן ואילך של דבריהם עד כאן רבית קצוצה מכאן ואילך אבק רבית א"ר אלעזר רבית קצוצה יוצאה בדיינין אבק רבית אינה יוצאה בדיינין ורבי יוחנן אמר אפילו רבית קצוצה אינה יוצאה בדיינין (דף סה:) והילכתא כרבי אלעזר אמר רב נחמן בר יצחק מ"ט דר"א דכתיב (ויקרא כ"ה:ל"ו) וחי אחיך עמך (דף סה:) אהדר ליה דניחי בהדך וכי קאמרינן רבית קצוצה יוצאה בדיינין הני מילי מיניה דידיה אבל מירתיה לא כדאמרינן (איוב כו) יכין רשע וצדיק ילבש

ת"ר הניח להן אביהן מעות של רבית אע"פ שהן יודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר ואם הניח להן אביהן פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן ואקשינן והני מי מחייבי בכבוד אביהן קרי כאן ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך ואוקימנא בשעשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת טעמא דעשה תשובה

הוא דחייבין להחזיר דבר המסוים אבל אם מת ולא עשה תשובה אפילו דבר מסוים אין חייבין להחזיר דאמר קרא (ויקרא כ"ה:ל"ו) אל תקח מאתו נשך ותרבית [וגו'] לדידיה אזהריה רחמנא לבריה לא אזהריה רחמנא
ת"ר שנים מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהן מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורים מוטב ישתו שניהן וימותו ואל יראה אחד מהן במיתת חבירו עד שבא ר"ע ודרש (ויקרא כ"ה:ל"ו) וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבירך:
(דף סב:) לקח ממנו חטים בדינר זהב הכור. וכי אין לו מאי הוי והתניא אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער הא יצא

דף לד:

השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה אמר רבא בבא לחוב בדמיהן עסקינן כדתני ר' אושעיא (דף סג.) דתני ר' אושעיא הרי שהיה נושה בחבירו מנה והלך ועמד לו על גורנו ואמר לו תן לי את מעותי שאני רוצה ליקח בהן חטין אמר לו חטין יש לי שאני נותן לך צא ועשאם עלי כשער של עכשיו הגיע זמן למכור יין אמר לו תן לי חיטי שאני מוכרן ולוקח אני בהן יין אמר לו יין יש לי שאני נותן לך צא ועשאם עלי כשער של עכשיו הגיע זמן שמן למכור אמר תן לי ייני שאני מוכרו ולוקח אני בו שמן אמר לו שמן יש לי שאני נותן לך צא ועשאם עלי כשער של עכשיו בכולן יש לו מותר אין לו אסור ומאי לקח דקתני במתניתין לקח בהלואתו
אמר רבא ש"מ מדרבי אושעיא תלת ש"מ מעמידין מלוה על גבי פירות ולא אמרינן דלא באיסרו בא לידו וש"מ והוא שיש לו וש"מ איתא לדר' ינאי דאמר מה לי הן ומה לי דמיהן אמר רבא השתא דא"ר ינאי (דף סג:) מה לי הן ומה לי דמיהן [69](ומדאמר מ"ל הן ומה לי דמיהן) מה לי דמיהן ומה לי הן נמי אמרי' ופוסקין על שער שבשוק ואע"פ שאין לו.
ואי קשיא לך הא דתניא בכולן יש לו מותר אין לו אסור התם שלקח בהלואתו הכא בזוזיה זבין (דף סב:) תני רב ספרא ברבית דבי ר' חייא יש דברים שהן מותרים ואסור לעשותן מפני הערמת רבית כיצד אמר לו הלויני מנה א"ל מנה אין לי חטים במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו

[69]כן הוגה בד"ק

דף לה.

חטים במנה וחזר ולקחם ממנו בכ"ד סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית:
(דף סג:) רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי מאן דיהיב זוזי אתרעא חריפא צריך לאיתחזויי בבי דרי למאי אי למיקנא לא קני ואי לקבולי עליה מי שפרע כי לא מיתחזי נמי מקבל לעולם לקבולי עליה מי שפרע ומאן דיהב זוזי אתרעא לבי תרי תלתא יהיב אי מיתחזי ליה סמכא דעתיה ואי לא לא סמכא דעתיה א"ל אמינא אשכחת פירי דשפירי מדידי ושקלת א"ר אשי השתא דאמרת משום מיסמך דעתא הוא אפילו אשכחיה בשוקא וא"ל סמכא דעתיה.
א"ר נחמן כללא דריביתא כל אגר נטר ליה אסור א"ר נחמן האי מאן דיהיב זוזי לקיראה וקא אזלן ד' ד' וא"ל יהיבנא לך ה' איתינהו שרי ליתינהו אסור פשיטא לא צריכא דאית ליה אשראי במתא מהו דתימא כיון דאית ליה אשראי כעד שיבא בני או עד שאמצא מפתח דמי קמ"ל כיון דמחוסר גוביאנא כמאן דליתינהו דמיא
ואמר ר"נ האי מאן דאוזיף פשיטי מחבריה ואישתכח טפייאתא אי בכדי שהדעת טועה מיחייב לאהדורי ואי לא מתנה הוא דיהיב ליה והיכי דמי בכדי שהדעת טועה (דף סד.) בעישוריאתא וחימושיאתא כגון שמצא תוספת חמשה או תוספת עשרה חייב להחזיר דאיכא למימר דילמא ה' ה' הוה מני או י' י' הוה מני וקא טעי בחדא י' או בחדא ה' אי נמי כגון דקא מני ה' ומנח חדא והדר מני ה' ומנח חדא לידע כמה ה' קא מני או כמה י' קא מני וטעה ועירבינהו להנהו סימאני בגווייהו הלכך הוא מחייב לאהדורי דטעותא היא ואי לא מתנה הוא דיהיב ליה
א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי אי איניש תקיפא דלא יהיב מתנה מאי אמר ליה דלמא מיגזל גזליה וקא מבלע ליה בחשבון דתניא הגוזל את חבירו והבליע לו בחשבון יצא ואי איניש מעלמא דלא שקל וטרא בהדיה מאי אמר ליה דילמא איניש אחרינא גזליה ואמר ליה זיל אוזיף ליה לפלניא ואבלע ליה בחשבון
אמר רבא האי מאן דיהיב זוזי לגינאה וקא אזלי עשרה קארי בזוזא בני זרתא זרתא וא"ל יהיבנא לך בני גרמידא גרמידא כיון דממילא קא רבו שפיר דמי ואי קשיא לך הא דתניא ההולך לחלוב את עיזיו ולגזוז את רחליו ולרדות את כוורתו מצאו חבירו ואמר לו מה שעיזי חולבות מכור לך מה שרחילי גוזזות מכור לך מה שכוורתי רודה מכור לך מותר אבל אם אמר לו מה שעיזי חולבות כך וכך בכך וכך מכור לך או מה שרחילי גוזזות כך וכך בכך וכך מכור לך או מה שכוורתי רודה כך וכך בכך וכך מכור לך אסור ואע"ג דממילא קא רבו כיון דליתינהו בההיא שעתא אסור התם לאו מיניה קא רבו דשקלי ליה

להאי חלב וגיזה ואתי אחריני הכא קארי מיניה קא רבו דאי שקלית ליה להאי קארי לא אתי אחרינא וכד שביק ליה התם לית ליה ללוה פסידא בגויה הלכך שפיר דמי
אמר אביי שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ארבעה זוזי דמי חביתא אי תקפה תקפה ברשותך ואי יקרא או זילא ברשותי אמר ליה רב שרביא לאביי (דף סד:) האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא אמר ליה

דף לה:

כיון דקא מקבל עליה זילא ויוקרא קרוב לזה ולזה הוא:
מתני' המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית:
(דף סה.) מרבין על השכר ואין מרבין על המכר כיצד השכיר לו את החצר ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה ואם של חדש בחדש סלע בחדש מותר מכר לו את השדה ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי היא לך באלף זוז ואם לגורן בי"ב מנה אסור:
גמ' (דף סד:) א"ר יוסף בר מניומי אר"נ אע"פ שאמרו הדר בחצר של חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר ואפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר איכא דאמרי א"ר יוסף בר מניומי אר"נ אע"פ שאמרו הדר בחצר חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלויני ודור בחצרי צריך להעלות לו שכר מאן דאמר הלוהו כל שכן הלויני ומאן דאמר הלויני אבל הלוהו לא מ"ט כיון דמעיקרא לאו אדעתא דהכי אוזפיה לית לן בה
והילכתא כלישנא קמא דאפילו הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר אבל להוציא ממנו בדיינין בהלויני ודר בחצירי מפקינן מיניה אגרא דהויא לה רבית קצוצה אבל הלוהו ודר בחצרו דלאו אדעתא דהכי אוזפיה אבק רבית היא ואינה יוצאה בדיינין דהויא ליה כרבית מוקדמת ורבית מאוחרת ולא תימא דהני מילי היכא דפרע ליה זוזי דאוזפיה והדר קא תבע באגר ביתיה אלא אפילו קא תבע ליה מיקמי דלפרעיה לא מחייבינן ליה לנכויי ליה שיעור אגר ביתיה כדאמרינן לקמן (דף סז.) אמר רב אשי השתא דאמרת אכל טפי לא מפקינן מיניה אכל שיעור זוזי נמי לא מסלקינן ליה בלא זוזי מ"ט כל סלוקי בלא זוזי אפוקי מיניה הוא
רב יוסף בר חמא הוה תקיף בעבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועביד בהו עיבידתא א"ל רבא בריה מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה אנא כרב נחמן סבירא לי דאמר רב נחמן

עבדא נהום כריסיה לא שוי אמר ליה אימור דאמר ר"נ כגון דארו עבדיה דמרקיד ביני כובי עבדי אחריני דמעבד עבדי מי אמר א"ל אנא כי הא סבירא לי דאמר רב דניאל בר רב קטינא א"ר התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור מ"ט

דף לו.

(דף סה.) דניחא ליה דלא ניסתרו עבדיה א"ל הני מילי היכא דלא מסיק ביה זוזי מר כיון דמסיק ביה זוזי מיחזי כרבית דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר א"ל הדרי בי

אמר אביי האי מאן דמסיק (ארבע[70]) זוזי דרביתא בחבריה וקא אזלי חיטי ארבעה גריוי בשוקא ויהיב ליה איהו חמשה כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיני' ואידך אוזולי הוא דזיל גביה רבא אמר חמשה מפקינן מיניה דבתורת רביתא אתאי לידיה והלכתא כרבא וכן מאן דמסיק בחבריה [ארבע] זוזי דרביתא ויהב ליה גלימא בגווייהו כי מפקינן מיניה גלימא מפקינן מיניה מ"ט כי היכי דלא לימרו גלימא דמיכסי וקאי גלימא דרביתא הוא אמר רבא האי מאן דמסיק תריסר זוזי דרביתא בחבריה ואוגר ליה חצר דמיתגרא בעשרה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקינן מיניה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ולימא ליה כי אגירנא הכי דהוה קא משתרשי לי השתא דלא קא משתרשי לי כי דאגרי כ"ע הוא דאגרנא א"ל לא משום דאמרי ליה סברת וקבילת:

מרבין על השכר ואין מרבין על המכר וכו':

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף והאי כיון דלא מטי זימניה למיגבא לאו אגר נטר ליה הוא [מישוא הוא[71]] דשויא הכי והאי דקאמר ליה אם מעכשיו אתה נותן לי היא שלך בעשרה סלעים לשנה אוזולי הוא דקא מוזיל גביה וסיפא כיון דזביני נינהו בעי למשקל זוזי מהשתא הלכך אגר נטר ליה הוא ואסור:

תוספתא [72]הלוקח מכר מחבירו על מנת ליתן לו מיכן ועד י"ב חדש רשאי שיאמר לו תן לי מיד בפחות ואינו חושש משום רבית ירושלמי [73]תני יש דברים שהן כמו רבית ומותרין (ובתחלה) כיצד לוקח אדם שטרותיו של חברו ומלוותו של חברו בפחות ואינו

[70]ד"ת מ"ז
[71]כצ"ל וכ"ה בגמ' וכ"ה בדפוס קושט' ובדפוס סביוניטא
[72]פרק ו
[73]הל"א

חושש משום רבית אמר רבא דקו בה רבנן בהא מילתא ואוקמוה אקרא (ויקרא כ"ה:נ"ג) כשכיר שנה בשנה יהיה עמך שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא לשנה אחרת[74](אמר ר"נ טרשא שרי איתיביה רב חמא אם לגורן בשנים עשר מנה אסור התם קץ ליה הכא לא קץ ליה) א"ר פפא טרשא דידי שרי מאי טעמא שיכראי לא פסיד

דף לו:

וזוזי לא צריכנא אנא הוא דקא עבידנא מילתא גבי לוקח א"ל רב שישא בריה דרב אידי לרב פפא מאי חזי מר דאזיל בתר דידיה זיל בתר לוקח דאילו הוה ליה זוזי הוה שקיל כדהשתא השתא דלית ליה זוזי שקיל כי יוקרא דלקמיה וקא חסר טובא אלא אמר רב חמא טרשא דידי ודאי שרי מ"ט ניחא להו דליקו ברשותי דכל היכא דאזלי שבקו להו מיכסי ונקיטי להו שוקא (דף סה:) והלכתא כרב חמא וליתא לדרב פפא:

מתני' מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות וטול את שלך אסור הלוהו על שדהו ואמר לו אם אין אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלי הרי הוא שלו וכך היה ביתוס בן זונין עושה ע"פ חכמים:

גמ' מי אוכל פירות רב הונא אמר מוכר אוכל פירות רב ענן אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא דרב הונא כדא"ל לכי מייתית זוזי קני והא דרב ענן משלשין כדאמר ליה לכי מייתית זוזי קני מעכשיו תאני רב ספרא ברבית דבי רבי חייא פעמים ששניהן מותרין פעמים ששניהן אסורין פעמים שהלוקח אסור ומוכר מותר פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור עני רבא בתריה פעמים ששניהן מותרין דאמר ליה

דף לז.

[קני] כשיעור זוזך.

פעמים ששניהן אסורין דא"ל לכי מייתית קני מעכשיו.

מוכר מותר ולוקח אסור דא"ל לכי מייתית קני לוקח מותר ומוכר אסור דא"ל קני מעכשיו וזוזי להוי הלואה גבך.

משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתרצה ותמכרם לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשוויהן מותר מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהו לי מעות תחזירם לי אסור לכשיהו לך מעות אחזירם לך מותר מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר רבא סיפא דא"ל מדעתו

[74]ד"ת מ"ז וכן ליתא בד' קונשטאנטינא

ההוא גברא דזבין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת אי טרפי לה מינך מגבינא לך שופרא שבחא ופירי אמר אמימר (דף סו.) פטומי מילי בעלמא הוא א"ל רב אשי לאמימר והא אמר רבא סיפא דאמר מדעתו הא לאו הכי תנאי מעליא הוא א"ל לא תימא דא"ל מדעתו אלא נעשה כמאן דא"ל מדעתו

ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו אינגד ואיתנח אמרה ליה דביתהו אמאי קא מיתנחת אי קיימת דידך אנא אמר רב זביד פיטומי מילי בעלמא הוא אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא אי לאו פטומי מילי בעלמא הוא מאי בדידה קיימא למישרא תנאה בגיטא א"ל מהו דתימא הוא גופיה אדעתא דידה קא גמר ויהיב קמ"ל:

הלוהו על שדהו ואמר לו וכו': אוקימנא למתניתין בדאמר ליה קני מעכשיו אבל (דף סו:) אי לא א"ל קני מעכשיו לא קני דקי"ל כל דאי אסמכתא היא ולא קניא:

אמר רב הונא בשעת מתן מעות קני אבל לאחר מתן מעות לא קני אלא כנגד מעותיו ורב נחמן אמר אפילו לאחר מתן מעות נמי קני הכל עבד רב נחמן עובדא [75]כשמעתיה קרעיה רב יהודה לשטריה אמר ריש גלותא לר"נ [רב יהודה] קרעיה

דף לז:

לשטריך [אמר ליה דרדקא קרעיה] גברא רבא קרעיה חזא ביה טעמא וקרעיה איכא דאמרי הכי קא"ל דרדקא קרעיה דכ"ע בדינא לגבי דידי כדרדקי דמי הדר אמר רב נחמן אפילו בשעת מתן מעות לא קנה כלום איתיביה רבא לרב נחמן אם אין אתה מביא לי מכאן עד ג' שנים הרי היא שלי הרי היא שלו א"ל אני אומר אסמכתא קניא ומניומי אמר לא קניא [ולמניומי] קשיא מתניתין איבעית אימא ר' יוסי היא דאמר אסמכתא קניא (דף סו:) ואיבעית אימא דא"ל מעכשיו

א"ל מר ינוקא ומר קשישא בני דרב חסדא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משמיה דר"נ אסמכתא בזמניה קניא בלא זמניה לא קניא א"ל פשיטא כל מידי נמי בזמניה קניא בלא זמניה לא קניא דלמא הכי קאמריתו אשכחיה בגו זמניה וא"ל קני קני אשכחיה לאחר זמניה וא"ל קני לא קני מ"ט מחמת כיסופא הוא דקא"ל ולא היא אפי' אשכחיה בגו זמניה וא"ל קני לא קני והאי דא"ל הכי סבר כי מטא זימניה לא ניטרח

אמר רב פפא האי אסמכתא זימנין דקניא וזימנין לא קניא אשכחיה לאחר זמניה ואשכחיה דשתי שיכרא קני דקא מהפך בזוזי לא קני א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא דילמא לפכוחי פחדיה אי נמי איניש אסמכיה דיהיב ליה זוזי אלא אמר רבינא אי קפיד

[75]בס"י וכן בגמ' אי' גבי ריש גולתא

בדמי ודאי קני א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא דילמא כי היכי דלא תיזלזל ארעא אלא א"ר פפא אי קפיד בארעא ודאי קני
ואמר רב פפא אע"ג דאמור רבנן אסמכתא לא קניא אפותיקי הוה למגבי מינה אמר רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא מי קא אמר ליה קני לגוביינא אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא ואי אמר ליה קני למגבא מיניה מאי הוה אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ואלא אפותיקי דקאמר רב פפא מאי היא דאמר לא יהא לך פרעון אלא מזו
רב בר שבא הוה מסיק ביה רב כהנא זוזי א"ל אי לא פרענא לך ביום פלוני גבי מהאי חמרא סבר רב פפא למימר כי אמרינן אסמכתא לא קניא הני מילי בארעא דלאו לזבונה קיימא אבל חמרא כיון דלזבוני קאי בזוזי דמי א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא הכי אמרינן משמיה דרבא כל דאי לא קני אמר רב נחמן השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קניא הדרא ארעא והדרי פירי למימרא דסבר רב נחמן מחילה בטעות לא הויא מחילה והא איתמר המוכר פירות דקל לחבירו א"ר הונא עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו ורב נחמן אמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ואמר רב נחמן מודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה התם זביני הכא הלואה בזביני דליכא איסורא הויא מחילתו מחילה בהלואה דאיכא

דף לח.

איסורא לא הויא מחילתו מחילה:
(דף סז.) ההיא איתתא דאמרה ליה להההוא גברא זיל זבין לי אדעא מקריבאי אזל זבן לה א"ל אי הוו לי זוזי מהדר' לה ניהלי א"ל את ונוולא אחי אמר רבה בר רב הונא כל את ונוולא אחי סמכא דעתיה ולא גמר ומקני ארעא הדרא פירי כרבית קצוצה הוו ויוצאין בדיינין או דילמא אבק רבית הוו ואין יוצאין בדיינין אמר רבה בר רב הונא מיסתברא כאבק רבית הוו ואין יוצאין בדיינין א"ל אביי לרבא משכנתא מאי משום דלא קץ ליה הוא וה"נ לא קץ ליה או דילמא התם זביני אבל משכנתא הלואה היא וכרבית קצוצה א"ל התם טעמא משום דלא קץ ליה וה"נ לא קץ ליה
אמר רב פפי עביד רבינא עובדא והשיב ואפיק פירי דלא כרבה בר רב הונא וקי"ל כרבינא בזביני וכ"ש משכנתא דהלואה היא ודוקא במשכנתא בלא נכיתא אבל משכנתא בנכיתא אליבא דרבינא שריא ואיהו גופיה (דף סז:) הוי אכיל בנכיתא דגמר לה משדה אחוזה דאע"ג דקא הוי פירי דשויא טובא אמר רחמנא פריק לה בארבעה זוזי ה"נ ל"ש אבל רב כהנא ורב פפי ורב אשי לא אכלי בנכיתא דסבירא להו דאסירא והתם בשדה אחוזה (דף

סח.) הקדש הוא ורחמנא אוקמיה אפריון אבל הכא הלואה היא ומיחזי כרבית הלכך אליבא דידהו אבק רבית היא ואינה יוצאה בדיינין וקי"ל כוותיהו וליתא לדרבינא בהא ואלא (דף סז:) במאי ניכול כמשכנתא דסורא דכתבי הכי במישלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף

(דף סז.) אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא האי משכנתא באתרא דמסלקי כדמייתי ליה זוזי אכל מלוה שיעור זוזי מסלקינן ליה בלא זוזי אכל טפי לא מפקינן מיניה ולא מחשבינן משטרא לשטרא ביתמי אכל שיעור זוזי מסלקינן ליה אכל טפי [76]לא מפקינן מיניה ומחשבינן משטרא לשטרא אמר רב אשי השתא דאמרת אכל טפי לא מפקינן מיניה אכל שיעור זוזי נמי לא מסלקינן ליה בלא זוזי מ"ט כל סלוקי בלא זוזי אפוקי מיניה הוא מ"ט אבק רבית היא ואבק רבית אינו יוצא בדיינין והלכתא כרב אשי

דף לח:

האי משכנתא משכנתא בנכיתא היא כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא דהא משכנתא בלא נכיתא קי"ל בה כרבינא דרבית קצוצה היא ויוצאה בדיינין דהויא לה כהלויני ע"מ שתאכל שדה זו בחנם דהיינו רבית קצוצה ואיכא מאן דסבירא ליה כרבינא בזבינא בלחוד אבל משכנתא אבק רבית היא ומוקים להא במשכנתא בלא נכיתא:

(דף סז.) רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דאמרי תרוייהו האי משכנתא באתרא דמסלקי כל אימת דמייתי זוזי אין בעל חוב גובה ממנה ואין הבכור נוטל בה פי שנים ושביעית משמטתה ובאתרא דלא מסלקי אלא עד דמישלם זימנא בעל חוב גובה ממנה והבכור נוטל בה פי שנים ואין השביעית משמטתה אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא האי משכנתא באתרא דמסלקי בדמייתי זוזי מסלקי ליה ואפילו מתמרי דנפלי אבודיא ואי אגבהינהו בסנסני קנינהו פשיטא באתרא דמסלקי ואמר לא מסתליקנא הא אמר לא מסתליקנא אלא באתרא דלא מסלקי ואמר מסתליקנא מאי רב פפא אמר לא צריך למיקנא מיניה ורב ששת בריה דרב אידי אמר צריך למיקנא מיניה והלכתא

דף לט.

צריך למיקניא מיניה:

(דף סח.) א"ר אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא סתם משכנתא שתא למאי נפקא מינה דאי אכל שתא מסלק ליה ואי לא לא מסלק ליה הני שמעתתא דמשכנתא כולהו במשכנתא

[76] המ"מ פרק ו מהל' מלוה כ' שגי' הר"מ והאלפס גם ביתמי טפי לא מפקינן מיניה ועיין בלח"מ שהכריע כן

בנכייתא נינהו ואע"ג דסבירא לן דמשכנתא בנכייתא אסירה ה"מ לכתחלה אבל אי עבר ועביד הכי דינא כי הני שמעתתא דאבק רבית היא ואינה יוצאה בדיינין
וא"ר אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא מאי משכנתא דשכונה גביה למאי נ"מ לדינא דבר מיצרא (דף סז:) (77אמר איזיל ואייתי זוזי לא אכיל איזיל אטרח ואייתי זוזי מאי רבינא אמר אכיל מר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא אכיל והלכתא לא אכיל רב כהנא ורב פפא ורב אשי לא אכלי בנכייתא 78[רבינא אכל] אמר מר זוטרא מ"ט דמאן דאכיל מידי דהוה אשדה אחוזה שדה אחוזה אע"ג דקא אכיל הקדש טובא פריק (דף סח.) בארבע' זוזי הכי נמי ל"ש ומאן דאסר התם לאו הלואה הכא הלואה)
אמר רבא לית הלכתא לא כטרשי פפונאי ולא כטרשי מחוזנאי ולא כחכירות נרשאי טרשי פפונאי טרשא דרב פפא דקא כתבינן לעיל טרשאי מחוזנאי דזקפי להו רווחא אקרנא וכתבי ליה בשטרא מי יימר דהוי רווחא חכירי נרשאי דכתבי הכי משכן ליה פלניא ארעא לפלניא והדר חכרה מיניה אימת קניא דמקנא ניהליה והאידנא דקא כתבי הכי וקנינא מיניה ושהינא כמה עידנין והדר חכרה מיניה שפיר דמי (79למימר דעבדינן הכי לכתחלה במשכנתא בנכייתא) שלא תנעול דלת בפני לוין ולאו מלתא היא אלא הלכתא כדכתבינן במשלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף והכי פסקו רבנן קשישי:
מתני' אין מושיבין חנוני למחצית שכר ולא יתן לו מעות ליקח בהן פירות למחצית שכר

דף לט:

אלא א"כ נותן לו שכרו כפועל אין מושיבין תרנגולין למחצה ואין שמין עגלין וסייחין למחצה אא"כ נותן לו שכר עמלו ומזונו אבל מקבלין עגלים וסייחין למחצה ומגדלין אותן עד שיהו משולשין וחמור עד שתהא טוענת:
(דף סט:) שמין פרה וחמור וכל דבר שדרכו לעשות ולאכול 80מקום שנהגו לחלוק את הוולד מיד חולקין מקום שנהגו לגדל יגדלו ר"ש בן גמליאל אומר שמין עגל עם אמו וסייח עם אמו ומפרין על שדהו ואינו חושש משום רבית:
גמ' (דף סח:) תנא כפועל בטל מאי כפועל בטל אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה ת"ר כמה הוא שכרו בין מרובה בין מועט דברי ר"מ רבי יהודה אומר אפילו

77 ד"ת לא גרס
78 ס"י
79 ד"ת מ"ז
80 ולאכול למחצה מקום כו' כצ"ל

לא טיבל עמו אלא בציר ואפילו לא אכל [עמו] אלא גרוגרת אחת זה הוא שכרו [81]רבי שמעון בן יוחאי אומר נותן לו שכרו משלם
והלכתא כר' מאיר דסתם מתני' כוותיה ומיהו הא דאמר ר"מ בין מרובה בין מועט לאו בכולהו יומי דשותפות קאמר אלא בכל יום ויום קאמר עד מישלם יומי שותפותא דיהיב ליה כל יומא כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה והיינו דקאמר בין מרובה בין מועט כדפסקו ומתנו אהדדי לפום ההיא עבידתא דבטל מינה ואי בעי למיפסק כל יומי דשותפותא פסקינן כדרבא דאמר אי שקיל מלוה פלגא באגר דארי תרי תילתי בהפסד ואי שקיל תילתא באגר דארי פלגא

דף מ.

בהפסד וההוא טופיאנא דשקיל ליה מן מנתיה [במלוה] הוי לשכר עמלו ומזונו וה"מ בחנוני וכיוצא בו דלית ליה עיסקא אחרינא לדידיה אלא הדין עיסקא בלחוד כדתניא [82]המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו אבל מאן דאית ליה עיסקא אחרינא ולא קא מבטיל ליה מיניה לא בעי באגריה כולי האי כדאמרינן (דף סט.) אמר רב מותר שליש בשכרך מותר ושמואל אמר לא מצא מותר שליש ילך לביתו ריקם אלא אמר שמואל קוצץ לו דינר ואקשינן וסבר רב לא קייצינן ליה דינר והא אמר רב ריש עיגלא לפיטמא מאי לאו דא"ל מותר שליש ופרקינן לא או מותר שליש או ריש עגלא ואי בעית אימא כי קאמר רב מותר שליש בשכרך מותר כגון דאית ליה בהמה לדידיה דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי והלכתא כרב דקי"ל הלכתא כרב באיסורי:
ר' אלעזר מהגרוניא זבן בהמה ויהיב ליה לאריסיה מפטם לה ויהיב ליה רישא באגריה ויהיב ליה פלגא רווחא אמרה ליה איתתיה אי משתתיפת בהדיה יהיב לך נמי באליתא אישתתוף בהדי הדדי פלגו לאליתא א"ל תא ניפלגיה לרישא א"ל השתא כי מעיקרא נמי לא א"ל עד האידנא זוזי הוו דידי ואי לא יהיבנא לך טפי פורתא מיחזי כרבית השתא שותפי אנן מאי אמרת קא טרחת טפיפורתא אמרי אינשי אריסא למארי ארעא מישתעבד :
ירושלמי [83]תני הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר ולא לקח אין לו עליו אלא תרעומת ואם ידוע שלקח ומכר הרי זה מוציא ממנו על כרחו והנותן מעות לחבירו

[81]בד"ק הגי' משלם
[82]תוספתא פ"ד
[83]דפרקין הל"ג

ליקח בהן [פירות] למחצית שכר רשאי הלוקח ליקח מכל מין שירצה ולא יקח לא כסות ולא עצים:

(סח:) (ת"ר מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות מעלין לבהמה מעלין להעלות ולדות בשכר עמלו ומזונו מעלין ואין משנין ממנהג המדינה רשב"ג אומר שמין עגל עם אמו וסייח עם אמו ואפילו במקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות וליתא לדרשב"ג אלא כעינן שכר עמלו ומזונו):

ת"ר אין שמין לא את העזים ולא את הרחלות ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל למחצה רבי יוסי ברבי יהודה אומר שמין את העזים מפני שחולבות ואת הרחלות מפני שגוזזות ושוטפות ומורטות ות"ק לית ליה גיזה וחלב בגיזה וחלב כ"ע לא פליגי כי פליגי בניסיובי ותותרי ת"ק סבר לה כרשב"י דאמר נותן לו שכרו משלם רבי יוסי ברבי יהודה סבר לה כר' יהודה דאמר אפי' לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו ת"ר משכרת אשה לחברתה תרנגולת בשני אפרוחים לשנה אשה שאמרה לחברתה תרנגולת שלי ובצים שליכי ואני ואת נחלוק בולדות ר' יהורה מתיר ור"ש אוסר ור' יהודה לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא בינייהו ביצים מוזרות ת"ר מקום שנהגו להעלות

דף מ:

שכר כתף לבהמה למעות מעלין רשב"ג אומר שמין עגל עם אמו וסייח עם אמו ואפי' במקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות ורשב"ג לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא גללים ואידך אפקורי מפקר להו אמר רב הלכה כרבי יהודה והלכה כר' יוסי ברבי יהודה והלכה כרשב"ג

בני רב עיליש נפק עלייהו שטרא דהוה כתב ביה פלגא באגר ופלגא בהפסד אמר רבא רב עיליש גברא רבא הוה ואיסורא לאיניש לא הוה ספי הכי כתיב ביה אי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר (דף סט.) אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד אמר [רב כהנא] אמריתא לשמעתתא קמיה דרב זביד מנהרדעי ואמר לי דילמא רב עיליש טובל בציר הוה דאמר ר"נ הלכה כר' יהודה א"ל לאו הלכה איתמר אלא שיטה איתמר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הלכה למה לי נימא הלכתא כמאן דמיקל מכולהו) [84]:

שמין פרה וחמור וכו': ת"ר השם בהמה לחברו עד מתי חייב ליטפל בה סומכוס אומר באתונות שמונה עשר חדש בגודרו' עשרים וארבעה חדש ואם בא לחלוק בתוך זמנו חברו מעכב עליו אבל אינו דומה טיפולה של שנה זו לטיפולה של שנה אחרת תניא

[84] ע"כ נמחק בד"ת

אידך השם בהמה לחברו עד מתי חייב ליטפל בולדות בדקה ל' יום ובגסה ג' יום רבי יוסי אומר בדקה שלשה חדשים מפני שטיפולה מרובה מאי טיפולה מרובה תנא מפני ששיניה דקות מכאן ואילך נוטל מחצה שלו וחצי מחצה בשל חברו
רב מנשיא בר גידל שקל מחצה שלו וחצי מחצה בשל חברו אתא לקמיה דאביי א"ל מאן פלג לך ועוד מקום שנהגו לגדל הוא ותנן מקום שנהגו [85](לחלוק הוולדות חולקין) לגדל יגדלו
הנהו תרי כותאי דעבוד עיסקא בהדי הדדי אזל חד מינייהו פלג זוזי בלא דעתא דחבריה אתו לקמיה דרב פפא א"ל מאי נפקא לך מיניה הכי א"ר נחמן זוזי במאן דפליג דאמו לשנה זבנו חמרא בהדי הדדי קם אידך פלג ליה לחמרא בלא דעתא דחבריה אתו לקמיה דרב פפא א"ל מאן פלג לך אמר ליה קא חזינא דבתר דידי קא אזיל ואתי מר א"ר פפא הא (דף סט:) ודאי צריך לאודועיה א"ל זוזי מי הוו טאבי והוי חסידי א"ל לא א"ל חמרא כו"ע ידעי דאיכא בסים ואיכא דלא בסים גופא א"ר נחמן זוזי כמאן דפליגי דאמו וה"מ טאבי וטאבי תקלי ותקלי אבל טאבי ותקלי לא

דף מא.

רב חמא הוה מוגר זוזי בפשיטי ליומא כלו זוזי דרב חמא איהו סבר מאי שנא ממרא ולא היא מרא הדרא בעינה [86](וידיעה פחתה) זוזי לא הדרי בעינייהו ואת"ל הדרי בעינייהו מרא ידיע פחתה זוזי לא ידיע פחתייהו אמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ארבעה זוזי ואוזפיה לפלניא זוזי לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה ואמר רבא שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ד' זוזי ואימא ליה לפלניא לאוזפן זוזי מאי טעמא שכר אמירה קא שקיל וכן הלכתא:
ומפרין על שדהו ואינו חושש משום רבית ת"ר מפרין על שדהו ואינו חושש משום רבית כיצד השכיר שדה לחבירו בעשרה כורין לשנה ואמר לו תן לי מאתים זוז ואפרנסנה ואני אעלה לך [87]שני כורין מותר אבל אין מפרין לא על החנות ולא על הספינה:
אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה פעמים שמפרין על החנות ועל הספינה חנות לעשות בה צורתא כי היכי דצבו בה אינשי ושויא אגרא טפי ספינה לעשות לה אסקריא ביון דשפירא אסקריא טפי אגרא טפי:

[85] ד"ת מ"ז
[86] ד"ת מ"ז [וכ"מ הב"ח וכן בד"ק ליתא]
[87] בס"י אי' י"ב כורין לשנה

אמר רב ספינה אגרא ופגרא אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא ואי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב פפא הלכתא ספינה אגרא ופגרא (דף ע.) נהגו בני כופרא אגרא בשעת משיכה פגרא בשעת שכירה וכן הלכתא:

אמר רב ענן אמר שמואל מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית א"ל רב נחמן משום דיתמי נינהו ספינה להו איסורא יתמי דאכלי דלאו דידהו ניזלו בתר שבקייהו א"ל אימא לי איזי גופיה דעובדא היכי הוה א"ל דההיא דודא דבני מר עוקבא דהוה בי מר שמואל תקיל ויהיב ליה תקיל ושקיל ליה שקיל אגרי' ושקיל פחתיה מה נפשך אי אגרא לא פחתא ואי פחתא לא אגרא א"ל כי הא אפי' בדיקנאני שרי למיעבד הכי דהא מקביל עליה חוסכא דנחשא דכמה דמיקלא נחשא בצרי דמיה:

אמר רבה בר רב שילא אמר רב חסדא ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד וכן הלכתא ת"ר קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע קרוב להפסד ורחוק לשכר חסיד קרוב לזה ולזה ורחוק לזה ולזה

דף מא:

זו מדת כל אדם א"ל רבה לרב יוסף הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו א"ל מותבינן להו בבי דינא ויהבינן להו זוזא זוזא א"ל והא קא כליא קרנא א"ל ומר היכי עביד א"ל בדקינן גברא דאית ליה דהבא פריכא [88]ונפקינן דהבא מיניה ויהבינן להו ניהליה קרוב לשכר ורחוק להפסד דהבא פריכא אין אבל דבר מסוים לא דילמא פקדון נינהו גביה ואתא מאריה דפקדון ויהיב סימנא ושקיל ליה אמר רב אשי תינח אי משתכח גברא דאית ליה דהבא פריכא אי לא משתכח גברא דאית לי' דהבא פריכא ניכלו זוזי דיתמי אלא אמר רב אשי בדקינן גברא דמשפי נכסיה ומהימן ושמע דינא דאורייתא ולא קביל עליה שמתא דרבנן ויהבינן להו בבי דינא קרוב לשכר ורחוק להפסד:

מתני' (דף ע:) אין מקבלין נכסי צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית אבל מקבלין נכסי צאן ברזל מן העובד כוכבים ולוין מהן ומלוין אותן ברבית וכן בגר תושב מלוה ישראל מעותיו של עובד כוכבים מדעת העובד כוכבים אבל לא מדעת ישראל:

גמ' (דף סט:) ת"ר אע"פ שאמרו אין מקבלין צאן ברזל מישראל אבל מקבלין צאן ברזל מן העובד כוכבים השם פרה מחבירו ואמר לו הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר ואני אעלה לך סלע בחדש מותר לפי שלא עשאה דמים והלא עשאה דמים א"ר ששת לא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה:

[88] ס"א ונקטינן [וכ"ה הב"ח]

(דף ע:) מרבה הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו אמר רב כגון שבור מלכא א"ר נחמן אמר רב הונא לא נצרכה אלא אפילו רבית דעובד כוכבים איתיביה רבא לר"נ לווין מהן ומלוין אותן ברבית אמר רב חייא בריה דרב הונא (דף עא.) בכדי חייו רבינא אמר הכא בתלמיד חכם עסקינן טעמא מאי גזור רבנן שמא ילמד ממעשיו וכיון דתלמיד חכם הוא לא גמיר ממעשיו

איכא דמתני לה להא דרב הונא אהא דתני רב יוסף (שמות כ"ב:כ"ד) אם כסף תלוה את עמי וגו' עמי ועובד כוכבים עמי קודם עני ועשיר עני קודם ענייך ועניי עירך ענייך קודמין עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין אמר מר עמי ועובד כוכבים עמי קודם פשיטא אמר רב נחמן [89]אמר לי הונא לא נצרכה אלא דאפילו לעובד כוכבים ברבית וישראל בחנם

תניא א"ר יוסי בא וראה כמה סמויות עיניהן של מלוי ברבית אדם קורא לחברו רשע יורד עמו לחייו והם מביאין עדים ולבלר ומגילה וקולמוס ודיו וכותבין וחותמין שכפר זה באלהי ישראל תניא רשב"א אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא ברבית עליו הכתוב אומר (תהילים ט"ו:ד'-ה') כספו לא נתן בנשך הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטים

תנו רבנן (ויקרא כ"ה:ל"ו) אל תקח מאתו נשך ותרבית אבל אתה נעשה לו ערב (דף עא:) ערב למאן אילימא לישראל והא תנן אלו עוברין

דף מב.

בלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים אלא ערב לעובד כוכבים והא כיון דעובד כוכבים דיניה אזיל בתר ערבא אשתכח דישראל הוא דשקיל רביתא מיניה אמר רב ששת שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי קיבל עליו לדון בדיני ישראל רבית נמי לא לשקול שקיבל עליו לזו ולא קיבל עליו לזו:

מלוה ישראל מעותיו וכו': ת"ר מלוה ישראל מעותיו של עובד כוכבים מדעת עובר כוכבים אבל לא מדעת ישראל כיצד ישראל שלוה מעות מן העובד כוכבים ברבית ובקש להחזירם לו מצאו ישראל אחד ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור ואם העמידו אצל העובד כוכבים מותר וכן עובד כוכבי' שלוה מעות מישראל ברבית וביקש להחזירם לו מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני מעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר ואם העמידו אצל ישראל אסור הא דקתני רישא ואם העמידו אצל

[89]בד"ס ובד"ק הגי' אמר רב הונא תנא

העובד כוכבים מותר אוקמה רב פפא כגון שנטל העובד כוכבים ונתן בידו אבל אם נתן ישראל אסור ואפילו העמידו אצל העובד כוכבים מ"ט כיון דקי"ל אין שליחות לעובד כוכבי' אשתכח דישראל הוא ניהו דשקיל רביתא:

דף מב:

(דף עב.) ת"ר ישראל שלוה מעות מן העובד כוכבים ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית ואם משנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וכן עובד כוכבי' שלוה מעות מישראל ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית ואם משנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית ר' יוסי אומר [90](עובד כוכבים שלוה מעות מישראל ברבית) בין בך ובין בך גובה את הקרן וגובה את הרבית אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא הלכה כרבי יוסי אמר רבא מאי טעמא דר' יוסי שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה:

ת"ר שטר שכתוב בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דברי ר"מ וחכמים אומרים גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית במאי קא מיפלגי ר' מאיר סבר קנסינן התירא אטו איסורא ורבנן סברי לא קנסינן התירא אטו איסורא וקי"ל ברבנן:

תנן התם שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין מוקדמין אמאי פסולין נהי דלא גבי מזמן ראשון נגבי מזמן שני אר"ש בן לקיש הא מני ר' מאיר היא רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון הלכך במלוה על פה הוא דלא גבי ממשעבדי וכן הלכתא.

ההוא גברא דמשכין ליה פרדיסא לחבריה לעשר שנין אכלה תלת שני א"ל אי מזבנת לה ניהלי מוטב ואי לא כבישנא לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי קם אקנייה לבנו קטן והדר זבנה ניהליה זביניה ודאי לא הוי זביניה זוזי במלוה בשטר דמו וגובה מנכסים משועבדים או דילמא כמלוה על פה דמו ואינו גובה מנכסים משועבדים ופשט רבא (דף עב:) כמלוה על פה דמו ואינו גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא משום דלא ניתן ליכתב:

[90] ד"ת מ"ז

דף מג.

מתני' אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער היה הוא תחלה לקוצרים פוסק עמו על הגדיש ועל העביט של ענבים ועל המעטן של זיתים ועל הביצים של יוצר ועל הסיד משישקענו בכבשן ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה רבי יוסי אומר אינו פוסק עמו על הזבל אלא אם כן היה לו זבל באשפה וחכמים מתירין ופוסק עמו כשער הגבוה ר' יהודה אומר אע"פ שלא פסק עמו יכול הוא לומר לו או תן לי כזה או תן לי את מעותי:

גמ' א"ר אסי א"ר יוחנן אין פוסקין על שער של עיירות מ"ט משום דלא קביע תרעייהו ת"ר אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין ואע"פ שאין לזה יש לזה היו חדשות מארבע וישנות משלש אין פוסקין עד שיצא השער לחדש ולישן היו ללקוטות מד' ולכל אדם מג' אין פוסקין עד שיצא השער ללוקט ולמוכר:

אמר רב נחמן פוסקין ללוקט על שער לקוטות ולבעל הבית כשער בעה"ב אבל לבעה"ב כשער לקוטות לא מ"ט מאן דיהיב זוזי לבעה"ב אפירי שפירי יהיב אמר רב הונא אין לווין על שער שבשוק פי' סאה בסאה ומי אמר רב הונא הכי והא בעו מיניה מרב הונא בני בי רב דיזפי בתשרי ופרעי בטבת שרי או אסור ואמר להו הא חיטי בהיני והא חיטי בשילי אי בעו זבני ופרעי א"ל מעיקרא אין לווין אמר רב הונא כיון דשמעה להא דאמר רב שמואל ברב יהודה א"ר אלעזר לווין אמר איהו נמי לווין וכן הלכתא דלווין סתם ופורעין סתם על שער שבשוק:

תנו רבנן המוליך חבילה ממקום למקום מצאו חבירו ואמר לו תנה לי ואני אעלה לך כדרך שמעלין לך באותו מקום (דף עג.) ברשות מוכר מותר ברשות לוקח אסור המוליך פירות ממקום למקום מצאו חבירו וא"ל תנם לי ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום אם יש לו פירות באותו מקום מותר ואם לאו אסור החמרין מעלין ממקום היוקר למקום הזול ואין חוששין מאי טעמא רב פפא אמר משום דמגלו להו תרעא רב אחא בריה דרב איקא אמר ניחא להו דמוזלי גבייהו מאי בינייהו איכא בינייהו

דף מג:

ספסירא חדתא מאן דאמר משום דמגלי להו תרעא ספסירא חדתא ליתיה בקי בתרעא ולא יכיל לגלויי להו תרעיה ומ"ד משום דמוזלי ספסרי גבייהו דחמראי ספסירא חדתא נמי מוזיל גבייהו:

(פרדס[91] רב אסר ושמואל שרי רב אסר דכיון דלקמיה שוי טפי מיחזי כי אגר נטר ליה ושמואל שרי כיון דזימנא הוי ביה תיוהא לא מיחזי כי אגר נטר ליה אמר רב שימי בר חייא ומודה רב בתורי דנפיש פסידייהו

אמר להו שמואל להנהו דשבשי שבשא הפוכו בארעא דניהוי כמאן דקני ליה גופא דארעא ואי לא הויא כהלואה ואסור[92] (והיכא דיהבי ליה טפי פורתא לא מחזי כרבית) אמר להו רבא להנהו דמנטרי באגי הפוכו בבי דרי כי היכי דלא תשתלם שכירות דידכו עד ההיא שעתא דשכירות אינו משתלם אלא לבסוף וההיא שעתא אוזולי הוא דקא מוזלי גבייכו אמרי ליה רבנן לרבא קאכיל מר רביתא דכולי עלמא שקלי ארבע ומסלקי [לאריסא] בניסן מר נטר להו עד אייר ושקיל שיתא אמר להו אתון הוא דעבידתו שלא כדין ארעא לאריסא משעבדא להו ומסתלקין להו בניסן ומפסידתו להו בכמה אנא נטר עד אייר ומרווחינן להו בכמה

(דף עג:) רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא נכרי ביתא אזל זבנה לרבא נטר שתא שקל אגר ביתא אמטי ליה לרבא א"ל האי דלא אייתי למר אגר ביתא עד האידנא דסתם משכנתא שתא ולא הוה מצי נכרי מסלק השתא לישקול מר אגר ביתא א"ל אי הוה ידענא דממושכן ליה למר לא הוה זבינא ליה השתא כדיניהם עבדינן לך דכמה דלא מסלקי לן בזוזי לא שקיל אגר ביתא אנן נמי לא שקילנא אגר ביתא א"ל רבא מברנש לרב אשי חזי מר צורבי מרבנן דקא אכלי רביתא דיהבי זוזי אחמרא בתשרי ובחרי ליה בטבת א"ל אינהו נמי אחמרא יהבי אחלא לא יהבי מעיקרא דחמרא חמרא דחלא חלא וההיא שעתא הוא דמבחר נפשיה:

רבינא יהב זוזי לאקרא דשינוותא ושפכו ליה טפייתא אתא לקמיה דרב אשי א"ל בכי האי גוונא מאי א"ל[93] אוזולי קא מוזלי גבך א"ל

דף מד.

והא ארעא לאו דידהו א"ל ארעא לטסקא משעבדא ומלכא אמר דיהיב טסקא אכיל פירי א"ל רב פפא לרבא חזי מר הני דר"פ בר אבא דיהיבי זוזי אכרגא דאינשי ומשעבדי בהו עבידתא טפי א"ל איכו שכבי לא אמרי לכו הא מילתא הכי א"ר ששת מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא משתעבד למאן דיהב כרגא עלייהו)

[91] מן פרדס וכו' עד כרגא עלייהו אינו מהלכות הרי"ף ז"ל. ד"ת [וכן הגיה הב"ח וכן בדפוס קושט' ליתא]
[92] ל"ג בש"ס
[93] בס"י וכן בגמ' ורש"י אחולי קא מחלי

רב שעורים אחוה דרבא הוה תקיף אינשי דלא מעלו ומעייל להו בגוהרקא דרבא א"ל רבא שפיר קעבדת דתניא ראיתו שאינו נוהג כשורה מנין שאתה רשאי להשתעבד בו ת"ל (ויקרא כ"ה:מ"ו) לעולם בהם תעבודו ובאחיכם יכול אפילו נוהג כשורה ת"ל (ויקרא כ"ה:מ"ו) איש באחיו לא תרדה בו בפרך

אמר רב חמא האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה משלם ליה כדקא אזיל אפרואתא דזילשפט אמר אמימר אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר לי כי אמר רב חמא ה"מ ביין סתם אבל ביין זה לא מי יימר דמזבני ליה ניהליה רב אשי אמר אפילו ביין סתם נמי לא משלם מ"ט אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ולרב אשי מ"ש מהא דתנן אם אוביד ולא אעביד אשלם במיטבא א"ל התם בידו (דף עד.) הכא לאו בידו והלכתא כרבי אשי

אמר רבא הני בי תלתא דיהבי זוזי לחד למזבין להו מידי וזבן לחד מינייהו זבן לכולהו ולא אמרן אלא דלא צר וחתים איניש לדעתיה אבל צר וחתים איניש לדעתיה למאן דזבן זבן ולמאן דלא זבן לא זבן אמר רב פפי משמיה דרבא האי סיטומתא קניא למאי הלכתא רב חביבא אמר למיקנא ממש ורבנן אמרי לקבולי עליה מי שפרע ובאתרא דקני ממש קני: פוסק עמו על הגדיש: אמר רב מחוסר שתים פוסק שלש אינו פוסק ושמואל אמר בידי אדם אפילו מאה פוסק בידי שמים אפילו אחת אינו פוסק והלכתא כרב דאיסורא הוא וקיימא לן הלכתא כרב באיסורי:

על הביצים של יוצר: תנו רבנן אין פוסקין על הביצים של יוצר עד שיעשו דברי רבי מאיר אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בעפר הלבן אבל בעפר שחור כגון

דף מד:

כפר חנניא וחברותיה כפר שיחין וחברותיה פוסקין ואע"פ שאין לזה יש לזה אמימר יהיב זוזי מדמעיילי עפרא כמאן אי כר"מ הא אמר עד שיעשו ואי כר' יוסי הא אמר אע"פ שאין לזה יש לזה לעולם כר' יוסי ובאתריה דאמימר לא הוה עפרא אי מעיילי עפרא סמכא דעתיה ויהיב ליה זוזי ואי לא לא סמכא דעתיה:

(דף עד:) ופוסק עמו כשער הגבוה: ההוא גברא דיהב זוזי לנדוניא דבי חמוה לסוף זל נדוניא אתו לקמיה דרב פפא א"ל אי פסקת כשער הגבוה שקול כי השתא ואי לא פסקת שקול כי מעיקרא ומאן דהדר ביה מנייכו מקבל מי שפרע וה"מ בגברא דזבין ומזבין אדעתא דנפשיה אבל אי יהיב זוזי לבעה"ב דלא זבין ומזבין אדעתא דנפשיה אלא אדעתא דמריה זוזי הוא דזבין שליחא שויה ומאי דזבין זבין ומיחייב לקבולי מיניה בתרעא דזבין

ליה והוא דלא שני בשליחותיה אבל היכא דשני בשליחותיה אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

מתני' מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע אבל לא לאכול שהיה רבן גמליאל מלוה את אריסיו חטין בחטין [לזרע] בזול והוקרו או ביוקר והוזלו ונוטל מהן כשער הזול ולא מפני שהלכה כן אלא שרצה להחמיר על עצמו:

גמ' ת"ר מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע כד"א שלא ירד אבל ירד אסור מאי שנא תנא דידן דלא קא מפליג בין ירד ללא ירד ומאי שנא תנא ברא דקא מפליג בין ירד ללא ירד אמר רבא [94]בר אידי אסברא לי באתרא דתנא דידן אריסא יהיב ביזרא בין ירד בין לא ירד כמה דלא יהיב ביזרא מצי מסלק ליה כי קא נחית לבציר מהכי קא נחית באתרא דתנא ברא מרא דארעא יהיב ביזרא אי לא ירד מצי מסלק ליה וכי קא נחית לבציר מהכי קא נחית ואי ירד דלא מצי מסלק ליה אסור תנו רבנן אומר אדם לחבירו (דף עה.) הלויני

דף מה.

כור חטים וקוצץ לו דמים הוזלו נוטל חטים הוקרו נוטל דמיהן והלא קצץ אמר רב ששת הכי קאמר אם לא קצץ הוזלו נוטל חטים הוקרו נוטל דמיהן:

מתני' לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני נותן לך לגורן אלא אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח והלל אוסר וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה ככר לחברתה עד שתעשנו בדמים שמא יוקרו החטים ונמצאו באות לידי רבית:

גמ' א"ר הונא יש לו סאה לוה עליה סאה סאתים לוה סאתים ור' יצחק אמר אפילו יש לו סאה לוה עליה כמה כורים תאני רבי חייא לסיועיה לר' יצחק טיפת יין אין לו טיפת שמן אין לו הא יש לו לוה עליה כמה טיפין וכן הלכתא:

והלל אוסר ולית הלכתא כוותיה: וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה ככר לחברתה א"ר יהודה אמר שמואל זו דברי הלל אבל חכמים אומרים לווין סתם ופורעין סתם ודוקא על שער שבשוק כדרב הונא [95]א"נ היכא דאית ליה מההוא מינא כדתני ר' חייא לסיועיה לרבי יצחק טיפת יין אין לו טיפת שמן אין לו הא יש לו לוה עליה כמה טיפין ואמרינן נמי בפרק הזהב (דף מד:) רב אוזיף דינרי מברתיה דרבי חייא ואייקר אתא לקמיה דר' חייא אמר ליה זיל הב לה דינרין טבין ותקלין אי אמרת בשלמא דהבא טיבעא הוי שפיר

[94]בגמ' איתא ר' אידי

[95]לעיל בשמעתין דאי בעי זבינה ופרעי' מהר"ם

אלא אי אמרת פירי הוי הוה לה סאה בסאה ואסור ופרקינן רב דינרין הוה ליה וכיון דאית ליה נעשה כאומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתה
(דף עה.) וא"ר יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לווין ופורעין ביו"ט וכדברי הלל אף משום רבית ואמר רב יהודה אמר שמואל תלמידי חכמים מותרין ללוות זה מזה ברבית ידעי דרבית אסירא ומתנה הוא דקא יהבי להדדי א"ל שמואל לאבוה בר איהי הלויני ק' פלפלין במאה ועשרין ואריך:

מתני' אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך עדור עמי ואעדור עמך אבל לא יאמר לו נכש עמי ואעדור עמך עדור עמי ואנכש עמך (דף עה:) כל ימי גריד אחת כל ימי רביעה אחת לא יאמר לו חרוש עמי בגריד ואני עמך ברביעה ר"ג אומר יש רבית מוקדמת ויש רבית מאוחרת כיצד נתן עיניו ללות ממנו היה משלח לו ואומר בשביל שתלוני זו היא רבית מוקדמת לוה ממנו והחזיר לו את מעותיו היה משלח ואומר בשביל מעותיך שהיו בטלות אצלי זו היא רבית מאוחרת רש"א יש רבית דברים לא יאמר לו דע[96]אם בא איש פלוני ממקום פלוני:

גמ' תניא ר"ש בן יוחאי אומר מנין לנושה בחבירו ואינו רגיל להקדים לו שלום שאסור להקדים לו שלום ת"ל (דברים כג) נשך כל דבר אפילו דיבור אסור:

מתני' ואלו עוברים כלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים וחכ"א אף הסופר עוברים על (ויקרא כה) לא תתן לו (ויקרא כה) ולא תקח ממנו ועל (שמות כב) לא תהיה לו כנושה ועל (שמות כ"ב:כ"ד) לא תשימון עליו נשך ועל (ויקרא י"ט:י"ד) לפני עור לא תתן מכשול ויראת:

גמ' אמר אביי מלוה עובר בכולן לוה

דף מה:

עובר משום לא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול ערב ועדים אינן עוברין אלא משום לא תשימון עליו נשך כי אתא רב דימי אמר מנין לנושה בחבירו מנה ויודע בו שאין לו שאסור לעבור לפניו ת"ל לא תהיה לו כנושה רב אמי ורב אסי דאמרי תרוייהו כאילו דנו בשני דינין שנאמר (תהילים ס"ו:י"ב) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים אמר רב יהודה אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ת"ר שלשה צועקין ואינן נענין ואלו הן מי שיש לו מעות ומלוה אותם

[96]גי' הגמ' וס"י כי בא

שלא בעדים והקונה אדון לעצמו ומי שאשתו מושלת עליו קונה אדון לעצמו מאי היא תולה נכסיו ביד כותי ואיכא דאמרי הכותב נכסיו לבנו בחייו ואיכא דאמרי דביש ליה בהא מתא ולא אזיל למתא אחריתי:

סליקו להו איזהו נשך

השוכר את האומנים והטעו זה את זה אין להן זה על זה אלא תרעומת שכר את החמר ואת הקדר להביא פרפירין וחלילין לכלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר האבד וחזרו בהן מקום שאין אדם שוכר עליהן או מטען:

גמ' (דף עו) חזרו זה בזה לא קתני אלא הטעו זה את זה דאטעו פועלים אהדדי וכו' אבל חזרו זה בזה ולא באו לעשות מלאכה בדבר שאינו אבד אפילו תרעומת אין להן זה על זה ואיבעית אימא האי תנא חזרו הטעו קרי ליה ויש להן זה על זה תרעומת (דאיטעו[97] פועלים אהדדי (דאמר) היכי דמי דא"ל בעה"ב זיל אוגיר לי פועלים ואזל איהו ואטעינהו היכי דמי אי דא"ל בעה"ב בארבע ואזל איהו ואמר להו בתלתא סבור וקביל אי דאמר להו בעה"ב בתלתא ואזל איהו ואמר להו בד' אי דאמר להו שכרכם עלי ניתב להו מדיליה דתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מן בעה"ב מה שההנה אותו לא צריכא דא"ל שכרכם על בעה"ב וליחזי פועלים היכי מתגרי לא צריכא

דף מו.

דאיכא דמיתגר בד' ואיכא דמיתגר בתלתא דאמרו ליה אי לאו דא"ל בד' הוה טרחינן ומתגרינן בארבעה אי בעית אימא הכא בבעל הבית עסקינן דא"ל אי לאו דאמרת לן בארבעה זילא בן מילתא לאיתגורא ואיב"א לעולם באיתגורא בפועלים עסקינן דאמרי ליה כיון דאמרת לן בד' טרחינן ועבדינן עבידתא שפידתא וליחזי עבידתיה בריפקא ריפקא נמי מידע ידיעא בריפקא דמליא מיא ולא ידיעא אב"א לעולם דא"ל בעל הבית בארבעה ואזל איהו ואמר להו בתלתא ודקאמרת סבור וקביל דאמרי ליה לית לך (משלי ג':כ"ז) אל תמנע טוב מבעליו)

כללא דנקטינן מהא שמעתא דהיכא דא"ל בעה"ב לשלוחו צא ושכור לי פועלים בד' ד' זוזי ואזל שליח וא"ל בתלתא תלתא זוזי ואמרי ליה אין סבור וקביל ואע"ג דשויא עבידתייהו ד' לא שקלי אלא תלתא דאוזולי קא מוזלי גביה אבל אית להו עליה תרעומת דאמרי ליה הואיל ואמר לך בעל הבית בד' אמאי בצרת לן לית לך אל תמנע טוב מבעליו

[97] כל זה שפת יתר ונמחק ד"ת

והיכא דא"ל בעה"ב בתלתא ואמר להו איהו בארבעה אי אמר להו שכרכם עלי שקלי פועלים מיניה דידיה ארבעה כדקא פסק להו והדר איהו שקיל תלתא מבעל הבית כדתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעה"ב מה שההנה אותו

ואי אמר להו שכרכם על בעה"ב חזינן היכי מיתגרי פועלים בההיא דוכתא אי בד' יהיב להו בעה"ב ד' ואי בתלתא יהיב להו תלתא דכיון דשני שליח בשליחותיה בטלה לה שליחותיה והוו להו כמאן דעבדי ליה סתמא דדינא דשקלי כמנהג המדינה ואי אפילו איכא מאן דמיתגר [בתלתא ומאן] דמיתגר בד' לא שקלי אלא תלתא דדעתיה דאיניש אתרעא זילא ועלייהו דידהו דמיא לגלויי ליה לבעה"ב דלא מתגרינן לך אלא בד' והני מילי היכא דלא שויא עבידתייהו ד' אבל היכא דשויא עבידתייהו ד' כיון דטרחי אנפשייהו ועבדי ליה עבידתא דשויא ארבעה שקלי ד' מבעל הבית דאמרי ליה אי לאו דאמר לן שלוחך ארבעה לא הוה טרחינן ועבדינן לך מאי דשויא ארבעה ואי לא ידיעא עבידתיהו מאי דשויא כגון ריפקא דמליא מיא ואינון אמרי דשויא עיבידתן ארבעה לא שקלי אלא תלתא כמנהגא אבל אית להו תרעומת עליה דשליחא דאמרי ליה אי לאו אמרת לן ארבעה לא הוה טרחינן כולי האי:

פשיטא אמר ליה בעה"ב בתלתא ואזיל איהו ואמר להו בארבעה ואמרי ליה כמו שאמר בעל הבית דעתייהו אעלויא ואי שויא עיבידתיהו ד' שקלי ד' מבעל הבית ולא אמרינן אדעתא דתלתא קא עבדי והאי דקא עבדי מאי דשוי ארבעה אזולי הוא דקא מוזלי גביה אלא א"ל בעל הבית בארבעה ואזל איהו ואמר להו בתלתא ואמרי ליה כמה שאמר בעה"ב מאי אדיבורא דשליח קא סמכי דאמרי ליה מהימנת לן דהכי אמר בעל הבית וסבור וקביל ואע"ג דעבדי מאי דשוי ד' לא שקלי אלא תלתא או דילמא הכי קאמרו ליה כדקאמר בעה"ב מיתגרינן ולא כדקא אמרת את ואע"ג דלא עבדי מאי דשוי ד' שקלו ד' דהא סבר בעה"ב וקביל ויהיב להו ארבע' ולא איפשיט הלכך לית להו אלא תלתא:

(דף עו:) תניא השוכר את הפועלים והטעו את בעל הבית או בעל הבית הטעה אותן אין להן זה על זה אלא תרעומת במה דברים אמורים שלא הלכו חמרים אבל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה פועלים ומצאו שדה כשהיא לחה נותן להן שכרן משלם

דף מו:

אבל אינו דומה הבא טעון לבא ריקם ועושה מלאכה ליושב ובטל בד"א שלא התחילו במלאכה אבל התחילו במלאכה שמין להן את מה שעשו כיצד קיבל קמה לקצור בשתי

סלעים קצר חציה והניח חציה בגד לארוג בשתי סלעים ארג חציו והניח חציו שמין להן את מה שעשו היתה יפה ששה דינרים נותן להם סלע או יגמרו מלאכתן ויטלו ב' סלעים ואם סלע נותן להם סלע ר' דוסא אומר שמין את מה שעתיד לעשות יפה ששה דינרים נותן להם שקל או יגמרו מלאכתן ויטלו שתי סלעים ואם סלע נותן להן סלע בד"א בדבר שאינו אבוד אבל בדבר האבוד שוכר עליהם או מטען כיצד מטען אומר להן סלע קצצתי לכם בואו וטלו שתים ועד כמה שוכר עליהן עד ארבעים וחמשים זוז בד"א במקום שאין שם פועלי' לשכור אבל יש שם פועלי' לשכור ואמרו לו צא ושכור מאלו אין לו עליהן אלא תרעומת.

תני תנא קמיה דרב הלכו פועלים ומצאו שדה בשהיא לחה נותן להן שכרן משלם אבל אינו דומה הבא טעון לבא ריקן ועושה מלאכה ליושב ובטל א"ל חביבי אמר אי הואי אנא לא יהיבנא להו כלל ואת אמרת כפועל בטל ואלא קשיא לא קשיא הא דסיירה לארעיה מאורתא והא דלא סיירה לארעיה מאורתא כי הא דאמר רבא האי מאן דאגר אגירי לריפקא ואתא מיטרא ומלאי ארעיה מיא אי סיירא לארעיה מאורתא פסידא (דף עז.) דפועלי' לא סיירא לארעיה מאורתא פסידא דבעל הבית ונותן להם כפועל בטל ואמר רבא האי מאן דאגר אגירי לדוולא ופסק נהרא בפלגא דיומא אי לא הוה רגיל דפסיק פסידא דפועלים הוה רגיל דפסיק אי בני מתא פסידא דפועלים לאו בני מתא פסידא דבעה"ב ואמר רבא האי מאן דאגר אגירי לדוולא ואתא מיטרא פסידא דפועלים

דף מז.

אתא נהרא פסידא דבעה"ב ואמר רבא האי מאן דאגר אגירי לעיבידתיה ושלים עיבידתא בפלגא דיומא אי אית ליה עיבידתא אחריתי דניחא מינה א"נ דכותה [98]עבדי קשיא מינה לא עבדי [99][אבל נותן להן שכרן כפועל בטל ואי אוכלוסי דמחוזא דאי לא עבדי חלשי נותן להן שכרן משלם:

תוספתא השוכר את הפועל להביא שליחות ממקום למקום והלך ולא הביא נותן לו שכרו משלם השוכר את הפועל להביא לו קנים ודורקנים לכרם והלך ולא הביא נותן לו שכרו משלם השוכר את הפועל להביא ענבים ותפוחים ודורמסקין לחולה הלך ומצאו שמת או שהבריא לא יאמר לו טול מה שהבאת בשכרך אלא נותן לו שכרו משלם:

[98] גי' גמ' מפקיר להו דקשה מינה לא מפקיד להו ונותן להם שכרן משלם ואמאי ניתיב להו כפועל בטל באוכלסי דמחוזא וכו'. וכן איתא בס"י

[99] גי' ד"ת

אמר רב הלכה כר' דוסא דאמר קבלן ידו על התחתונה שאם חזר בו שמין לו את מה שעתיד לעשות ודוקא קבלן אבל פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום ושמין לו [100][את] מה שעשה מ"ט דכתיב (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והני מילי בדבר שאינו אבד אבל בדבר האבד לא שנא פועל ול"ש קבלן לא מצו למיהדר בהו אלא היכא דאניסי אבל בדלא אניסי ואין שם פועלין לשכור שוכר עליהן או מטען דתניא השוכר את הפועל ולחצי היום שמע שמת לו מת או שאחזתו חמה אם שכיר הוא (דף עז:) נותן לו שכרו ואם קבלן הוא נותן לו קבלנותו ודייקינן מינה טעמא דאניס הא לא אניס לא מצו הדרי בהו ואוקמא רב נחמן בר יצחק בדבד האבד ודברי הכל שמעינן מינה דבדבר האבד אפילו פועל אינו יכול לחזור בו:

(דף עח.) שוכר עליהן או מטען: ועד כמה א"ר נחמן עד כדי שכרן איתיביה רבא לרב נחמן עד ארבעים וחמשים זוז א"ל כי תניא ההיא שבאת חבילה לידו אבל לא באת חבילה לידו אינו שוכר עליהן אלא עד כדי שכרן ואם שכר ביותר נותן משלו:

מתני' (דף עו.) השוכר את האומנין וחזרו בהן ידן על התחתונה ואם בעה"ב חזר בו ידו על התחתונה

דף מז:

כל המשנה ידו על התחתונה וכל החוזר בו ידו על התחתונה:

גמ' תניא [101]הנותן ערבון לחברו על הבית ועל השדה כל המשנה (דף עז:) וכל החוזר בו ידו על התחתונה כיצד הרי שמכר שדה לחברו באלף זוז ונותן לו מהם מאתים זוז בזמן שהמוכר חוזר בו יד לוקח על העליונה רצה אומר לו תן לי את מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ומהיכן מגביהו מן העדית ובזמן שהלוקח חוזר בו יד מוכר על העליונה רצה אומר לו הא לך מעותיך או הא לך קרקע כנגד מעותיך ומהיכן מגביהו מן הזיבורית רשב"ג אומר מלמדים אותן שלא יחזרו בהן כיצד כותב לו אני פלוני בן פלוני מכרתי שדה פלונית לפלוני באלף זוז ונתן לי מהן מאתים זוז והריני נושה בו שמונה מאות זוז אוקימנא להא מתניתא כדקא עייל ונפיק אזוזי דמשום הכי קאמר רשב"ג אי כתיב ליה אני פלוני בן פלוני מכרתי שדה פלונית לפלוני באלף זוז ונתן לי מהן מאתים והריני נושה בו שמונה מאות זוז לא מצי הדר ביה אבל היכא דלא קא עייל ונפיק אזוזי אע"ג דלא כתיב ליה הכי קני דתניא הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בך ערבוני מחול

[100] כ"ה בכל דפו"י

[101] בגמ' הגי' כל החוזר וכו' והשאר אינו (ג"א)

לך והלה אומר לו אם אני חוזר בך אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי רבי יוסי לטעמיה דאמר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו אמר

דף מח.

רשב"ג בד"א בזמן שאמר לו ערבוני יקנה אבל מכר לו שדה באלף זוז ופרע לו ה' מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפילו לאחר כמה שנים ואקשינן דרשב"ג אדרשב"ג ומשנינן הא דקא עייל ונפיק אזוזי והא דלא קא עייל ונפיק אזוזי דאמר רבא האי מאן דזבן מידי לחבריה וקא עייל ונפיק אזוזי לא קנה לא קא עייל ונפיק אזוזי קנה והיכא דקא עייל ונפיק אזוזי אפילו לא פש גביה אלא חד זוזא לא קני דאמרינן ההוא גברא דזבן ליה חמרא לחבריה פש ליה חד זוזא קא עייל ונפיק עילויה יתיב רב אשי וקא מעיין בה כי האי גוונא מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבא לא קאני א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא אמרת משמיה דרבא דקאני א"ל תתרגם שמעתך במוכר שדהו (דף עח.) מפני רעתה פירוש דאמרינן האי דקא עייל ונפיק אזוזי כי היכי דלא להדר ביה לוקח הוא דקא עבד הכי הלכך אע"ג דקא עייל ונפיק אזוזי קנה ואי הוה ביה רווחא ללוקח הוי

(דף עז:) ([102]ואמר רבא האי מאן דאוזפיה מאה זוזי לחבריה ופרעיה זוזא זוזא פרעון הוה אלא תרעומת אית ליה דא"ל אפסידתינהו מינאי

(ההוא גברא דזבן חמרא לחבריה ופרעיה ופייש חד זוזא ועייל וקא נפיק עילויה יתיב רב אשי וקא מעיין בה כה"ג מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי זוזא כזוזי דמי ולא קני א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא אמרת משמיה דרבא קנה א"ל תתרגם שמעתך במוכר שדהו מפני רעתה

(דף עח.) פשיטא בעי לזבוני בק' [ולא אשכח] וזבין במאתים וקעייל ונפיק אזוזי לא קני אלא בעי לזבוני במאה ואי טרח וזבן הוה זבן במאה ולא טרח וזבין במאתים וקעייל וקא נפיק אזוזי מאי כמוכר שדה מפני רעתה דמי או לא תיקו)

גרסינן בקדושין בפ' ראשון (קידושין דף כז:) מכר לו עשר שדות בי' מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן בד"א שנתן לו דמי כולן אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו:

[102] ד"ת מ"ז

דף מח:

מתני' (דף עח.) השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה בבקעה והוליכה בהר אפי' זו עשר מילין וזו עשר מילין ומתה חייב שכר את החמור והבריקה או שנשאת באנגריא אומר לו הרי שלך לפניך מתה או נשברה חייב להעמיד לו חמור השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה בבקעה אם הוחלקה פטור ואם הוחמה חייב בבקעה והוליכה בהר אם הוחלקה חייב ואם הוחמה פטור ואם מחמת המעלה חייב:

גמ' מאי שנא רישא דלא קא מפליג בין הוחלקה להוחמה אלא קא פסיק ותנא חייב ומ"ש סיפא דקא מפליג אמרי דבי רבי ינאי רישא שמתה מחמת אויר רבי יוסי בר' חנינא אומר שמתה מחמת אובצנא[103] רבא אמר שהכישה נחש דא"ל אי לאו דשנית בה לא הוה מאטי לה האי היזקא רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן הא מני ר"מ היא דאמר כל המעביר על דעת בעל הבית (דף עח:) נקרא גזלן דתניא ר"ש בן אלעזר אמר משום ר"מ הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח לו טלית טלית לא יקח לו חלוק מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית

וליתא לדר"מ וכן נמי הא דתניא מגבת פורים לפורים ואין מדקדקין בדבר ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום ר"מ ורבן גמליאל מקיל וליתא לדר"מ דתרוייהו בחד טעמא שייכן וכרבן גמליאל ס"ל דמקיל:

השוכר את החמור והבריקה או שנשאת לאנגריא אומר לו הרי שלך לפניך אמר רב לא שנו שהמשכיר אומר לשוכר הרי שלך לפניך אלא באנגריא חוזרת אבל באנגריא שאינה חוזרת חייב להעמיד לו חמור אחר ושמואל אמר בין אנגריא חוזרת בין אנגריא שאינה חוזרת אם בדרך הליכתה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניך ואם לאו חייב המשכיר להעמיד לו חמור אחר והלכתא כשמואל דקיימא לן הלכתא כשמואל בדיני:

דף מט.

תוספתא השוכר את הפועל ונאחז באנגריא לא יאמר לו הריני לפניך אלא נותן לו שכרו במה שעשה השוכר את החמור והבריקה או נשטית אומר לו הרי שלך לפניך בד"א ששכרה למשוי אבל שכרה לרכוב עליה חייב להעמיד לו חמור אחר (דף עט.) אמר רב פפא וכלי זכוכית כלרכוב

[103] רבה כ"ה בגמ'

דמי איתמר השוכר את החמור לרכוב עליה ומתה לה בחצי הדרך אמר רב אם יש בדמיה ליקח יקח לשכור לא ישכור ושמואל אמר אף לשכור ישכור במאי קא מיפלגי (כגון דלא שכיח לאוגורי) רב סבר לא מכלינן קרנא ושמואל סבר מכלינן קרנא ואם אין בדמיה לא ליקח ולא לשכור נותן לו שכרו של חצי הדרך משום דא"ל אילו בעית למיתי עד הכא לאו אגרא הוה בעית למיתב הלכך נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו על המשכיר אלא תרעומת ודוקא דא"ל חמור זה אני משכיר לך אבל א"ל חמור סתם חייב להעמיד לו חמור אחר ואע"פ שאין בדמיה לא ליקח ולא לשכור

והלכתא כשמואל דאמר מכלינן קרנא דקי"ל הלכתא כשמואל בדיני ואי קשיא לך הא דגרסינן בפרק המקבל (דף קט:) בענין ההוא גברא דמשכן ליה פרדיסא לחבריה לעשר שנין קש לחמש שנין אביי אמר פירא הוי ורבא אמר קרנא הוי וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות דשמעית מינה דבין לאביי בין לרבא תרוייהו אית להו דלא מכלינן קרנא התם הא אפשר לזבוניה ומזבן ארעא מדמיה ומיכל מיניה פירי אבל הכא לא אפשר דשמואל נמי לא אמר דמכלינן קרנא אלא היכא דאין בדמיה ליקח אבל היכא דיש בדמיה ליקח יקח ולא ישכור

תנו רבנן השוכר את הספינה וטבעה לה בחצי הדרך משום ר' נתן אמרו אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן היכי דמי אילימא בספינה זו ויין סתם אם נתן אמאי לא יטול נימא ליה הב לי ספינתא ואנא מייתינא חמרא ואלא בספינה סתם ויין זה אם לא נתן אמאי לא יתן (דף עט:) נימא ליה הב לי חמרא ואנא מייתינא ספינתא אמר רב פפא אי אתה מוצא אלא בספינה זו ויין זה אבל בספינה סתם ויין סתם חולקין

ושמעינן מינה דבספינה זו ויין סתם אע"פ שנתן את השכירות מחזיר משום דמצי א"ל הב ספינתא דאנא מייתינא חמרא ואיהו לא יכול לאיתוייה דהא טבעה לה ואי מייתי ליה אחריתי א"ל לא שקילנא אלא ההיא דאוגרנא מינך הלכך אע"ג דשקל ליה לאגרא מהדר ליה ניהליה

וספינה סתם ויין זה אע"פ שלא נתן יתן משום דמצי אמר ליה הב ההוא יינא דאנא מייתינא ספינתא אחריתי דלא אוגרנא לך אלא ספינה בעלמא וכיון דלא יכיל לאיתויי ליה ההוא חמרא בעיניה יהיב ליה כוליה אגרא ומסתבר לן דמנכי ליה דמי טרחיה כדאמרינן התם (לעיל דף עו:) אינו דומה הבא טעון לבא ריקן ועושה מלאכה ליושב ובטל

וספינה סתם ויין סתם היינו טעמא דחולקין דבעל ספינה מצי א"ל לבעל יין הב יינא דאנא מייתינא ספינתא ובעל יין מצי אמר לבעל ספינה הב ספינתא דאנא מייתינא

חמרא וכיון דהאי לא מייתי ספינתא והאי לא מייתי חמרא הוו להו מילי דידהו שקילי בהדדי וחולקים
ת"ר השוכר את הספינה ופרקה בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת אוקימנא דפרקה וטעונה בגוה כגון דזביניה לטעוניה לאיניש אחרינא ונחת איהו וסליק אידך בדוכתיה דשקליה להההוא פלגא דאגרא דפש ליה מההוא אחרינא כגון האי הוא דלית

דף מט:

ליה עליה אלא תרעומת משום שינוי דעתא אי נמי משום דבעי אשלא יתירא אבל היכא דפריק ליה לטוענה דבגוה כוליה אגריה בעי למיתב ליה ואי משכח לאוגוריה לאיניש אחרינא בדוכתיה מוגר ובעי למיתב אגר רפיסתא דספינתא ואפילו הכי אית ליה נמי תרעומת עליה משום שינוי דעתא ואשלא יתירא:
ת"ר השוכר את החמור שוכר מניח עליה כסותו ולגינתו ומזונותיו של אותה הדרך מכאן ואילך חמר מעכב עליו חמר מניח עליה שעורים ותבן ומזונותיו של אותו היום ומכאן ואילך שוכר מעכב עליו.
היכי דמי אי דשכיח למיזבן חמר נמי ליעכב ואי לא שכיח למיזבן שוכר נמי לא ליעכב א"ר פפא דשכיח למיזבן מאוונא לאוונא שוכר לאו דרכיה למיטרח חמר דרכיה למיטרח:
ת"ר השוכר את החמור לרכוב עליו איש לא תרכב עליו אשה אשה רוכב עליו איש אשה בין קטנה בין גדולה ואפילו היא מעוברת או מניקה:
מתני' (דף פ.) השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה ונשבר הקנקן פטור בבקעה וחרש בהר ונשבר הקנקן חייב לדוש בקטנית ודש בתבואה פטור בתבואה ודש בקטנית חייב מפני שהקטנית מחלקת:
גמ' והיכא דלא שני ונשבר הקנקן מאן משלם רב פפא אמר דנקיט פרשא משלם רב שישא בריה דרב אידא אמר דנקט מנא משלם והלכתא מאן דנקיט מנא משלם ואי ארעא דמחזקת בגרונדי תרוייהו משלמי דתרוייהו פשעי
א"ר נחמן המוכר פרה לחבירו וא"ל פרה זו נשכנית היא רבצנית היא בעטנית היא והיה בה מום אחר וסנפו בין המומין האלו הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות פירוש פרה זו לא היתה לא רבצנית ולא נשכנית ולא בעטנית אבל היה בה מום אחר שאינו ניכר ומנאה המוכר עם אלו המומין שאינן בה אע"פ שהזכירו לו ומנאו בתוך אלו המומין הרי זה מקח טעות שהוא אומר לו כשראיתי שאינה נשכנית ולא רבצנית

ולא בעטנית אמרתי כשם שאין אלו המומין בה כך זה המום האחר אינו בה ולהשביח דעתי הוא אומר לי כך הלכך ה"ז מקח טעות ואינו יכול לומר לו כבר הודעתיך אבל הראהו מום אחר שהוא ניכר ונראה לעינים ואם לו פרה זו יש בה מום זה ויש בה עוד מום פלוני ולא היה נראה לעין אין זה מקח טעות שהרי לא הטעהו ולא אמר לו אלא מומין שבה

תניא כותיה דר' יוחנן המוכר שפחה לחבירו ואמר לו שפחה זו שוטה היא נכפית היא שעמומית היא היה בה מום אחר וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי [104]היו בה כל המומין הללו מאי אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבא היו בה כל המומין הללו אין זה מקח טעות:

דף נ.

מתני' השוכר את החמור להביא עליה חטים והביא עליה שעורים ([105]פטור) תבואה והביא תבן חייב מפני שהנפח קשה כמשוי להביא לתך חטים והביא לתך שעורים פטור ואם הוסיף על משאו חייב וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכוס אומר משום ר"מ סאה לגמל ושלשת קבין לחמור:

גמ' איתמר אביי אמר קשה כמשוי תנן ניפחא כתיקלא ואם הוסיף על משאו ג' קבין חייב כלומר אם שכר את החמור להביא עליה לתך חטין והביא עליה לתך שעורים אע"פ שהשעורין קלין הן מן החטין כיון שהשעורים נפוחין יותר מן החטין הרי הן חשובין כמשקל החטין ואם הוסיף עליהן ג' קבין חייב ורבא אמר קשה למשוי תנן תיקלא בי תיקלא וניפחא הוי תוספת כלומר אינו חייב עד שיעשה מן השעורים כמשקל החטין שכיון שהמשקל אחד הרי הנפח תוספת וחייב לאביי אם שכר את החמור להביא עליה לתך חטים והביא עליה לתך ושלשת קבין שעורים חייב לרבא אינו חייב עד שיביא שש עשרה שעורים שהן כמשקל לתך חטין והנפח תוספת הוא והא דתנן כמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכוס אומר משום ר' מאיר סאה לגמל ושלשת קבין לחמור אוקמה רבא בדלא שני אלא חטים והביא חטים שעורים והביא שעורים אם הוסיף עליה שלשת קבין חייב והלכתא כרבא

[104]עי' כ"מ פט"ו מהל' מכירה הל"ז
[105]ד"ת מ"ז

(דף פ:) תנו רבנן קב לכתף ואדריב לעריבה כור לספינה שלשת כורין לבורני גדולה אמר רב פפא ש"מ סתם ספינתא תלתין כורין מדקתני גבי לתך של חמור אם הוסיף שלשת קבין שהן חלק אחד משלשים חלקים חייב שמעינן מינה שכל מי שמוסיף על השיעור הראוי חלק משלשים חלקים חייב ולפום הכי כיון דקתני כור לספינה קא גמר מינה רב פפא שסתם ספינה שלשים כור דהוי כור חלק משלשים חלקים.

קב לכתף אם איתא דלא מצי בר דעת הוא נשדייה אמר אביי [106]בשחבסו לאלתר רבא אמר אפילו תימא בשלא חבסו לא צריכא אלא לאגרא יתירא רב אשי אמר קסבר מחמת חולשא הוא והלכתא כוותיה:

מתני' כל האומנין שומרי שכר הן וכולן שאמרו טול את שלך והביא מעות שומר חנם שמור לי ואשמור לך שומר שכר שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם:

גמ' תניא שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה אומר כשומר שכר וכן הלכתא:

וכולן שאמרו טול את שלך והביא מעות ש"ח והוא הדין לגמרתיו (דף פא.) הא הביא מעות וטול את שלך שומר שכר וכן

דף נ:

הלכתא ([107]ההוא גברא דאמר ליה לחבריה הב לי חמור ואסקיה לשוקא וזבניה אפשר דאשכחנא מידי עילויה אסקיה לשוקא ולא איזדבן בהדי דקאתי איתניס אתא לקמיה דרב נחמן חייביה א"ל רבא לר"נ והתניא בחזרה פטור אמר ליה חזרה דהאי הליכה היא אילו אשכחיה לזבוני עד דשא דביתיה מי לא הוי מזבן ליה):

שמור לי ואשמור לך שומר שכר אמאי שמירה בבעלים היא אמר רב פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר תנו רבנן שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך שמור לי ואשאילך השאילני ואשמור לך כולם נעשו שומרי שכר זה לזה ואמאי שמירה בבעלים היא אמר רב פפא דא"ל שמור לי היום ואשמור לך למחר

הנהו אהלויי דכל יומא הוה אזל חד מינייהו אפי להו לחבריה ההוא יומא אמרו ליה לחד מינייהו זיל אפי לן אמר להו נטרו לי גלימאי אדאתא פשעו ביה ואיגניב אתו לקמיה דרב פפא חייבינהו אמרי ליה רבנן לרב פפא אמאי פשיעה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דההיא שעתא שיכרא הוה שתי (דף פא:) הנהו בי תרי חד אריך וחד

[106] פירוש הערוך ששבר מיד

[107] כל זה אינו מהל' הרי"ף ז"ל ד"ת

גוץ דהוו קא אזלי באורחא אריכא רכיב חמרא ומיכסי סדינא גוצא מיכסי סרבלא וקא מסגי בכרעיה מטא נהרא למיעבר אותביה גוצא לסרבלא אחמרא [אתא מרה] ושקליה לסדינא [דההוא גברא ואכסיה ביה] שטפיה מיא לסדינא אתו לקמיה דרבא חייביה א"ל רבנן לרבא והא שאלה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דבלא דעתיה שקליה ובלא דעתיה אנח ליה

ההוא גברא דאגר חמרא לחבריה א"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא אזל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא אתא לקמיה דרבה א"ל אין באורחא דנהר פקוד אזלי ומיהו לא הוה תמן מיא אמר רבה מה לי לשקר אי בעי אמר באורחא דנרש אזלי א"ל אבייי מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן וכן הלכתא:

שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם:

אמר רב הונא שמור לי ואמר לו הנח לפניך אינו לא שומר חנם ולא שומר שכר איבעיא להו הנח סתמא מאי ולא איפשיטא ולקולא עבדינן ופטור:

מתני' הלוהו על המשכון שומר שכר ר' יהורה אומר הלוהו מעות שומר חנם הלוהו פירות שומר שכר אבא שאול אומר

דף נא.

מותר לאדם להשכיר משכונו של עני להיות פוסק עליו והולך מפני שהוא כמשיב אבדה:

גמ' קיימא לן כסתם מתני' דקתני הלוהו על המשכון שומר שכר לא שנא הלוהו פירות ולא שנא הלוהו מעות לא שנא משכנו בשעת הלואתו ול"ש משכנו שלא בשעת הלואתו בכולהו שומר שכר הוי מ"ט מצוה קא עביד דבההיא הנאה דלא בעי למיתב ריפתא לעניא משום דבמצוה קא עסיק דקי"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה הוי עליה שומר שכר ומהאי טעמא נמי קאמר (דף פב.) רב יוסף דשומר אבדה כשומר שכר דמי וקיימא לן כוותיה:

הא דאמר שמואל האי מאן דאוזפיה אלפא זוזי לחבריה ואנח ליה קתא דמגלא עילויה אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי ליתא אלא אם נגנב המשכון או אבד כיון דשומר שכר חייב בגנבה ואבדה איהו נמי מיחייב ומאי דפש ליה ביתר דמי משכונו שקיל ליה מיניה דלוה ואי באונס אבד דשומר שכר פטור איהו נמי פטור ושקיל ליה לכוליה חוב דיליה מיניה דלוה עד גמירא:

(דף פב:) אבא שאול אומר מותר לאדם להשכיר משכונו של עני להיות פוסק עליו והולך מפני שהוא כמשיב אבדה אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול ואף אבא שאול לא אמר אלא במרא ופסל וקרדום הואיל ונפיש אגרייהו וזוטר פחתייהו:

מתני' המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין שומר חנם בין שומר שכר ישבע דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר שומר חנם ישבע שומר שכר ישלם רבי אליעזר [אומר זה וזה ישבע] ותמיה אני אם יכולין זה וזה לישבע:

גמ' (פג.) [108]א"ר יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמעביר חבית לחבירו ממקום למקום:

היכי משתבע אמר רבא שבועה שלא בכונה שברתיה ומסתברא לן דהא דרבא אליבא דר"מ היא דסבירא ליה נתקל פושע הוא ובדין הוא דלישלם אלא תקינו רבנן דמשתבע שלא שברה בכונה ומיפטר דלא מצי לישתבועי דלא פשע בה דפושע איהו גבה אבל לרבנן דסברי נתקל לאו פושע

דף נא:

הוא הכי משבעינן ליה שלא בפשיעה נשברה בין שומר שכר בין שומר חנם [וקי"ל כוותייהו] וליתא לדרבי יהודה דאמר שומר שכר משלם דקי"ל סתם דמתניתין ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם מתני' ועוד תקנת חכמים הוא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמעביר חבית לחבירו ממקום למקום [109]ואי איכא סהדי דמסהדי דשלא בפשיעה נשברה מיפטר אפילו משבועה דתניא איסי בן יהודה אומר (שמות כב) אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר:

ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא לחבריה בריסתקא דמחוזא ותבריה בזיזא דמחוזא אתא לקמיה דרבא אמר ליה ריסתקא דמחוזא שכיחי בה אינשי אייתי ראיה דלא פשעת בה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי וסבירא לן כותיה מדאצטרכיה רבא לאתויי ראיה דלא פשע בה שמעינן דהיכא דליכא סהדי דלא פשע לא משבעינן ליה שבועה דשלא בכוונה תברה והך דאמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה לטעמיה דר' מאיר קאמר כדפרשינן וליה לא סבירא ליה דהא רבא גופיה הוא דאמר הך קמייתא והוא דאמר האי בתרייתא:

[108] בגמ' איתא ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שבועה זו כו' (ג"א)
[109] עיין באשר"י דמפורש יפה

ההוא גברא דאמר ליה לחבריה זבין לי ארבע מאה דני חמרא לסוף א"ל זבנית לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל ארבע מאה דני חמרא כי תקיפו קלא אית לה למילתא זיל אייתי דאיה דכי זבנת ליה חמרא הוי ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי וסבירא לן כוותיה:

הא דתני איסי חזינא ביה תרי טעמא איכא מאן דאמר לאפטורי נתבע משבועה הוא דתני איסי הכי כפשוטן של דברים ואי ליכא ראיה מישתבע ומיפטר ואיכא מאן דאמר אטו אנן לא ידעינן דמאן דאית ליה ראיה דמייתי ראיה ומיפטר ואם כן מאי אתי איסי לאשמועינן אלא הא אתא איסי לאשמועינן דהיכא דיש רואה ליכא שבועה אלא או יביא ראיה ויפטר או ישלם אבל שבועה ליכא

ואכרע רבינו חננאל ז"ל האי טעמא בתרא וסייעיה מהאי מעשה דרבה בר רב הונא דתברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא ושקליה לגלימייהו אתו לקמיה דרב אמר ליה זיל הב להו גלימייהו וא"ל רבה דינא הכי ולא א"ל אין ואף לא אמר ליה שבועה אית לך גבייהו ולא ממונא שמעינן מינה במקום שיש ראיה הוא ואמר להו רבה אייתו ראיה ואיפטרו או שלימו והודה לו רב ובא לו מדרך אחרת (משלי ב':י"ט-כ') למען תלך בדרך טובים וכותיה מיסתברא דאי לא תימא הכי למאי איצטריך רב יוסף בריה דרבא אתמוהי עליה דרבא כמאן כאיסי ואמר ליה רבא אין כאיסי וסבירא לן כוותיה אלא משום דאית בה במילתא דיחוקא בדעתיה משום הכי אתמה רב יוסף עליה דאבוה ואמר ליה אבוה אין אע"ג דתמיה מילתא הכי סבירא לן.

אתקין רב חייא בר יוסף באתרא דדרו באגרא [110][ואיתבר] משלם פלגא אונסא זוטרא הוא נפיש לחד וזוטר לתרי דמי לאונס ולא דמי לאונס דדרי בריגלא משלם כוליה:

סליקו להו השוכר את האומנין

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופן מקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור פועלין ופסק להן מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להן על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רשב"ג אומר לא

[110] ס"י

דף נב.

היה צריך לומר כן אלא הכל כמנהג המדינה:

גמ' (דף פז.) הכל לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן השוכר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר נותן לו כפחות שבשכירות דברי ר' יהושע וחכמים אומרים משמנים ביניהן:

ירושלמי אמר רבי הושעיא זאת אומרת המנהג מבטל הלכה:

מתני' ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ובדבר שגידוליו מן הארץ ואלו שאין אוכלין העושה במחובר לקרקע (דף פז:) בשעה שאינה גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע לאחר שנגמרה מלאכתו ובדבר שאין גידוליו מן הארץ:

גמ' תניא (דברים כ"ג:כ"ה) כי תבא בכרם רעך נאמר כאן כי תבא ונאמר להלן (דברים כ"ד:ט"ו) ולא תבוא עליו השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל הכתוב מדבר רעך ולא הקדש ואכלת ולא מוצץ ענבים ולא ענבים ודבר אחר כנפשך כך נפשו של פועל מה נפשך אתה אוכל ופטור אף פועל אוכל ופטור שבעך ולא אכילה גסה ואל כליך לא תתן בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובזמן שאין אתה נותן לכליו של בעל הבית אין אתה אוכל:

(דף פח:) אשכחן אדם במחובר דכתיב כי תבא בכרם רעך ((שפת יתר) כי תבא בקמת רעך) ושור בתלוש דכתיב (דברים כ"ה:ד') לא תחסום שור בדישו אדם בתלוש ושור במחובר מנא לן אמר רבינא מכדי (דף פט.) שור שור משבת גמרינן לכתוב רחמנא לא תדוש בחסימה לא תחסום שור בדישו דכתב רחמנא למה לי לאקושי חוסם לנחסם ונחסם לחוסם מה חוסם אוכל במחובר לקרקע אף נחסם אוכל במחובר ומה נחסם אוכל כתלוש אף חוסם אוכל כתלוש

ת"ר דיש מה דיש מיוחד דבר שגידולי קרקע ופועל אוכל בו אף כל גידולי קרקע פועל אוכל בו יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע אין פועל אוכל בו תניא אידך דיש מה דיש מיוחד דבר שגידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל גידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו יצא המנכש בבצלים ובשומים שאינן גמר מלאכה אין פועל אוכל בו ואע"ג דשליף קטיני מביני אלימי תניא אידך דיש מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה

דף נב:

מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו אף כל דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו יצא הבודל בתמרים ובגרוגרות והלש והמקטף והאופה הואיל ונגמרה מלאכתו למעשר ולחלה אין פועל אוכל בו

איבעיא להו פועל מהו שיהבהב באור ויאכל היכא דבטיל ממלאכתו ומהבהב לא קא מיבעיא לן אלא (דף פט:) כי קא מבעיא לן היכא דאיכא אשתו ובניו דמהבהבי ליה ולא בטיל ממלאכתו מאי מי הוי כענבים ודבר אחר או לא ולא איפשיט הלכך לא יהבהבו לו[111](איבעיא להו מהו שיאמר אדם לעובד כוכבים חסום פרתי ודוש בה כי אמרינן אמירה לעובד כוכבים שבות ה"מ לענין שבת דאסור משום סקילה אבל לענין חסימה דאיסור לאו לא או דילמא לא שנא ת"ש עובד כוכבים הדש בפרתו של ישראל אינו עובר משום בל תחסום מיעבר הוא דלא עבר אבל איסורא מיהא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי דתנא בסיפא עובר תנא נמי רישא אינו עובר ת"ש דשלחו ליה לאבוה דשמואל הלין תורין דגנבי ארמאי (דף צ:) ומגנחין יתהון מהו שלח להו ערמה איתעבד בהו ערימי עלייהו ייזדבנון א"ר פפא בני מערבא סברי ליה כר' חידקא דאמר בני נח מצווים על הסירוס וקעברי אלפני עור לא תתן מכשול סבר רבא למימר ימכרו לשחיטה א"ל אביי דיין שקנסת עליהן מכירה בעולם מרימר ומר זוטרא ואמרי ליה הנך חסידי מיחלפי אהדדי)

[112]תניא אין הפועל רשאי לעשות בלילה ולהשכיר עצמו ביום לחרוש בפרתו ערבית ולהשביחה שחרית ולא יהא מרעיב ומסגף עצמו ומאכיל מזונותיו לבניו מפני גזל מלאכתו של בעה"ב רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין כדי שלא יאכלו ענבים הרבה ורשאין פועלין לטבול פיתן בציר כדי שיאכלו ענבים הרבה ורשאי בעל הפרה להרעיב ולסגף פרתו כדי שתאכל הרבה בשעת שדשה ורשאי השוכר להאכילה פקיעי עמיר כדי שלא תאכל הרבה בשעת שדשה חמור וגמל אוכלין ממשוי שעל גבן בדרך הליכתן ובלבד שלא יטול בידו ויאכילם היה משמר ד' וה' מקשאות לא יהיה ממלא כריסו מאחד מהן אלא אוכל מכל אחת ואחת לפי חשבון ודוקא מקשאות עקורין אבל מחוברין אינו אוכל כלל דקי"ל כשמואל דאמר משמר לאו כעושה מעשה דמי כדבעינן למימר קמן:

[111]כל זה אינו מהלכות הרי"ף

[112]תוספתא דב"מ פ"ח

ת"ר (דף פט:) הפועלים שהיו עודרין בתאנים וגודרין בתמרים ובוצרין בענבים ומוסקין בזיתים הרי אלו אוכלין ופטורין שהתורה זיכתה להן ובפיתם לא יאכלו אא"כ נטלו רשות מבעה"ב ולא יספות במלח ויאכל דהוה ליה כענבים ודבר אחר:
ת"ר פרות המרכסות בתבואה (דף צ.) אינו עובר משום בל תחסום אבל מפני מראית העין מביא קרסטלין ותולה [בול מאותו מין] בפיהן ישראל הדש בפרתו של עובד כוכבים עובר משום בל תחסום עובד כוכבים שדש בבהמתו של ישראל אינו עובר בבל תחסום בעו מיניה מרב ששת היתה אוכלת ומתרזת מהו משום דמעלי לה [הוא] והא לא מעלי לה או דילמא משום דחזיא ומיצטערא והא קא חזיא ומיצטערא אמר להו רב ששת תניתוה ר"ש בן יוחאי אומר מביא כרשינין ותולה לה מפני

דף נג.

שהכרשינין יפות לה מן הכל שמעינן מינה משום דמעלי לה הוא ש"מ
(דף צ:) בעא מיניה ר' יונתן מר' סימאי חסמה מבחוץ מהו שור בדישו אמר רחמנא והא ליכא או דילמא לא תדוש בחסימה בעינן והא איכא א"ל מבית אביך אתה למד (ויקרא י':ט') יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם בבאכם הוא דאסור הא מישתא ומיעל שרי (ויקרא י':ט') ולהבדיל בין הקדש ובין החול אמר רחמנא אלא בשעת ביאה לא תהא שכרות ה"נ בשעת דישה לא תהא חסימה
ת"ר החוסם את הפרה והמזווג בכלאים פטור ואינו חייב אלא הדש והמנהיג בלבד איתמר חסמה בקול והנהיגה בקול ר' יוחנן אמר חייב ור' שמעון בן לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב עקימת פיו הוי מעשה ורבי שמעון בן לקיש אמר פטור עקימת פיו לא הויא מעשה והלכתא כר' יוחנן
(דף צא.) ת"ר החוסם את הפרה ודש בה לוקה ומשלם ארבעת קבין לפרה ושלשת קבין לחמור אמאי הא אינו לוקה ומשלם ואסקה רב פפא משעת משיכה הוא דאיחייב במזונותיה ומילקא לא לקי עד שעת חסימה מהו להכניס מין ושאינו מינו לדיר תא שמע דאמר שמואל במנאפים משיראו מנאפים ובכלאים עד שיכניס כמכחול בשפופרת אמר רב יהודה מין ומינו מותר להכניס כמבחול בשפופרת ולפריצותא לא חיישינן מאי טעמא בעבידתיה טריד:
מתני' (דף צא:) היה עושה בידיו אבל לא ברגליו ברגליו אבל לא בידיו אפילו בכתפיו הרי זה אוכל ר' יוסי בר' יהודה אומר עד שיעשה בידיו וברגליו היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים אבל מונע הוא את עצמו עד שמגיע למקום

היפות ואוכל וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה אבל מפני השבת אבדה לבעלים אמרו הפועלים אוכלין בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת ובחמור כשתהא פורקת:

גמ' אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה פועלים עד שלא הילכו שתי וערב בגת אוכלין ענבים ואין שותין יין משהילכו שתי וערב בגת אוכלין ענבים ושותין יין ועושה בגפן זה אינו אוכל מגפן אחר:

(דף צב.) ובחמור כשתהא פורקת: מהיכא אכלה אימא עד שתהא פורקת תנינא להא דת"ר חמור וגמל אוכלין ממשוי שעל גבן ובלבד שלא יטול בידו ויאכילם:

מתני' אוכל פועל קישות ואפי'בדינר כותבות ואפילו בדינר ר' אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יתר על שכרו וחכמים מתירין אבל מלמדין את האדם שלא יהא רעבתן ויהא סותם את הפתח בפניו

דף נג:

(דף צג.) קוצץ אדם ע"י עצמו וע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו הגדולים וע"י אשתו מפני שיש בהן דעת אבל אינו קוצץ לא ע"י בנו ובתו הקטנים ולא ע"י עבדו ושפחתו הקטנים ולא ע"י בהמתו מפני שאין בהן דעת:

גמ' (דף צב.) איבעיא להו פועל משלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל למאי נפקא מינה דאמר תנו לאשתי ובני אי אמרת משלו הוא אוכל יהבינן אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל לדידיה זכי ליה רחמנא לאשתו ובניו לא זכי ליה רחמנא מאי ומסקנא דפלוגתא דתנאי היא דתנא דידן קתני אינו קוצץ ע"י עבדו ושפחתו הקטנים סבר משל שמים הוא אוכל אבל תנא ברא דקאמר קוצץ ע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין גדולים בין קטנים סבר משלו הוא אוכל וקיימא לן כתנא דידן:

מתני' (דף צג.) השוכר את הפועלים לעשות עמו בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו ואם לא הודיען פודה ומאכילן נתפרסו עיגוליו נתפתחו חביותיו נחתכו דלועיו הרי אלו לא יאכלו ואם לא הודיען מעשר ומאכילן שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה אבל לא מן התורה.

ד' שומרין הן שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר ש"ח נשבע על הכל והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבדה ואת הגנבה:

גמ' שומרי פירות אמר רב לא שאנו אלא שומרי גנות ופרדסין אבל שומרי גיתות וערימות אוכלין מן התורה קסבר משמר כעושה מעשה דמי ושמואל אמר לא שאנו אלא שומרי גיתות וערימות אבל שומרי גנות ופרדסין אין אוכלין לא מן התורה ולא מהלכות מדינה קסבר משמר לאו כעושה מעשה דמי אמר רב אשי כוותיה דשמואל מיסתברא דתנן ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה מכלל דאיכא דלא אכיל מן התורה אלא מהלכות מדינה אימא סיפא ואלו שאינן אוכלין מאי שאינן אוכלין אילימא שאין אוכלין מן התורה אלא מהלכות מדינה היינו רישא אלא לאו שאין אוכלין לא מן התורה ולא מהלכות מדינה ומאי ניהו עושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה וכל שכן שומרי גנות ופרדסין וכן הלכתא:

ארבעה שומרין הן וכו' מנא ה"מ דת"ר פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם שניה בשומר שכר שלישית בשואל הני ד' שומרין ג' הוו דשוכר כנושא שכר הוא א"ר נחמן בר יצחק ד' שומרין ודיניהן ג' ההוא רעיא דהוה קא מעבר חיותא אגודא דנהר פפא שריג חד מינייהו ונפל למיא אתא לקמיה דרבא ופטריה אמר מאי הוה ליה למיעבד (דף צג:) הא נטריה כדנטרי אינשי רב חסדא ורבה בר אבוה לא סבירא להו הא דרבא דא"ל בי יהבי לך אגרא לנטורי לי נטירותא מעליא והלכתא כוותייהו דהא רב פפא עבד עובדא כוותייהו דאמרינן [113]רב אחא סבולאה הוה קא מעבר חיותא אגמלא דנרש דחפה חדא לחברתה שדתה למיא אתא לקמיה דרב פפא חייביה א"ל מאי הוה לי למיעבד אמר ליה איבעי לך לעבורי חדא חדא

דף נד.

א"ל ידעת ביה בבר אחתך דמצי מעבר חדא חדא א"ל כבר צווחו קמאי דקמך וליכא דמשגח בהו איבו אפקיד כיתנא בי רוניא אזל שבאי שמטיה מיניה לסוף הוכר הגנב אתא לקמיה דרב נחמן חייביה לימא פליגא דרב הונא בר אבין דאמר נגנבה באונס ואח"כ הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה נשבע רצה עושה עמו דין ואם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע אמר רבא התם גברי [114]דפרמוסקא הוו דאי רמא קלא הוו אתו אינשי מצילו ליה:

מתני' זאב אחד אינו אונס שני זאבים אונס רבי יהודה אומר בשעת משלחת זאבים אף זאב אחד אונס שני כלבים אינם אונס ידוע הבבלי אמר משום ר' מאיר מרוח אחת אינו

[113] גי' גמרא בר אדא וכן בס"י
[114] [בס"י דפלמוסא]

אונס משני רוחות אונס הלסטים הרי זה אונס הארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונסין אימתי בזמן שבאו מאיליהן אבל אם הוליכן למקום גדודי חיות וליסטין אין אלו אונסין:

גמ' ת"ר רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף ארי ודרס אין אומרים אילו היה שם היה מציל אלא אומדין אותו אם היה יכול להציל חייב ואם לאו פטור אמר [115]רב יהודה אמר רב רועה שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קידם חייב לא שנא ש"ח ול"ש שומר שכר אלא ששומר חנם בחנם ושומר שכר בשכר ועד כמה עד כדי דמיהן והיכן מצינו שומר שכר שחייב באונסין דהדר שקיל דמיהן מבעה"ב ונפקא מינה לטירחא יתירא אי נמי לכושרא דחיואתה:

הלסטים הרי זה אונס אמאי ליקום גברא כלפי גברא אמר רב יהודה אמר רב בלסטים מזויין ואפי' רועה מזויין פטור דהאי מצי מסר נפשיה והאי לא מצי מסר נפשיה:

מתני' מתה כדרכה הרי זה אונס סיגפה ומתה אינו אונס:

עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס העלה לראשי צוקין ונפלה אינו אונס:

(דף צד.) מתנה ש"ח להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם נושא שכר והשוכר להיות פטורין משבועה ומלשלם:

גמ' עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס והוא שתקפתו ועלתה תקפתו ונפלה:

מתני' כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כל תנאי שמעשה בתחלתו תנאו בטל וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים:

גמ' תנא מתנה שומר חנם להיות כשואל אמר שמואל בשקנו מידו ר' יוחנן אמר אפילו תימא שלא קנו מידו בההיא הנאה דקא נפיק עליה קול דאיניש מהימנא הוא גמר ומשעבד נפשיה וכן הלכתא:

וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים הא אי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו בטל אמר רב טבלא אמר רב זו דברי ר' יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים אע"פ שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים דתניא הרי זה גיטך על מנת שתעלה לרקיע ע"מ שתרדי לתהום על מנת שתבלעי קנה בן מאה אמה ע"מ שתעברי הים הגדול ברגליך נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים אין זה גט

[115] בגמ' הוא בשם רבה דא"ל אביי והא מר דאמר רועה כו' (ג"א)

דף נד:

ר' יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה בן תימא:

סליקו להו השוכר את הפועלים

השואל את הפרה ושאל בעלה עמה השוכר את הפרה ושכר בעלה עמה שאל את הבעלים או שכרן ואחר כך שאל את הפרה ומתה פטור שנאמר (שמות כ"ב:י"ד) אם בעליו עמו וגו' (דף צד:) אבל שאל את הפרה ואח"כ שאל את הבעלים או שכרן ומתה חייב שנאמר בעליו אין עמו וגו':

גמ' (דף צה.) איתמר פשיעה בבעלים פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר חייב וחד אמר פטור וקיימא לן כל היכי דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל:

ת"ר (דף צה:) ממשמע שנאמר (שמות כ"ב:י"ד) אם בעליו עמו לא ישלם איני יודע שבעליו אין עמו שלם ישלם אלא לומר לך היה עמו בשעת שאלה אינו צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה היה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאלה ותניא אידך ממשמע שנאמר בעליו אין עמו שלם ישלם איני יודע שאם בעליו עמו לא ישלם אלא לומר לך כיון שיצאה מרשות המשאיל שעה אחת בבעלים ומתה פטור וכן הלכתא:

דף נה.

(דף צו.) ושואל חייב במזונותיה של שאלה כל ימי שאלתה שאל מן השותפין ונשאל לו אחד מהן השותפין ששאלו ונשאל לאחד מהן

איבעיא לן אי הויא שאלה בבעלים או לא ולא איפשיט' שאל מן האשה ונשאל לו בעלה אשה ששאלה ונשאל לבעלה פלוגתא דר' יוחנן ור"ש בן לקיש לר' יוחנן דסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי הויא שאלה בבעלים ולר"ש בן לקיש דסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי לא הויא שאלה בבעלים וקי"ל בהא כר"ש בן לקיש אמר ליה רבינא לרב אשי האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי מהו מי אמרי' בעליו ממש אמר רחמנא והא ליכא או דילמא שלוחו של אדם כמותו [ואיכא] ופשיט רב אחא בריה דרב אדא דפלוגתא דרבי יאשיה ור' יונתן היא דתניא האומר לאפוטרופוס כל נדדים שתהא אשתי נודרת מיכן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפר לה יכול יהו מופרים ת"ל (במדבר לו) אישה יקימנו ואישה יפירנו דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם

כמותו ולא איפסיק בה הלכתא בהדיא אלא מדחזינן לרב עיליש דבעא מיניה [116]דרבא האומר לעבדו צא והשאל עם פרתי מהו וא"ל מסתברא יד עבד כיד רבו דמיא והוי לה שאלה בבעלים מכלל דאחר דלאו ידו כידו דמיא לא הויא שאלה בבעלים והוא הדין נמי לענין נדרים אינן מופרים

בעי רמי בר חמא בעל בנכסי אשתו (דף צו:) שואל הוי או שוכר הוי אמר רבא לפום חורפא שבשתא מאי קא מיבעיא ליה אי שואל הוי שאלה בבעלים היא ואי שוכר הוי שכירות בבעלים היא כי קא מיבעיא ליה לרמי בר חמא כגון

דף נה:

דאגרה איהי פרה מעלמא והדר נסבה ואליבא דרבנן דאמרי שואל משלם לשוכר לא תבעי לך דודאי שאלה בבעלים היא כי תבעי לך אליבא דר' יוסי דאמר תחזור פרה לבעלים הראשונים דכמאן דשאל מינייהו דמי מאי שואל הוי וכמאן דשאל ממרה שלא בבעלים דמי ומשלם או דילמא שוכר הוי ושוכר פטור במתה כדרכה ולא משלם אמר רבא בעל לא שואל הוי ולא שוכר הוי אלא לוקח הוי מדרבי יוסי בר חנינא דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות

איבעיא להו כחש בשר מחמת מלאכה מהו ([117]א"ל ההוא מדרבנן ורב חלקיה בריה דרב אויא שמיה מכלל דכי מתה מחמת מלאכה חייב נימא ליה לאו לאוקומה בכילתא שאילתה) [ופשט] רבא לא מיבעיא כחש מחמת מלאכה דפטור אלא אפילו מתה מחמת מלאכה פטור דא"ל לאו לאוקומה בכילתא שאילתה ההוא גברא דשאיל נרגא מחבריה ואיתבר אתא לקמיה דרבא א"ל זיל אייתי סהדי דלא פשעת כיה ופטירת ואי ליכא סהדי מאי ת"ש דההוא גברא דשאיל נרגא לחבריה ואיתבר אתא לקמיה דרב א"ל זיל שלים נרגא מעליא אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב (דף צז.) דינא הכי והלכתא כרב כהנא ורב אסי דמהדר ליה תבריה ושמין ליה כמה הוה שוי מעיקרא וכמה שוי א) השתא וממלי ליה דמי מאניה

ההוא גברא דשאיל דוולא מחבריה ב) ואיבזע אתא לקמיה דרב פפא א"ל זיל אייתי סהדי דלא שנית ביה ותיפטר כדין השואל את הפרה ואי לא משכח סהדי משתכע דלא שני ומיפטר כדין השואל את הפרה כדטעין דמתה מחמת מלאכה

[116]בדפו"י איתא דרבה

[117]ד"ת מ"ז

אמר רבא האי מאן דבעי נשאול מידי מחבריה ונפטר נימא ליה אשקיאן מיא דהוי שאלה בבעלים ואי פקח הוא נימא ליה משוך כרישא והדר אישתי אמר רבא מקרי דרדקי ושתלא וטבחא ואומנא וספר מתא כולן בעידן עבידתייהו כשאלה בבעלים היא
ג) מארי בר חנניא אוגר כודניתא לבי חוזאי נפק לדלויי טועניה בהדייהו פשעי בה ומתה אתא לקמיה דרבא חייבינהו אמרי ליה רבנן לרבא פשיעה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טועניה הוא דנפק וא"ד לאו מיפשע פשעי בה אלא איגנובי איגנוב ומתה כדרכה בי גנב אתא לקמיה דרבא חייבינהו אמרי ליה רבנן לרבא גניבה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טועניה הוא דנפק ההוא גברא דשאל שונרא מחבריה חברי עליה עכברי וקטלוה

דף נו.

יתיב רב אשי וקא מבעי כי האי גוונא מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברא דנשי קטלוהו לית דינא ולית דיינא איכא דאמרי אכל עכברי טובא איחבל ומית יתיב רב אשי וקא מעיין בה כה"ג מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברא דנשי קטליה לית דינא ולית דיינא:

מתני' השואל את הפרה שאלה חצי היום ושכרה חצי יום שאלה היום ושכרה למחר שאל אחת ושכר אחת ומתה המשאיל אומר שאולה מתה ביום שהיתה שאולה מתה (דף צז:) בשעה שהיתה שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב השוכר אומר שכורה מתה ביום שהיתה שכורה מתה בשעה שהיתה שכורה מתה והלה אומר איני יודע פטור זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע השוכר ששכורה מתה זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו:

גמ' שמעת מינה מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב כדאמר ר"נ בשיש עסק שבועה ביניהן ה"נ בשיש עסק שבועה ביניהן היכי דמי עסק שבועה כדרבא (דף צח.) דאמר רבא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' זוז והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם ומשכחת לה רישא בתרתי וסיפא בתלת רישא בתרתי דא"ל שתי פרות מסרתי לך פלגיה דיומא בשאלה ופלגיה דיומא בשכירות אי נמי חד יומא בשאלה וחד יומא בשכירות ומתו תרוייהו בעידן שאלה א"ל שוכר אין חדא בעידן שאלה מתה ואידך לא ידענא אי בעידן שאלה מתה אי בעידן שכירות מתה דמתוך שאינו יכול לישבע משלם סיפא בתלת דא"ל שלש פרות מסרתי לך תרתי בשאלה וחדא בשכירות ומתו הני תרתי דשאלה וא"ל שואל אין חדא דשאלה מתה ואידך לא ידענא אי דשאלה

מתה והך דקיימא דשכירות היא או דשכירות מתה והך דקיימא דשאלה היא דמתוך שאינו יכול לישבע

דף נו:

משלם גרסינן בפרק הגוזל [ומאכיל] (דף קיב.) אמר רבא הניח להן [אביהן] פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין באונסיה כסבורין של אביהן היא טבחוה ואכלוה משלמים דמי בשר בזול הניח להן אחריות נכסים חייבין לשלם ובפרק אלו נערות איתיה:

(דף צח:) זה אומר שאולה וזה אומר שכורה וכו':

אמאי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אמר עולא ע"י גלגול שבועה דאמר ליה אישתבע לי איזו מיהת דמתה כדרכה ומיגו דמישתבע דכדרכה מתה מישתבע [נמי] דשכורה מתה:

זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו וכו' הא מני סומכוס היא דאמר ממון המוטל בספק חולקים אבל חכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה:

מתני' השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של משאיל או ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל ומתה פטור ואם אמר לו השואל שלחה לי ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך או ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי או שאמר לו המשאיל הריני משלחה לך ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך או ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי ואמר שואל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה:

דף נז.

גמ' (דף צט.) ביד עבדו חייב יד עבד כיד רבו דמיא וכאילו עדיין לא יצאת מרשות המשאיל דמיא אמר שמואל בעבד עברי דלא קני ליה גופיה וכן הלכתא:

וכן בשעה שמחזירה: [118]אמר רב פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שהחזירה בתוך ימי שאלתה אבל לאחר ימי שאלתה פטור (דף פא.) איבעיא להו פטור משואל והייב כשומר שכר או דלמא שומר שכר נמי לא הוי אמר אמימר מסתברא פטור משואל וחייב כש"ש הואיל ונהנה מהנה [הוי] [119]תניא כוותיה דאמימר הלוקח כלים מבית האומן לשגרן

[118] דף פ: בשם רפרם בר פפא אמר רב חסדא (ג"א)
[119] מדפו"י

לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהן ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן ונאנסו בהליכה חייב ובחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכר:
גרסינן בנדרים (דף לא.) אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב והני מילי דקייצי דמיה ואסיקנא בזבינא חריפא אבל בזבינא דרמי על אפיה לא דהנאת מוכר היא:
ההוא גברא דעאל לבי טבחא אגבה אטמא דבישרא אתא פרשא (מרטא) [חטפא] מיניה אתא לקמיה דרב יימר חייביה לשלומי וה"מ דקייצי דמיה והוא דקא בעי לה לכולה (ב"ב דף פח.) ההוא גברא דזבין ליה חמרא לחבריה וא"ל קא ממטינא ליה לדוכתא פלונית אי מזדבנא מוטב ואי לא מהדרנא לה ניהלך לא מיזדבנא בהדי דקא מיהדר ואתי איתניס אתא לקמיה דרב נחמן חייביה איתיביה רבא לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב ובחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכר א"ל חזרה דהאי הולכה היא אילו משכח לזבונה מי לא מזבן לה:
(לעיל דף פא.) [120]אמר רב הונא השואל קרדום [מחבירו] ביקע בו קנאו ולא מצי משאיל הדר ביה ופליגא דר' אלעזר דא"ר אלעזר [כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרין תניא נמי הכי] כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרין וכשם (דף צט.) שהקרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה כך שכירות קרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה אמר שמואל האי מאן דגזל חביצא דתמרי [מחבריה] ואית ביה חמשין תמרי אי מזדבן אגב הדדי מזבן בחמשין נכי חדא וחדא חדא לחודיה מזדבן בחמשין (להדיוט) משלם חמשין פריטי נכי חדא [121](להקדש משלם חמשין וחומשייהו) וכן במזיק ולא לימא ליה אנא חדא חדא הוה מזבינא ליה מ"ט שמין בית סאה באותה שדה תנן פירוש שמין במה שויא (כולה) [בית סאה] בכלל השדה וכן הלכתא
אמר רבא הני שקולאי דתברו חביתא דחמרא דחנואה ביומא דשוקא מזדבנא בחמשה בשאר יומי מזדבנא בד' אהדרו ליה ביומא דשוקא נהדרו ליה חביתא דחמרא בשאר יומי נהדרו ליה [122]חמשא ולא אמרן אלא דלא הוה ליה חמרא לזבוניה אבל הוה ליה חמרא לזבוניה איבעי ליה לזבוני ומנכי להו אגר טרחיה ודמי [123]כרזנייתא:

[120] ועיין נדרים דף לא ריש ע"ב
[121] ד"ת מ"ז
[122] בד"ק ובד"ס הגי' ארבע וכן נראה מהנ"י וכ"ה גי' הרא"ש
[123] בד"ק ובד"ס הגי' ברזינאתיה וכן בנ"י

דף נז:

מתני' (דף ק.) המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו היו לו שני עבדים אחד גדול ואחד קטן וכן שתי שדות אחת גדולה ואחת קטנה הלוקח אומר גדולה לקחתי והלה אומר איני יודע זכה בגדול המוכר אומר קטן מכרתי והלה אומר איני יודע אין לו אלא קטן זה אומר גדול וזה אומר קטן ישבע המוכר שקטן מכר זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו:

גמ' אמאי יחלוקו ניחזי ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה אמר ר' חייא [124]בר אבא אמר שמואל בפרה העומדת באגם ושפחה דקיימא בסימטא ונוקמה אחזקה דמרה קמא וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה ואוקימנא כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין ותני זה אומר שמא עד שלא מכרתי וזה אומר שמא משלקחתי אבל בברי וברי [125]או בברי ושמא אע"ג דקיימא באגם ובסימטא מוקמינן לה אחזקה דמרה קמא והוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה ותניא נמי כי האי גוונא (דף ק:) המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר ברשותי ילדה והלה שותק זכה זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו זה אומר ברשותי וזה אומר ברשותי ישבע המוכר שברשותו ילדה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות:

(דף ק.) היו לו ב' עבדים אחד גדול ואחד קטן וכו' עד ישבע המוכר שהקטן מכר אמאי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ועוד הילך הוא [126]ואין נשבעין על העבדים (דף ק:) א"ר הושעיא כגון שטענו עבד בכסותו ושדה בעומריה ואכתי כסות מה שהודה לו לא טענו ומה שטענו לא הודה לו א"ר פפא בדליפי הלכך מישתבע על הכסות ועל העמרים דמודה מקצת טענה הוא ומיגו דמשתבע אכסות מישתבע נמי אעבד כדתנן (קדושין כו.) נכסים שאין להן אחריות זוקקין לנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן:

מתני' המוכר זיתיו לעצים ועשו פחות מרביעית לסאה הרי אלו של בעל הזיתים עשו רביעית לסאה זה אומר זיתי גדלו וזה אומר ארצי גדלה יחלוקו שטף הנהר זיתיו ונתנן לתוך שדה חבירו זה אומר זיתי גדלו וזה אומר ארצי גדלה יחלוקו:

---

[124] בגמ' אי' בר אבין כו'

[125] עי' במ"מ ובכ"מ פ"ד מהלכות מכירה

[126] צ"ל ועוד אין. כן העתיק הרא"ש

גמ' היכי דאמי אי דא"ל קוץ לאלתר אפילו פחות מרביעית נמי לבעל הקרקע ואי דא"ל כל אימת דבעית קוץ אפילו רביעית נמי לבעל הזיתים לא צריכא דא"ל סתמא פחות מרביעית לא קפדי אינשי ארביעית קפדי אינשי ארשב"ל רביעית (דף קא.) שאמרו חוץ מן ההוצאה:

שטף הנהר את זיתיו וכו': אמר רבין אמר ריש לקיש לא שאנו שחולקין אלא שנעקרו בגושיהן ובתוך ג' אבל לאחר ג' הכל לבעל הקרקע דא"ל אנא אי נטעי לאחר ג' מי לא הוה אכילנא ליה כוליה ולימא ליה אי את נטעת בתוך שלש לא הות אכלת

דף נח.

השתא קא אכלת פלגא בהדאי משום דאמר ליה אי אנא נטעי בתוך שלש הוו קטיני וזרענא תחתייהו סלקא וירקא תאנא אם אמר הלה זיתי אני נוטל אין שומעין לו מ"ט אמר ר' יוחנן משום ישוב ארץ ישראל:

איתמר היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחתונה ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ליטע א"ר פפא ולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע וכאן בשדה שאינה עשויה ליטע ההוא דאתא לקמיה דרב א"ל זיל שום ליה א"ל לא בעינא זיל שום ליה וידו על התחתונה א"ל לא בעינא לסוף חזייה דקא גדרה וקא מנטר לה א"ל גלית אדעתך דניחא לך זיל שום ליה וידו על העליונה איתמר היורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות אמר עצי ואבני אני נוטל ר"נ אמר שומעין לו ורב ששת אמר אין שומעין לו מאי הוי עלה אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן (דף קא:) בבית שומעין לו בשדה אין שומעין לו

דף נח:

שדה מ"ט משום ישוב ארץ ישראל איכא דאמרי משום כחשא דארעא מאי בינייהו איכא בינייהו חוצה לארץ ואי אמר ליה בעל הקרקע טול עציך ואבניך דלא בעינא בנין הא מילתא ליתא בגמרא בהדיא ושדרו ממתיבתא דכי היכי כד א"ל בעל בנין עצי ואבני אני נוטל שומעין לו הכא נמי אי א"ל בעל קרקע טול עציך ואבניך שומעין לו אבל אי שביק ליה בעל בנין ואזל ליה וחזינן לבעל קרקע בתר הכי דקא גדר ומנטר ליה מחייבינן ליה בדמי בנין עד גמירא וידו על העליונה כי ההוא דאתא לקמיה דרב וכו' והאי טעמא טפי עדיף ומסתבר מההוא טעמא דכתבי' בספר מקח וממכר דלא יהא אלא ספק הא קי"ל דספק ממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע וכל שכן דטעמא דמסתבר הוא:

מתני' המשכיר בית לחברו בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח וכן בימות החמה ל' יום ובכרכים אחד ימות החמה וא' ימות הגשמים שנים עשר חדש והחנות א' כרכים וא' עיירות י"ב חדש רשב"ג אומר חנות של נחתומין ושל צבעין שלש שנים:

גמ' מאי שנא בימות הגשמי' דכי אגר איניש ביתא לכולהו ימות הגשמים אגר בימות החמה נמי כי אגר איניש ביתא לכולהו ימות החמה אגר אמר רב יהודה להודיעו קתני והכי קאמר המשכיר בית לחברו סתם אינו יכול להוציאו בימות הגשמים מן החג ועד הפסח אלא אם כן הודיעו ל' יום מעיקרא תניא נמי הכי כשאמרו שלשים יום וכשאמרו י"ב חדש לא אמרו אלא להודיעו וכשם שהמשכיר חייב להודיעו כך השוכר חייב להודיעו דא"ל אי אודעתן הוה טרחנא ומותיבנא אינש מעליא אמר רב אסי אם נכנס יום אחד בימות הגשמים מהני שלשים יום אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח אמר רב הונא ואם בא לרבות בדמים מרבה והוא דאייקור בתי אבל לא אייקור בתי לא

דף נט.

פשיטא נפל ליה כיתא א"ל לא עדיפת מינאי זבניה או אורתיה או יהביה במתנה אמר ליה השוכר לא עדיפת מגברא דאתית מחמתיה כלליה לבריה חזינן אי הוה אפשר ליה לאודועיה ולא אודעיה איבעי ליה לאודועיה ואי לא א"ל לא עדיפת מינאי:

ירושלמי [127]תני ללינה אין פחות מיום אחד לשביתה אין פחות משני ימים לנשואין אין פחות מל' יום ואם השכירו לזמן ידוע והגיע זמנו אפי' בימות הגשמים מוציאו מיד מ"ט ידע דזמניה בטבת או בשבט הוא ([128]וכמו שהודיע דמי):

ההוא גברא דזבן ארבא דחמרא ולא אשכח דוכתא לאותוביה אמר לה להההיא איתתא אית לך דוכתא לאוגורי אמרה ליה אי מקדשת לי יהבינא לך דוכתא קדשה יהבה ליה דוכתא ועייליה אזל לביתיה כתב לה גיטא ושדר לה אזלה היא ואגרא אגירי מיניה וביה ואפקתיה ואותבתיה בשכילא א"ר הונא בריה דרב יהושע (ויקרא כ"ד:י"ט) כאשר עשה כן יעשה לו לא מבעיא חצר דלא קיימא לאגרא אלא אפילו חצר דקיימא לאגרא דאמרה ליה לכולי עלמא ניחא לי לאוגורי לדידך לא ניחא לי לאוגורי דדמית עלי כי אריא ארבא:

רשב"ג אומר חנות של נחתומין ושל צבעין שלש שנים תאנא מפני שהקיפן מרובה:

[127]לא נמצא בירוש' שלנו אבל הוא בתוספתא פ"ח דב"מ השואל פונדק מחבירו ללינה אין פחות מים א' כו' (ג"א)

[128]ד"ת מ"ו וכן ליתא בד"ק

מתני' המשכיר בית לחבירו חייב משכיר בדלת ובנגר ובמנעול וכל דבר שמעשה אומן אבל דבר שאין מעשה אומן השוכר עושהו והזבל לבעה"ב אין לו לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירה בלבד:

גמ' ת"ר המשכיר בית לחבירו המשכיר חייב להעמיד לו דלתות לפתוח לו חלונות לחזק לו תקרה לסמוך לו קורה שוכר חייב לעשות לו סולם ולעשות לו מעקה ולעשות לו מרזב ולהטיח את גגו בעו מיניה מרב ששת מזוזה על מי מזוזה והאמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא אלא מקום מזוזה על מי אמר להו רב ששת תניתוה כל דבר שאין מעשה אומן השוכר עושהו והאי נמי לאו מעשה אומן הוא דאפשר (דף קב.) בגובתא דקניא:
תנו רבנן המשכיר בית לחברו על השוכר לעשות לו מזוזה וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויוצא ובעובד כוכבים נוטלה בידו ויוצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר את אשתו ואת בניו מעשה לסתור אמר רב ששת אירשא:
והזבל של בעה"ב: במאי עסקינן אילימא בחצר דאגירא ליה לשוכר ותורי דשוכר אמאי של בעה"ב אלא בחצר דמשכיר ותורי דאתו מעלמא וקיימי בהו מסייע ליה לר' יוסי ברבי חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו:
ושברפת שבחצר הרי אלו של בעה"ב אמר רב אשי זאת אומרת המשכיר את חצרו סתם לא השכיר רפת

דף נט:

שבה:

מתני' המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר השכיר לו לחדשים ונתעברה השנה נתעברה למשכיר ומעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחברו בשנים עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש (דף קב:) ובא מעשה לפני רשב"ג ולפני רבי יוסי ואמרו יחלקו את חדש העיבור:

גמ' אמר רב אי הואי אנא התם הוה יהיבנא ליה כוליה למשכיר מאי טעמא סבר תפוס לשון אחרון ושמואל אמר בבא באמצע החדש עסקינן אבל בבא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר מאי טעמא משום דתפיס [129](לשון ראשון) ורב נחמן אמר קרקע בחזקת בעליה קיימת ואע"ג דאתא בסוף החדש כולו למשכיר ואע"ג דאפיך מיפך ואמר מדינר זהב לחדש בשנים עשר זהובים לשנה כוליה למשכיר וקיימא לן כוותיה

[129] ד"ת מ"ז וכן בד"ק ליתא

ושמעינן מינה דליתה להא (ב"ב דף קה:) דאמר דב אסתירא מאה מעי מאה מעי מאה מעי אסתירא אסתירא אלא כשמואל דאמר הלך אחר הפחות שבלשונות דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון אי תפסינן לשון אחרון הלכך הלך אחר הפחות שבלשונות כדקי"ל דמספיקא לא מפקינן ממונא אבל אי תפס לא מפקינן מיניה דהוה ליה לאחר תפיסה נתבע והני מילי במטלטלי אבל במקרקעי קי"ל כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה קיימת ודוקא במילתא דלא עבידא לאיגלויי כדבעינן למימר בפירקא דלקמן (דף קי.)

בעי מיניה מר' ינאי שוכר אומר נתתי ומשכיר אומר לא נטלתי על מי להביא ראיה אימת אילימא בתוך זמנו תנינא ואי לאחר זמנו תנינא דתנן כל ל' יום בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן לאחר ל' יום בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן לא צריכא ביומא דמישלם זמניה מי עביד אינש דפרע ביומא דמישלם זמניה או לא אמר להו ר' יוחנן תניתוה (דף קג.) שכיר בזמנו נשבע ונוטל שכיר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דבעה"ב טריד בפועליו אבל הכא שוכר מהימן ובשבועה

אמר רבא אמר רב נחמן האי מאן דאוגר ליה ביתא לחבריה לעשר שנין וכתב ליה שטרא וליכא זמן בשטרא וא"ל נקיטת הא חמש שנין מהימן א"ל רב נחמן מדפתי לרבינא אלא מעתה אוזפיה מאה זוזי בשטרא וא"ל פרעתי לך פלגא ה"נ דמהימן א"ל הכי השתא התם שטרא לגוביינא קאי אם איתא דפרעיה איבעי לי' למיכתב על גביה א"נ מיכתב עליה תברא אבל הכא א"ל האי דכתבי לך שטר' כי היכי דלא תחזיק[130](עלי

דף ס.

היא)

אר"נ שואל אדם בטובו לעולם א"ר מרי ברה דבת שמואל והוא דקני מיניה א"ל רב אשי ומהדר ליה קתיה פירש גאון ז"ל מי ששאל כלי מחבירו להשתמש בו ואמר לו בלשון הזה השאילני בטובתך כלי זה להשתמש בו ולא קבע זמן לחזרתו ישתמש בו ואינו חייב להחזירו לבעליו אלא משתמש בו עד שיכלה הברזל ומהדר ליה קתיה והוא דקנו מיניה דאושליה סתם ולא קבע ליה זימנא

אמר רבא האי מאן דא"ל לחבריה אושלן מרא למירפק ביה האי פרדיסא רפיק ביה ההוא פרדיסא פרדיסא סתם רפיק ביה חד פרדיסא דבעי פרדסאי רפיק ואזיל כל פרדסאי דאית ליה ומהדר ליה קתיה אמר רב פפא האי מאן דאמר לחבריה אושלן האי גרגותא ונפל

[130] צ"ל עליה וכ"א בגמ'

לא בני ליה גרגותא ונפל בני ליה שאל בי גרגותא כרי ואזיל שואל כמה גרגותא בארעיה דמשאיל עד דמתרמי ליה וצריך למיקנא מיניה דמשאיל:

מתני' המשכיר בית לחבירו ונפל חייב להעמיד לו בית אם היה קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחד לא יעשנו שנים שנים לא יעשנו אחד ולא יפחות מן החלונות ולא יוסיף עליהן אלא מדעת שניהן:

גמ' אוקימנא למתניתין בדקאי אגודא דנהרא וא"ל בית כזה אני משכיר לך מהו דתימא האי דקאמר ליה כזה דקאי אגודא דנהרא קמ"ל מאי כזה אמדת ארכו ורחבו קאמר ולפיכך אם נפל והיה קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחד לא יעשנו שנים אבל אי א"ל בית זה אני משכיר לך ונפל אינו חייב לבנותו ואי אמר ליה בית סתם אני משכיר לך ונתן לו בית ונפל ורצה לעשותו שנים עושה שלא השכיר לו אלא בית סתם והוא שקרוי בית:

סליקו להו השואל

דף ס:

המקבל שדה מחברו מקום שנהגו לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש הכל כמנהג המדינה כשם שחולקין בתבואה כך חולקין בתבן ובקש כשם שחולקין ביין כך חולקין בזמורות (דף קג:) ובקנים ושניהן מספקין את הקנים:

גמ' תאנא מקום שנהגו לקצור יקצור ואינו רשאי לעקור לעקור יעקור ואינו רשאי לקצור ושניהם מעכבין זה על זה לקצור אינו רשאי לעקור האי אמר בעינא דתיזדבל ארעאי והאי אמר לא מצינא דאיטרח.

לעקור אינו רשאי לקצור האי אמר בעינא דתינקר ארעאי והאי אמר בעינא תיבנא:

הכל כמנהג המדינה: הכל לאיתויי מאי לאיתויי הא דת"ר מקום שנהגו להשכיר אילנות על גבי קרקע משכירין מקום שנהגו שלא להשכיר אין משכירין:

להשכיר משכירין פשיטא לא צריכא דאע"ג דכולי עלמא יהבי ארעייהו לשוכר ושקלי מיניה תילתא ואזל איהו ויהבה בריבעא מהו דתימא מצי א"ל האי דבצרי לך פלגא דנקא אדעתא דלא יהיבנא לך באילנות קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי:

שלא להשכיר אין משכירין פשיטא לא צריכא דכ"ע מקבלי ארעא בריבעא ואזל איהו וקבלה בתילתא מהו דתימא מצי א"ל הא דטפאי לך פלגא דנקא אדעתא דיהבת לי באילנות קא משמע לן דאיבעי ליה לפרושי:

כשם שחולקין בתבואה וכו': אמר רב יוסף בוכרא טפתא וארכבתא וקני דחיזרא דכעה"כ חיזרא גופיה דאריסא כללא דמילתא עיקר כלמא פירוש סייג של בעה"ב נטירותא יתירתא דאריסא ואמר רב יוסף מרא וזבילא ודוולא וזרנוקא דבעה"ב אריסא עביד בי יאורי:

כשם שחולקין ביין כך חולקין בזמורות ובקנים קנים מאי עבידתייהו אמרי דבי ר' ינאי קנים המוחלקין המעמידין תחת הגפנים ומה טעם קאמר מ"ט שניהם חולקין בקנים משום דמעיקרא שניהם מספקין את הקנים:

מתני' המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין [131]או בית האילן יבש המעין נקצץ האילן אינו מנכה לו מן חכורו ואם א"ל החכיר לי בית השלחין זו או בית האילן זו יבש המעין ונקצץ האילן מנכה לו מן חכורו:

גמ' היכי דמי אילימא דיבש נהרא רבה מכת מדינה היא אמר רב פפא דיבש נהרא זוטא דאפשר לאיתויי בדוולא מנהרא רבה א"ר פפא הני תרתי מתנייאתא קמייתא משכחת להו בין בחכרנותא בין בקבלנותא מיכן ואילך דאיתיה בקבלנותא ליתיה בחכרנותא ודאיתיה בחכרנותא ליתיה בקבלנותא תניא במסכת דמאי

דף סא.

[132]מה בין שוכר לחוכר השוכר במעות והחוכר בפירות.

אבל חוכר ומקבל שניהן בפירות אלא שהמקבל נותן לבעל הקרקע שליש תבואתו או רביע תבואתו לפי מה שמקבל על עצמו והחוכר נותן לו פירות קצובין ממקום שהוא רוצה ואין לו לבעל הקרקע בתבואת הקרקע כלום:

ואם אמר לו חכור לי בית השלחין זו או שדה אילן זה יבש המעיין נקצץ האילן מנכה לו מן חכורו אמאי ולימא ליה שמא בעלמא אמרי לך מי לא תניא בית כור עפר אני מוכר לך ואע"פ שאין בו אלא לתך הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמיתקרי בית כור כרם אני מוכר לך ואע"פ שאין בו גפנים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמיתקרי כרם פרדס אני מוכר לך אע"פ שאין בו רמונים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמתקרי פרדס אמר שמואל אי אמר מחכיר לחוכר שמא ואי אמר חוכר למחכיר קפידא ורבינא אמר אידי ואידי דאמר ליה מחכיר לחוכר ומדקאמר זו פשיטא דקאי בגוה עסקינן בית

[131] בדפוס קושטאנטינא בכ"מ גם בנ"י שלהין בה"א
[132] תוספתא ריש פרק ו דדמאי

השלחין זו למה לי אלא הכי קאמר ליה בית השלחין כדקיימא השתא הילכך אם יבש המעיין מנכה לו מן חכורו דאמר ליה בשביל המעיין חכידנא מינך והלכתא כרבינא:

מתני' המקבל שדה מחבירו (ומשזכה בה הובירה) שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותן לו שכך כותב לו אם אוביד ולא אעביד אשלם במיטבא וכו':

גמ' (דף קד:) רבי יוסי היה דורש לשון הדיוט דתניא רבי יוסי אומר מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובה מלוה

דף סא:

פירוש מקום שנהגו לעשות האב על עצמו לבתו הנדוניא שמוציא לבעלה כמלוה כלומר בלא כפל גובה בתו ממנו מלוה עד גמירא לכפול גובה מחצה נהרבולאי מגבי תילתא מרימר מגבי שבחא אמר ליה רבינא והא תניא לכפול גובה מחצה לא קשיא הא דקאנו מיניה והא דלא קאנו מיניה רבינא משבח וכתיב לברתיה אמרי ליה נקני מיניה דמר אמר להו אי מיקנא לא מיכפל ואי מיכפל לא מיקנא

ההוא גברא דאמר להו הבו ארבע מאה זוזי לכתובתה דברתאי שלחה [133]רב אחא בריה דרב איקא לקמיה דרב אשי ארבעה דאינון תמני מאה או ארבע מאה דאינון מאתים אמר רב אשי חזינן אי אמר הבו לה ארבע מאה דאינון תמני מאה ואי אמר כתובו לה ארבע מאה דאינון מאתים איכא דאמרי אמר רב אשי חזינן אי אמר לכתובתה ד' מאה דאינון תמני מאה ואי אמר בכתובתה ד' מאה דאינון מאתים ולא היא לא שנא בכתובתה ולא שנא לכתובתה ארבע מאה דאינון מאתים ער דאמר הבו לה סתמא בלא שום כתובתה:

ההוא גברא דקביל ארעא א"ל אי מובירנא לך יהיבנא לך אלפא זוזי אוביר תילתא אמרי נהרדעי בעי למיתב תלת מאה ותלתין ותלתא ותילתא רבא אמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ורבא מאי שנא מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא התם לא קאמר מילתא יתירתא הכא גוזמא בעלמא

ומסתברא לן דמיחייב ליתן שיעור מאי דאוביר בשוי דלא קאמר רבא הויא אסמכתא ולא קני אלא בההוא שיעורא יתירא דהוה ליה גוזמא ולא קני אבל שיעור מאי דאוביר בשוי יהיב ובכי הא מילתא לא אמרינן אסמכתא היא דהא תנן שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותן לו דכיון דשיעור מאי דאוביר בשוי הוא דיהיב שעבודי שעביד נפשיה וגמר ומקני הכא נמי לענין אלפא זוזי מאי דאוסיף על שיעור דראויה לעשות הוא דהוי אסמכתא ולא שעביד נפשיה אבל שיעורא דראויה לעשות איתיה בכלל אלפא

[133]בגמ' איתא רב אחא בריה דרב אויא לקמי' דרב אשי

זוזי ושעבודי משתעבד בגויה ומיחייב ביה ומאי דפייש עליה אמרינן אסמכתא היא ולא מיחייב בה ואשכחן לרבא גופיה כי האי גוונא (לקמן דף קט:) בענין ההוא שתלא דאמר אי מפסידנא מסתליקנא בלא שבחא ואמר רבא אסמכתא היא ולא קניא ואקשינן ומ"ש מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ושנינא התם מאי דאפסיד משלם ה"נ מאי דקא מפסיד מנכינן ליה ואידך יהבינן ליה והא נמי דאלפא זוזי דכוותיה מאי דאפסיד והוא מאי דאוביר משלם ואידך לא
(דף קד:) ההוא גברא דקביל ארעא לשומשמי זרעא חטי עבוד חטי כשומשמי

דף סב.

סבר רב כהנא למימר מנכי ליה כחשא דארעא א"ל רב אשי אמרי אינשי תכחיש ארעא ולא ליכחוש מארה הילכך לא מנכי ליה
ההוא גברא דקבול ארעא לשומשמי וזרעה חטי ועבדה חטי טפי מן שומשמי סבר רבינא למימר חטי טפי מן שומשמי לא עביד אלא מן השבח שהשביחה החוכר יהיב ליה שבחא דביני ביני א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא אטו הוא אשבח ארעא לא אשבח
אמרי נהרדעי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה ניחא ליה למלוה דאי איתניס מיפרע מיהת פלגא דבתורת מלוה ואי איכא רווחא שקיל פלגא דאמרינן פקדון ברשותיה דמריה קאי וכמאן דאיעסק ביה איהו דמי ולא מיתחזי כי רביתא משום דשקיל אגריה מיניה וניחא ליה ללוה דאי מיתניס לא משלם אלא פלגא דבתורת מלוה ואי איכא רווחא שקיל מיהת פלגא
אמרי נהרדעי השתא דאמרת פלגא מלוה אי בעי למישתי ביה שיכרא שתי רבא אמר להכי קרו ליה עיסקא דא"ל לאיעסוקי ביה יהבי לך ולא מישתי ביה שיכרא אמר רב אידי בר אבין ואם מת נעשה מטלטלין אצל בניו רבא אמר להכי קרו להו עיסקא דאם מת לא יעשה מטלטלין אצל בניו והלכתא כרבא בתרוייהו הילכך אי איכא סהדי דהני מטלטלי מחמת ההוא עיסקא נינהו שקיל להו מלוה בלא שבועה ואפי' מיתמי ואי איכא עליה דמיתנא כתובה או שטר חוב וליכא נכסי למיתנא לית להו מהני מטלטלי דעיסקא ולא מידי אלא שקיל להו מרייהו לחודיה דדיליה נינהו דלא קני ליה מיתנא אלא לאיעסוקי בהו בלחוד וכיון דמת הדר עיסקא למאריה ואי איכא ביה רווחא בההוא שעתא דמית לוה שקלי מיניה יורשים או בעל חוב מנתא דהוה שקיל מיתנא ואי ליכא ביה רווחא לא שקלי מיניה מידי אלא הדר עיסקא למאריה וכן הילכתא:

גרסינן בפרק המוכר את הבית (דף ע:) שטר כיס היוצא על היתומים דייני גולה אמרו נשבע וגובה כולו ודייני ארץ ישראל אמרו נשבע וגובה מחצה ומסקנא אמר רבא הילכתא נשבע וגובה מחצה דהוא בתורת מלוה אבל פלגא דהוא בתורת פקדון חיישינן שמא נאנס אי נמי

דף סב:

דילמא פרעיה דקי"ל המפקיד אצל חברו בשטר ואמר לו החזרתי לך נאמן והאי דלא אמר החזרתי בדאיתיה בחיים אימור מלאך המות אנסיה ולהכי לא גבי ליה מיתמי והיכא דשקיל ליה איניש עיסקא מחבריה לאיעסוקי ביה ואזל ליה לדוכתא אחריתי ובעא למפלגיה להוהוא עיסקא או זוזי דעיסקא קמי בי דינא אדעתא למישקל איהו ההוא פלגא דבתורת מלוה לאיעסוקי ביה לנפשיה ומפקיד ליה להוהוא פלגא אחרינא דבתורת פקדון גבי איניש מעלמא כי היכי דלא ליתן ליה רווחא למרי עיסקא

הא מילתא חזינא בה בעיא מקמי רבואתא ואהדרו דאע"ג דלית ליה לשותף למיפלג בלא דעתא דשותפיה אי עבד הכי ואתני קמי [בי דינא או קמי] בי תלתא מאי דעבד עבד ולית ליה למארי עיסקא למישקל מינה רווחא ואייתו להו ראיה מההוא דאמרינן (לעיל דף לא:) איסור ורב ספרא עבדו עיסקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג בלא דעתא דאיסור אתו לקמיה דרבא א"ל זיל אייתי תלתא דפלגת קמייהו א"נ תרי מיגו תלתא דפלגת קמייהו וכו' ואנן לא סבירא לן הכי דמהא שמעתא דרבא דאמר להכי קרו ליה עיסקא דא"ל לאיעסוקי ביה יהבי לך ולא למישתא ביה שיכרא שמעינן דלית ליה לשותף למיפלגיה לממונא למישקל פלגא לאיעסוקי ביה לנפשיה דלאו אדעתא דעביד ביה הכי יהביה ניהליה הילכך אי אתני ליה הדין תנאה בפני כל ב"ד שבעולם לא מהניא ליה הדין תנאה ולא כלום ועוד אי אמרת דמהני תנאה בההיא פלגא דבתורת מלוה ואע"ג דלאו אדעתא דהכי יהביה ניהליה מהני נמי באידך פלגא דבתורת פקדון ומשוי ליה לכוליה גביה כי מלוה ושקיל ליה לרווחא לחודיה ואע"ג דלאו אדעתא דהכי יהביה ניהליה ואם כן מאי אהני לן הא דעבדו רבנן עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון הואיל ומילתא תליא ביה בלוה ואי בעי לאתנויי עלה ולבטולה מצי מבטל לה

אלא האי מימרא ודאי מימרא פריכא היא ולאו דסמכא הוא והא דאיסור ורב ספרא דאזל רב ספרא ופלג בלא דעתא דאיסור והנהו תרי כיתאי נמי (דף סט.) דעבדי עיסקא בהדי הדדי דשמעת מינייהו דאית ליה לשותף למיפלג קמי תלתא בלא דעתא דשותפיה לאו כדהוי ממונא דחבריה הוא אלא כדהוי ממונא לתרוייהו הוא דמצי שותף למעבד

הכי דכי שקיל ממוניה הוא דקא שקיל ומגופיה דעובדא שמעת דהאי עיסקא דעבדו איסור ורב ספרא בהדי הדדי דממונא דתרוייהו הוה דקאמר ליה רב ספרא לרבא מי דמי התם אפוקי ממונא ממר ומיתן ליה למר הכא אנא דידי שקלי גלויי מילתא היא ובתרי סגיא וכו' אלמא רב ספרא דידיה שקל ולאו ממונא דאיסור שקל הילכך ליכא למיגמר מהאי מעשה דאיסור ורב ספרא אלא למאן דבעי למישקל ממונא דנפשיה אבל למאן דבעי למישקל ממונא דחבריה לא ומהא שמעתא דרבא שמעינן דלית ליה למיעבד הכי וכן הלכתא

אמר רבא חד עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה (דף קה.) תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלוה כגון דיהב ליה מלוה ללוה מאה יריען במאתן דינרין וכתב ליה חד שטרא במאה דינרין וחד שטרא במאה דינרין וזבן לחמשין יריען מינייהו במאה ותלתין דינרין וזבן לחמשין מינייהו בשבעין דינרין אי כתב להו בחד שטרא הוו אתו הני תלתין דרווחא ממלו להנך תלתין דפסידא והשתא דכתבי להו בתרי שטרי כיון דמדינא שקיל מלוה תילתא באגר ודרי בהפסד פלגא אישתכח דקא פסיד מלוה מקרנא דיליה ה' דינרין דקא שקיל י' מהנך תלתין דאגר ודרי חמיסר דינרין מהנך תלתין דפסידא והיינו פסידא דמלוה תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלוה דאתי תלתין דאגר ממלו להנך תלתין דפסידא ושקיל מלוה קרנא דיליה ולא שקיל לוה כלום דאילו איכתיבו בתרי שטרי הוה לוה שקיל חמשה דינרי רווחא והיינו פסידא דלוה דהשתא לא שקיל מידי:

ואמר רבא האי מאן דקביל עיסקא מחבריה ופסיד וטרח ומלייה ולא אודעיה לא מצי א"ל דרי מהאיך פסידא בהדאי דא"ל להכי טרחת ומליתיה דלא ליקרי לך מפסיד עיסקי

דף סג.

ואמר רבא הני בי תרי דעבוד עיסקא בהדי הדדי ורווח וא"ל חד מינייהו לחבריה תא ליפלוג וא"ל אידך נירווח טפי דינא הוא דמעכב ואי א"ל הב לי פלגא רווחא א"ל רווחא לקרנא משתעבד ואי א"ל פלגו רווחא ופלגו קרנא אמר ליה עיסקא להדדי משתעבד ואי א"ל הב לי פלגא רווחא ופלגא קרנא ואי מטי לך פסידא דרינא בהדך א"ל מזלא דבי תרי עדיף

אשכחן למקצת רבוותא דכתבי דהא דרבא ליתא דא"כ אין לדבר סוף והאי מימרא לאו דאסמכתא הוא דלא אפשר לדחויי מימרא דליכא עליה פלוגתא בלא ראיה ועוד דלא אמר רבא דאית ליה למימר הכי אלא היכא דידיעא מילתא לפום מנהגא דעלמא דאי שביק ליה לקמיה מיתוסיף ביה רווחא אבל היכא דידיעא מילתא לפום מנהגא דאי

שביק ליה להההוא עיסקא לקמיה לא מיתוסיף ביה מידי לא קאמר רבא הכי וכ"ש היכא דאי מעכב ליה חיישינן לפסידא הילכך איתא להא דרבא

וגרסינן בפרק כל הגט (גיטין דף לא:) תניא ר' יהודה אומר בג' פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע ובפרוס הפסח ובג' פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפי מיכן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פירקיה והא רבא הוא מרה דשמעתא הכא והוא מרה דשמעתא התם דשמעת מינה דלא אמר דשותפא מעכב אשותפיה בזביני אלא לפום מנהגא דעלמא אבל לעולם לא קאמר:

מתני' המקבל שדה מחבירו ולא רצה לנכש א"ל מאי איכפת לך הואיל ואני נותן לך חכירך אין שומעין לו שהוא אומר לו למחר אתה יוצא ממנה והיא מעלה לפני עשבים:

גמ' ואי א"ל לבתר הכי כריבנא לה א"ל ביזרא (ביזרא) דנפל נפל ולא מהני כרבא דלבתר הכי כלום דכי נפיק מינה מסקא עשבים:

מתני' המקבל שדה מחבירו ולא עשתה אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב ליטפל בה א"ר יהודה וכי מה קיצבה בכרי אלא אם יש בה כדי נפילה:

גמ' ת"ר המקבל שדה מחבירו ולא עשתה אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב ליטפל בה שכך כותב לו אנא איקום ואניר ואזרע ואחצד ואעמר ואידוש ואידרי ואיקום כריא קדמך ותיתי את ותיטול פלגא ואנא בעמלאי וכנפקות ידי פלגא.

אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב וכמה כדי להעמיד כרי א"ר יוסי בר' חנינא כדי שתעמוד בו הרחת כדי שלא יהיה כונס שלה רואה פני החמה איתמר לר אמר שלש סאין דבי ר' ינאי אמרי סאתים אמר רשב"ל סאתים שאמרו חוץ מן ההוצאה:

מתני' (דף קה:) המקבל שדה מחברו ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכירו ואם אין מכת מדינה היא אינו מנכה לו מן חכירו ר' יהודה אומר אם קבלה ממנו במעות בין כך ובין כך אינו מנכה לו מן חכירו:

גמ' היכי דמי מכת מדינה אמר רב יהודה כגון דאשתדוף רובא דבאגא עולא אמר כגון שנשתדפו ד' שדות מארבע רוחותיה וסוגיין כרב יהודה (דף קו.) אמר ליה זרעה חטי ואזל זרעה שערי ואשתדוף רובא דבאגא ואשתדוף נמי הנך שערי מצי אמר ליה אי זרעתה חטי נמי הוה משתדפה או דילמא א"ל אי זרעתה חטי הוה מקיים בי (איוב כ"ב:כ"ח) ותגזר אומר ויקם לך מסתברא

דף סג:

דאמר ליה אי זרעתה חטי הוה מקיים בי ותגזר אומר ויקם לך נשתדפו כל שדותיו של מחכיר ולא אישתדוף רובא דבאגא מאי כיון דלא אישתדוף רובא דבאגא לא מנכי ליה או דילמא כיון דאשתדוף כולהו ארעתיה מצי אמר ליה משום ליתך דידך הוא מסתברא דאמר ליה אי משום ליתאי דידי הוא הוה משתייר לי פורתא כדכתיב (ירמיהו מ"ב:ב') כי נשארנו מעט מהרבה נשתדפו כל שדותיו של חוכר ואישתדוף רובא דבאגא מאי כיון דאשתדוף רובא דבאגא מנכי ליה או דילמא כיון דאשתדוף כולהו ארעתיה א"ל משום ליתך דידך הוא מסתברא דא"ל משום ליתך הוא ואמאי הכא נמי נימא ליה אי משום ליתאי הוא הוה משתייר לי פורתא כדכתיב כי נשארנו מעט מהרבה משום דא"ל מחכיר אי הוה חזית לאשתיורי לך הוה משתייר מן דנפשך

[134]אמר רב יהודה אמר שמואל לא שאנו שמנכה לו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב אבל לא זרעה כלל חייב דא"ל אי זרעתה הוה מקיים בי (תהלים לו) לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו:

(דף קו:) אמר ריש לקיש לא שאנו אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב אבל זרעה ולא צמחה מצי א"ל כל היכי זרע לה ואזיל ועד אימת אמר רב פפא עד דאתו אריסי מדכרא וקיימא כימה אריישייהו:

ר' יהודה אומר אם קבלה ממנו במעות בין כך וכין כך אינו מנכה לו מן חכורו:

ההוא גברא דקביל ארעא בזוזי למעבד בה תומי אגודא דנהר מלכא סבא אסתכר נהר מלכא סבא אתא לקמיה דרבא א"ל זיל נכי ליה א"ל רבנן לרבא והא תנן ר' יהודה אומר אם קבלה ממנו במעות בין כך ובין כך אינו מנכה לו מן חכורו אמר להו לית דחש לה לדר' יהודה:

מתני' המקבל שדה מחברו בעשרת כורין חטין לקתה נותן לו מתוכה היו חטיה יפות לא יאמר לו הריני לוקח לך מן השוק אלא נותן לו מתוכה:

גמ' ההוא גברא דקביל ארעא לאספסתא [135](בכורי דשערי) עבדא אספסתא וחרשה וזרעה שעורי לקיאן הנהו שערי שלחה רב חביבא מסורא דפרת לרבינא כה"ג מאי כי לקתה נותן לו מתוכה דמי או לא א"ל מי דמי התם לא עבדא ארעא שליחותה הכא עבדא ארעא שליחותה ההוא גברא דקביל פרדיסא מחבריה בעשרה דני חמרא תקיף ההוא חמרא סבר רב כהנא למימר היינו מתני' לקתה נותן לו מתוכה א"ל רב אשי לרב כהנא

[134]בגמ' איתא אמר שמואל לא שנו כו'
[135]מהר"ם ל"ג

מי דמי התם לא עבדא ארעא שליחותה הכא עבדא ארעא שליחותה ומודה רב אשי בעינבי [136]דקרום ושדה שלקתה בעומריה דכי לקתה נותן לו מתוכה דמי:

מתני' המקבל שדה מחבירו לזורעה שעורין לא יזרענה חטים חטים יזרענה שעורין רשב"ג אוסר תבואה לא יזרענה קטנית קטנית יזרענה תבואה רבן שמעון בן גמליאל אוסר:

גמ' (דף קז.) מתני ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן תבואה יזרענה קטנית אמר ליה והא תנן תבואה לא יזרענה קטנית א"ל לא קשיא הא לן והא להו אמר ליה רב יהודה לרבין בר ר"נ

דף סד.

רבין אחי הני תחלי דכיתנא אין בהן משום גזל ודקיימא אגבולין יש בהן משום גזל ואם הוקשו לזרע אפילו דבי כיתנא יש בהן משום גזל מ"ט מאי דאפסיד אפסיד:

איתמר אילן העומד על המצר אמר רב הנוטה לכאן לכאן והנוטה לכאן לכאן ושמואל אמר חולקין וכן הלכתא א"ל רב יהודה לרבין בר רב נחמן רבין אחי לא תזבון ארעא סמוך למתא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה משום עינא בישא ואי (דף קז:) מהדר לה שורא או ריתקא לית לן בה א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה לא תזלזל במשחתא דכל פורתא ופורתא חזי לכורכמא רישקא:

(דף קח.) [137]אמר רב הכל לאגלי גפא ואפי' מיתמי אבל מרבנן לא רבנן לא צריכי נטירותא לכריא דפתיא אפילו מרבנן ואי קא נפקי באכלוזא רבנן לאו בני אכלוזא נינהו:

אמר רב יהודה לכריא דנהרא תתאי מסייעי עילאי עילאי לא מסייעי תתאי וחילופא במיא דמיטרא תניא נמי הכי חמש גנות המספקות מים ממעין אחד ונתקלקל המעין כולן מתקנות עם העליונה נמצאת התחתונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעצמה וכן חמש חצרות המקלחות מים לביב אחד ונתקלקל הביב כולן מתקנות עם התחתונה נמצאת העליונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעצמה

אמר רב [138]יהודה האי מאן דאחזיק ביני אחי וביני שותפי חציפא הוי סלוקי לא מסלקינן ליה ורב נחמן אמרן מסלקינן ליה ואי משום דינא דבר מיצרא לא מסלקינן ליה נהרדעי

[136]בס"י איתא דכדום וכ"ה בגמ' [וכ"ה בערוך]

[137]ושם איתא א"ר יהודה הכל וכו'. וכך הוא בגמ' ב"ב (דף ח.) וברי"ף שם (סי' תרכ"ה) אמר רב יהודה הכל כו' (ג"א)

[138]בגמ' אי' אר"י אמר רב האי מאן כו' (ג"א)

אמרי אפי' משום דינא דבר מיצרא מסלקינן ליה משום שנאמר (דברים ו':י"ח) ועשית הישר והטוב אתא אמר ליה אזבין וא"ל זיל זבון צריך למיקנא מיניה או לא [139]רב נחמן אמר לא צריך למיקנא מיניה נהרדעי אמרי צריך למיקנא מיניה והלכתא צריך למיקנא מיניה והשתא דאמרת צריך למיקנא מיניה אייקור או זל ברשותא דבר מיצרא:
זבן במאה ושויא

דף סד:

מאתים חזינן אי לכולי עלמא קא מוזיל ומזבין יהיב ליה מאה ואי לא יהיב ליה מאתים זבן במאתים ושויא מאה סבור מיניה מצי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי אמרי נהרדעי משמיה דר"נ אין אונאה לקרקעות זבן גריוא דארעא בי מצעי נכסיה חזינא אי עידית היא אי זבורית היא זביניה זביני (דף קח:) ואי לא איערומי קא מערים מתנה לית בה משום דינא דבר מיצרא אמר אמימר ואי כתב בה אחריות אית בה משום דינא דבר מיצרא דאמרינן האי מזבן קא זבין לה ומשום הכי כתב בה אחריות והאי דכתבה בשם מתנה איערומי הוא דקא מערים משום דינא דבר מיצרא ודינא הוא דחזינן כמה שויא ויהיב ליה בר מיצרא ונחית לארעא
ואי אודי דמזבן זבנה והא דכתיב ליה משום מתנה משום דינא דבר מיצרא הוא דעבד הכי ואמר בכך וכך זבנתה וליכא סהדי דידעי בכמה זבנה מסתברא לן דמשתבע ושקיל הואיל וכשליחא הוא לגבי בר מיצרא והיכא דכתב ביה בשטר מתנה וקבילית ליה לפלוני דנא אחריות מתנתא דא דאי נפקא מחמתי מידיה יהיבנא ליה כך וכך זוזי וארעא לא שויא ההוא שיעורה [אע"ג] דלא קא מודה דמזבן זבנה לא שקיל ליה בר מיצרא אלא בדמי דקביל עליה מרי ארעא דמה נפשך אי במתנה יהבה ניהליה מתנה לית בה משום דינא דבר מיצרא ואי מיזבן קא זבנה מיניה לא עביד איניש דמקבל על נפשיה לחבריה מאי דלא קא שקיל מיניה
ומסתייע האי סברא מהא דאמרינן זבן במאתים ושויא מאה אלמא עביד איניש דזבין קרקע דשויה מאה במאתים ואי ניחא ליה לבר מיצרא למישקליה בהנהו דמי שקיל ואי לא לא הילכך אי יהיב לזה בר מיצרא כוליה דמי דקבל עליה מרי ארעא שקיל ואי לא לא שקיל מכר כל נכסיו לאחד לית בה משום דינא דבר מיצרא לבעלים הראשונים לית בה משום דינא דבר מיצרא זבן מכותי וזבין לכותי לית בה משום דינא דבר מיצרא זבן

[139]בגמרא איתא רבינא

מכותי א"ל אריא אברחי לך ממיצרך זבין לכותי כותי לאו בר ועשית הישר והטוב הוא שמותי ודאי משמתינן ליה עד דמקבל

דף סה.

כל אונסא דאתי מחמתיה משכנתא ליתבה משום דינא דבר מיצרא דאמר רב אשי אמרו לי סאבי דמתא מחסיא מאי משכנתא דשכונה גביה למאי נפקא מינה לדינא דבר מיצרא למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה אין בה משום דינא דבר מיצרא מ"ט חיישינן דילמא אדמעכב ליה לבר מיצרא נפקא ארעא מידיה וזבן לה איניש אחרינא לכרגא ולמזוני ולקבורה ליתביה משום דינא דבר מיצרא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא לאשה ליתמי ולשותפי לית בה משום דינא דבר מיצרא:

דף סה:

שכיני העיר ושכיני שדה שכיני העיר קודמין שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם איבעיא להו שכן וקרוב מהו ת"ש (משלי כ"ז:י') טוב שכן קרוב מאח רחוק הני כולהו דאמרינן בהו דקדמי ליכא חד מינייהו בר מיצרא אלא תרוייהו דחיקי נינהו מהאי ארעא אלא מוקדם הוא דמקדמינן חד אחבריה ואי קדים אידך וזבן לא מפקינן מיניה אבל בהדי בר מיצרא כולהו אית בהו משום דינא דבר מיצרא הני זוזי טאבי וזוזי תיקלי לית בה משום דינא דבר מיצרא הני שרו והני צרו לית בה משום דינא דבר מיצרא אמר אטרח ואייתי זוזי לא נטרינן ליה איזיל ואייתי זוזי חזינן אי איניש דאמיד הוא דאזיל ומייתי נטרינן ליה ואי לא לא נטרינן ליה:

ארעא דחד ובתי דחד מארי ארעא מעכב אמארי בתי ומארי בתי לא מעכב אמארי ארעא ארעא דחד ודיקלי דחד מארי ארעא מעכב אמארי דיקלי מארי דיקלי לא מעכב אמארי ארעא

וקא מפרשי רבנן דהאי דאמרינן מארי ארעא מעכב אמארי בתי ואמארי דיקלי הני מילי היכא דלית ליה למארי בתי או למארי דיקלי זכותא בארעא משום הכי אית ליה למארי ארעא לעכובי עלייהו ולית להו לזבונינהו אלא למאן דבעי או דשקיל להו לנפשיה דאי לא אמר ליה עקור בניינך או דיקלי דילך וזיל שקול אבל היכא דאית ליה למארי בתי או למארי דיקלי זכותא בההיא ארעא למקבע בה הנך בתי או הנך דיקלי כגון ההיא דתנן (ב"ב דף פא.) הקונה שני אילנות בתוך של חברו לא קנה קרקע שלשה קנה קרקע וכגון ההוא דאמרינן (שם דף לז.) פשיטא מכר קרקע ושייר אילנות לפניו יש לו קרקע ואפילו

לרבי עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר הני מילי גבי בור ודות דלא קא מכחשי בארעא אבל אילנות דקא מכחשי בארעא שיורי שייר דאי לא א"ל עקור אילנך וזיל שקול כל [140](כך) חד מנהון אית ליה לעכובי אחבריה וכל חד מנהון אית ליה דינא דבר מיצרא בזבינא דחבריה וכן הלכתא

ארעא לזרעא וארעא לבתי ישוב עדיף ולית בה משום דינא דב"מ פירוש בר מיצרא בעי לה לזרעה ואיניש אחרינא בעי לה לבתי ישוב עדיף ולית בה משום דינא דבר מיצרא איפסיק משוניתא או ריכבא דדיקלי חזינן אי יכול להכניס אפילו תלם אחד אית בה משום דינא דבר

דף סו.

מיצרא ואי לא לית בה משום דינא דבר מיצרא פירוש משוניתא גמא כדכתיב (איוב ח) היגאה גומא ויש שפירשו בנין גבוה וחזק שבונין אותו כדי לסגור בפני המים שעולין בזעף וזה הוא ששנינו (אהלות פ' י"ח משנה ו') אי זו הוא השונית מקום שהים עולה בזעפו ויש אומרים שהוא בנין ונקרא מסואה בלשון ישמעאל הני ארבעה בני מיצרא דקדים חד מינייהו וזבין זביני' זביני אתו בהדי הדדי פלגולה בקרנזול:

(דף קט.) מתני' המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן ואין לו בקורות שקמה קיבלה ממנו שבע שנים זורעה שנה ראשונה פשתן ויש לו בקורות שקמה:

גמ' אמר אביי בקורות שקמה אין לו בשבח שקמה יש לו ורבא אמר אפי' בשבח שקמה אין לו והלכתא כרבא

רב פפא קביל ארעא לאספסתא קדחי בה תאלי כי קא מסתלק אמר להו הבו לי שבחאי א"ל רב [141]ששת בריה דרב אידי אלא מעתה דיקלי ואלים בעי מר שבחיה א"ל התם לאו אדעתא דהכי נחת אנא אדעתא דהכי נחיתנא כמאן כאביי דאמר בשבח שקמה יש לו אמר ליה אפילו תימא כרבא התם לית ליה פסידא הכא אית ליה פסידא א"ל מאי פסידך ידא דאספסתא שקול ידא דאספסתא וזיל א"ל אנא כורכמא רישקא (דבעי) [רבאי] אמר לי' גלית בדעתך דלמשקל ואסתלוקי עבדת שקול כורכמא רישקא וזיל אין לך אלא דמי עצים בלבד

רב ביבי בר אביי קביל ארעא וגדרה משוניתא קדחה בה זרדתא בההיא משוניתא כי קא מסתלק אמר להו הבו לי שבחאי אמר ליה משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מוליאתא

[140]תי' כך ליתא בכל דפו"י וכן בב"י ליתא

[141]בגמ' שישא בריה דרב אידא [וכ"ה באלפסי דפו"י]

ואפילו רב פפא לא קאמר אלא דאית ליה פסידא הכא מאי פסידא אית ליה דהא במקום דליתיה ראוי לזריעה קדחה הך זרדתא
ההוא שתלא דאמר אי אפסידנא מסתליקנא אפסיד רב יהודה אמר מסליקנא ליה בלא שבחא רב כהנא אמר יהבינן ליה שבחיה ומסלקינן ליה ומודה רב כהנא דאי אמר מסתליקנא בלא שבחא מסלקינן ליה בלא שבחא רבא אמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ורבא מאי שנא מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא התם מאי דאפסיד משלם הכא נמי מאי דקא מפסיד מנכינן ליה ואידך יהבינן ליה
רוניא שתלא דרבינא הוה מפסיד וסלקיה אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר מאי קא עביד לי אמר ליה שפיר עביד לך והא לא אתרי בי לא צריכת לאתרויי רבא לטעמיה דאמר רבא מקרי דרדקי שתלא טבחא אומנא (דף קט:) וספר מתא כולהו כמותרין ועומדין דמי כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר כמותרה ועומד הוא אמר רב מניומי בריה דרב נחומאי באתרא דשקיל שתלא פלגא ואריסא תילתא האי שתלא דבעי סלוקי יהבינן ליה שבחיה ומסלקינן ליה כי היכי דלא לפסיד בעל הבית והיכי דמי כגון דהוה ליה כוליה שבחא תריסר סילעי לשתלא

דף סו:

שיתא ולמארי ארעא שיתא ואי בעי שתלא לאיסתלוקי שקיל אריסא דנחית בדוכתיה תילתא דאינון ד' סילעי פשו ליה מתריסר סילעי תמניא שקיל מארי ארעא מינייהו שיתא סילעי דאינון מנאתא דיליה פשו ליה תרי סילעי דאינון ריבעא דתמניא ודנקא דתריסר שקיל להו שתלא והיינו דקא אמרי ריבעא דהוא דנקא כי היכי דלא ליפסוד בעה"ב ממנאתא דיליה כלום ההוא גברא דמשכן פרדיסא לחבריה לעשר שנין קש לחמש שנין אבייי אמר הואיל ובזמנו קש פירא הוי רבא אמר אפילו הכי קרנא הוי וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות דלא מכלינן קרנא והלכתא כרבא (דף קי) ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שנין סתמא מלוה אומר שלש ולוה אומר שתים וקדם המלוה ואכל את הפירות מי נאמן רב יהודה אומר קרקע בחזקת בעליה קיימא ורב כהנא אמר פירות בחזקת אוכליהן והלכתא כוותיה דרב כהנא דאמר פירות בחזקת אוכליהן והא קיי"ל כוותיה דרב נחמן דאמר בפרק השואל (דף קב:) קרקע בחזקת בעליה קיימא ואע"פ שבא בסוף החדש כולו למשכיר התם לאו מילתא דעבידא לאיגלויי היא הכא מלתא דעבידא לאיגלויי היא ואטרוחי בי דינא תרי זימני לא מטרחינן מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש אמר ליה הבא שטרך א"ל אירכס לי אמר רב יהודה מלוה נאמן דאי בעי אמר לקוחה היא בידי א"ל

רבינא לרב אשי אלא מעתה הני משכנתא דסורא דכתבי הכי במשלם שנין אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף היכא דכבשיה לשטר משכנתא וא"ל לקוחה היא בידי ה"נ דמהימן

דף סז.

א"ל הא תקינו רבנן דכארי כריא ויהיב טסקא ארעא דלית לה לא כריא ולא טסקא מאי א"ל איבעי ליה למחויי ואי לא מחא איהו אפסיד נפשיה וכן הלכתא:
אריס אומר למחצה ירדתי ובעה"ב אומר לשליש הורדתיו מי נאמן רב יהודה אמר בעה"ב נאמן ורב נחמן אמר הכל כמנהג המדינה והלכתא כרב נחמן:
יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח (דף קי:) סבר רב חגא למימר על בעל חוב להביא ראיה מ"ט ארעא בחזקת יתמי קיימי ובע"ח לייתי ראיה ולשקול א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן על היתומים להביא ראיה מ"ט ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ויתמי נייתו ראיה ונשקלו אמר אביי אף אנן נמי תנינא ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים אלמא כיון דלמיקץ קאי אמרינן ליה זיל קוץ ואי משום דמי אייתי ראיה ושקול ה"נ כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ויתמי נייתו ראיה ונשקלו אייתי יתמי ראיה דאינהו אשבוח סבר ר' חנינא למימר בארעא מסלקינן להו ולא היא בדמי מסלקינן להו מדר"נ דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה ג' שמין להן את השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן בכור לפשוט ובע"ח ליתומים ובע"ח ללקוחות

דף סז:

והני מילי היכא דשויה לוה להההיא ארעא ניהליה דמלוה אפותיקי ולא קא מסיק ביה אלא שיעור ארעא בלחוד אבל אי לא שויה ניהליה אפותיקי כיון דלא מסיק ביה בלוה אלא שיעור ארעא בלא שבחא לית ליה למשקל שבחא דאשבח יתמא או שבחא דאשבח לוקח ודינא הוא דשביק להו מלוה גריוא בההיא ארעא כשיעור שבחייהו אי בעי או דיהבי ליה זוזי ומסלקי ליה כיון דלא הויא ארעא אפותיקי אבל אי שויא ניהליה אפותיקי כמאן דקני לה דאמי והוה ליה יתמי או לוקח כמאן דאשבח בארעא דלא דיליה הלכך שקיל ליה בע"ח לכולה ארעא ומסלק להו לשבחייהו בדמי
והני מילי בדהוה שבח כנגד הוצאה אבל אי הויא הוצאה יתירה על השבח לית להו הוצאה אלא כנגד שבח ואי הוה שבח יתר על הוצאה שקיל לוקח הוצאה מבע"ח ושבח ממוכר שכך כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואידכי ואמרוק ואישפי זביני אלין אינון

ועמליהון ושבחיהון ויתמי שקלי לה להוצאה מבע"ח ושבחא ליכא ממאן דשקלי ליה ועיקרא דהא מילתא כבר ברירנא לה בפרק שנים אוחזין בטלית [142]:

מתני' המקבל שדה מחברו שבע שנים בשבע מאות דינר אין השביעית מן המנין שבוע אחד בשבע מאות דינר השביעית מן המנין שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע יצא ביום גובה כל היום יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום:

גמ' תנו רבנן מנין לשכיר יום שגובה כל הלילה שנאמר (ויקרא י"ט:י"ג) לא תלין פעולת שכיר אתך מנין לשכיר לילה שגובה כל היום שנאמר (דברים כ"ד:ט"ו) ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש איפוך אנא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף:

ת"ר ממשמע שנאמר (ויקרא י"ט:י"ג) לא תלין פעולת שכיר אתך איני יודע שעד בקר ומה ת"ל עד בקר מלמד שאינו עובר עליו אלא בקר ראשון בלבד מיכן ואילך מאי אמר רב עובר משום בל תשהה אמר רב יוסף מאי קרא (משלי ג':כ"ח) אל תאמר לרעך לך ושוב איתמר האומר לחברו צא ושכור לי פועלין שניהן אין עוברין משום בל תלין זה לפי שלא שכרן (דף קיא.) וזה לפי שאין פעולתן אצלו והוא דאמר להו שכרכם על בעל הבית אבל אי לא אמר להו הכי השליח עובר משום דפעולתן אצלו היא כדתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חברו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנה אותו:

שכיר שעות גובה כל היום וכל הלילה וכו':

אמר רב שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה ושמואל אמר אפילו שכיר שעות דיום גובה כל היום וכל הלילה

דף סח.

תנן שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום ותיובתא דרב אמר לך רב לצדדין קתני שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות הלילה גובה כל הלילה והלכתא כרב דקי"ל (בכורות דף מט:) הלכתא כרב באיסורי:

כל הכובש שכר שכיר עובר בחמשה שמות משום (ויקרא יט) בל תעשוק ומשום (ויקרא יט) בל תגזול ומשום (ויקרא י"ט:י"ג) בל תלין פעולת שכיר ומשום (דברים כ"ד:ט"ו) ביומו תתן שכרו ומשו' (דברים כ"ד:ט"ו) ולא תבוא עליו השמש :

[142] סי' רסג

אי זה הוא עשק ואי זה הוא גזל אמר אביי לא שכרתיך מעולם זה הוא עשק שכרתיך ונתתי לך שכרך זה הוא גזל רבא אמר זה הוא עשק זה הוא גזל לא שכרתיך מעולם או ששכרתיך ונתתי לך שכרך חד טעמא הוא ולמה חלקן הכתוב לעושק וגזל ואמר לא תעשוק את רעך ולא תגזול לעבור עליו בשני לאוין:

(דברים כ"ד:ט"ו) ואליו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר לך את נפשו אלא שתתן לו שכרו (143דאמר קרא ואליו הוא נושא את נפשו) דבר אחר ואליו הוא נושא את נפשו וכו' כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נשמתו ממנו:

מתני' (דף קיא.) אחד שכר האדם ואחד שכר הבהמה ואחד שכר הכלים יש בהן משום (דברים כ"ד:ט"ו) ביומו תתן שכרו ויש בהן משום (ויקרא י"ט:י"ג) לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר אימתי בזמן שתבעו אבל לא תבעו אינו עובר עליו המחהו אצל החנוני או אצל השלחני אינו עובר עליו השכיר נשבע בזמנו ונוטל עבר זמנו אינו נשבע ונוטל ואם יש עדים שתבעו הרי זה נשבע ונוטל:

גמ' (דף קיב.) ת"ר לא תלין פעולת שכיר יכול אפילו לא תבעו תלמוד לומר אתך לדעתך יכול אפילו אין לו ת"ל אתך והוא שיש אתך יכול אפילו המחהו אצל החנוני או אצל השלחני ת"ל אתך ולא שהמחהו אצל החנוני או אצל השלחני:

המחהו אצל החנוני או אצל השלחני אינו עובר עליו:

איבעיא להו חוזר או אינו חוזר רב ששת אמר אינו חוזר רבה אמר חוזר אמר רבה מנא אמינא לה דקתני אינו עובר מעבר הוא דלא עבר הא מהדר הדר והלכתא כרבה דדייקא מתני' כותיה ואי קשיא לך הא דאמרינן בגיטין בפירקא קמא (גיטין דף יג:) אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה דאלמא לא מצי למהדר התם מנה לי בידך קא"ל דקא מקני ליה להאי מאי דאית ליה גביה דהאיך אבל הכא לית ליה גבי חנוני מידי דמקני ליה להאי אלא בהקפה הוא דבעי מיתן ליה הלכך בדלא יהיב ליה חנוני מצי למהדר על בעה"ב ואי קשיא לך האי דאמרינן בגמרא דבני מערבא [144]בענין חנוני על פינקסו הדא דתימא בשלא העמידו אצלו אבל אם העמיד הפועלים אצל חנוני אין בעה"ב חייב לפועלים כלום דאלמא קנו ואע"ג דלית ליה לבעה"ב גבי חנוני כלום בני מערבא כרב ששת ס"ל דאמר אינו חוזר ולית הלכתא כותיה הדין סברא דילן

[143] גי' ד"ת

[144] פ"ו דשבועות הלכה ה

ואיכא מרבואתא מאן דמוקים להא דאמר רב הונא א"ר כמתנה בלחוד ודייק להאי סברא מדאמרינן התם אי מההיא הוה אמינא הני מילי מתנה מרובה אבל מתנה מועטת אימא לפניו לא ליבעי קמ"ל אבל המחאה במלוה וכיוצא בה דפרעון הוא קאמר דמצי הדר ביה ואייתי ליה ראיה מהא שמעתא דהמחהו אצל החנוני דאמר רבה חוזר ואנן הא קא ברירנן דהמחהו אצל החנוני לא דמיא להך דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך ודקאמר דהא דאמר רב הונא א"ר במתנה בלחוד היא ליתא ממעשה (גיטין דף יד.) דהנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי פש חמש אסתירי גבי חד מינייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למרי ארעא בטסקא באפי מרי ארעא וקנו מיניה לסוף אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה ולא פש גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי אעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ועוד דהא קנו מידך וכו' ואי הא דאמר רב הונא אמר רב במתנה בלחוד הוא היכי קא גמר מיניה רב נחמן למרי טסקא דפרעון הוא ולא מתנה קא יהבי ליה אלא ודאי הא דאמר רב

דף סח:

הונא אמר רב איתא בין במתנה בין בפרעון ופירוקא דמילתא כדכתבינן ואיכא מאן דמוקים להאי מתניתי' דהמחהו אצל החנוני בדליתיה גביה כי היכי דלא תיקשי ליה הא דאמר רב הונא אמר רב ולא תיקשי ליה נמי האי דגרסינן בגמרא דבני מערבא והאי לאו סברא מעליא הוא דאם איתא למתני' בשלא העמידו אצל החנוני בהא לימא רב ששת אינו חוזר אלא שמעינן מינה בשהעמידן אצל החנוני ומשום הכי קא סבר רב ששת אינו חוזר:

[145]ירושלמי ראובן היה חייב לשמעון סמכיה גבי לוי איפרסן לוי לית ראובן חייב הדא דאת אמר בשלא עשו ערמה אבל עשו ערמה חייב:

בעו מיניה מרב ששת קבלנות עובר בבל תלין או אינו עובר בבל תלין אומן קונה בשבח כלי והלואה היא ואינו עובר או דילמא אין אומן קונה בשבח כלי ושכירות היא ועובר אמר להו עובר שכירות היא וכן הלכתא ותניא מסייעא ליה הנותן טליתו לאומן גמרה והודיעו ואפילו מיכן עד י' ימים אינו עובר משום בל תלין נתנה לו בחצי היום כיון ששקעה עליו חמה עובר משום בל תלין אלמא אין אומן קונה בשבח כלי וקבלנות שכירות היא ועובר והכי אסקה רבא בפרק הגוזל עצים (דף צט.) דכ"ע אין אומן קונה

[145]קדושין פ"ג הל"ד

בשבח כלי והאי דאוקי רב מרי להא מתניתא דאגריה לביטשי ביטשא ביטשא במעתא דחיותא בעלמא היא ולא סמכינן עלה:

(דף קיב:) שכיר בזמנו נשבע ונוטל: מ"ש שכיר דתקינו ליה רבנן דמשתבע ושקיל אמר ר"נ אמר שמואל תקנות קבועות שאנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום דבעה"ב טריד בפועליו והני מילי היכא דבעה"ב אומר נתתי ושכיר אומר לא נטלתי אבל אומן אומר שנים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחברו עליו הראיה ואע"ג דבעה"ב טריד בפועליו קציצה ודאי דכיר ואי בעה"ב טריד בפועליו אפילו עבר זמנו נמי לישתבע שכיר וליטול אלמה תנן עבר זמנו אינו נשבע ונוטל התם חזקה אין בעה"ב עובר בבל תלין ועוד (דף קיג.) אין שכיר משהה שכרו וגרסינן בפרק כל הנשבעין (דף מה:) א"ר נחמן לא שאנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדי' מתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך:

עבר זמנו אינו נשבע ונוטל ואם יש עדים שתבעו הרי זה נשבע ונוטל:

הא קא תבע ליה קמן אמר[146]רב אשי הכי קאמר אם יש עדים שתבעו בזמנו ודילמא בתר הכי פרעיה שתבעו כל זמנו שכיר יום כל הלילה ושכיר לילה כל היום ולעולם תוב לא פרע ליה אמר רב [147]חמא עד אותו היום של תביעה כלומר אינו נשבע ונוטל אלא למחר בלבד שהוא כנגד אותו היום של תביעה אבל מכאן ואילך המוציא מחברו עליו הראיה:

מתני' (דף קיא.) גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין פעולת שכיר וגו':

(דף קיג.) המלוה את חבירו לא ימשכננו

דף סט.

אלא בב"ד ולא יכנס לביתו ליטול את משכונו שנאמר (דברים כד) בחוץ תעמוד היו לפניו שני כלים נוטל אחד [148]ומחזיר אחד מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ואם מת אינו מחזיר ליורשיו רשב"ג אומר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד ל' יום משלשים יום ולהלן מוכרו בב"ד:

גמ' אמר שמואל ושליח בית דין מנתח ניתוחי אין משכוני לא כלומר אם היו בידיו של לוה כלים והוא עומד בחוץ שומטן ומוציאן מידו ונותנן ביד המלוה אבל ליכנס לביתו

[146]בגמ' איתאה רב אסי וכ"ה בד"ק
[147]בגמ' אמר רב חמא בר עוקבא
[148]בגמ' איתא ומניח

של לוה ליטול את משכונו לא והא דתנן לא ימשכננו אלא בב"ד לא ינתחנו הוא אבל ליכנס לביתו למשכנו לא ותניא כותיה דשמואל (דף קיג.) שליח בית דין שבא למשכן לא יכנס לביתו וממשכנו אלא עומד מבחוץ והלוה נכנס לביתו ומוציא לו משכונו שנאמר בחוץ תעמוד והאיש תניא לא ימשכננו דברים שעושין בהן אוכל נפש ונותן לו מטה ומטה ומצע לעשיר ומטה ומטה ומפץ לעני לו אבל לא לאשתו ובניו כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין

דף סט:

בבע"ח

(דף קיד.) אשכחיה רבה בר אבוה לאליהו דהוה קאים בבית הקברות אמר ליה מהו שיסדרו בבעל חוב א"ל גמר מיכה מיכה מערכין גבי ערכין כתיב (ויקרא כו) ואם מך הוא מערכך גבי בע"ח כתיב וכי ימוך אחיך (דף קיד:) מנין לערום שלא יתרום דכתיב (דברים כו) ולא יראה בך ערות דבר

תנן בערכין (ערכין דף כג:) אע"פ שאמרו חייבי ערכים ממשכנין אותן נותנין לו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש ומטה ומצע וסנדליו ותפליו לו אבל לא לאשתו ובניו אם היה אומן נותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין ואם היה חרש נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות ר' אלעזר אומר אם היה אכר נותנין לו צמדו חמר נותנים לו חמורו היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט אין אומרים לו למכור את המרובה וליקח לו מן המועט אלא נותנין לו שני מינים מן המרובה וכל שיש לו מן המועט המקדיש את נכסיו מעלין לו את תפליו אחד המקדיש את נכסיו ואח' המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן אע"פ שאמרו עבדים נמכרים בכסותן מפני השבח שאם תלקח לו כסות בשלשים דינר משביח הוא מנה וכן פרה אם ממתינין [אותה] לאיטליז משובחת היא וכן מרגלית אם מעלין אותה לכרך משובחת היא אין להקדש אלא מקומו ושעתו:

[149]אע"פ שאמרו חייבי ערכין ממשכנין אותם נותנין לו מזונות שלשים יום מ"ט דאמר קרא (ויקרא כ"ז:ח') ואם מך הוא מערכך פירוש החייהו מערכך:

שם לו אבל לא לאשתו ובניו הוא מערכך ולא בניו ואשתו מערכך:

שם ר' אלעזר אומר אם היה איכר נותנין לו צמדו חמר נותנין לו חמורו ורבנן הני לאו כלי אומנות נינהו נכסים נינהו:

[149]ערכין שם

היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט אין אומרים למכור את המרובה וליקח לו מן המועט (שם) פשיטא כי היכי דסגיא ליה עד השתא השתא נמי סגי ליה מהו דתימא עד האידנא דהוה ליה לאושלי הוה מושלי ליה השתא ליכא

דף ע.

דמשאיל ליה קמ"ל (דף קיד:) תנו רבנן (דברים כה) ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו הא עשיר שכוב [מאי קאמר] אמר רב ששת ה"ק ואם איש עני הוא לא תשכב ועבוטו אצלך :

המלוה את חברו אינו [150]צריך למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו בד"א בשלא משכנו בשעת הלואתו אבל משכנו בשעת הלואתו אינו חייב להחזיר לו ואינו עובר בכל השמות הללו (שמות כ"ב:כ"ה) עד בוא השמש תשיבנו לו זו כסות יום שניתנה ליחבול בלילה (דברים כ"ד:י"ג) השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש זו כסות לילה שניתנה ליחבול ביום וא"ר יוחנן משכנו ומת שומטו מעל גבי בניו:

(דף קטו.) ת"ר (דברים כ"ד:י') לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לביתו של ערב וכן הוא אומר [151](משלי כ"ז:י"ג) לקח בגדו כי ערב זר ואומר (משלי ז) בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך עשה זאת [152]איפה בני והנצל אם ממון יש לו בידך התיר לו פסת היד ואם לאו הרבה עליו רעים דבר אחר לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לשכר כתף לשכר חמר לשכר פונדק לשכר דיוקנאות יכול אפילו זקפן עליו במלוה ת"ל (דברים כ"ד:י') כי תשה ברעך משאת מאומה:

מתני' אלמנה בין שהיתה עניה בין שהיתה עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר (דברים כ"ד:י"ז) ולא תחבול בגד אלמנה החובל את הרחים עובר בלא תעשה וחייב משום שני כלים שנאמר (דברים כ"ד:ו') לא יחבול רחים ורכב ולא חבילת רחים ורכב בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש שנאמר (דברים כ"ד:ו') כי נפש הוא חובל:

גמ' אמר רב הונא חבל רחים לוקה שתים משום רחים ומשום כי נפש הוא חובל רכב לוקה שתים משום רכב ומשום כי נפש הוא חובל רכב ורחים לוקה שלש משום רחים ומשום רכב ומשום כי נפש הוא חובל ורב יהודה אמר חבל רחים לוקה אחת רכב לוקה אחת רחים ורכב לוקה שתים כי נפש הוא חובל (דף קטו:) לשאר דברים הוא דאתא (דף קטז.) תניא כוותיה דרב יהודה חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא

[150]בגמ' איתא רשאי [וכ"ה מהר"ם וב"ח]
[151]קח בגדו כצ"ל
[152]אפוא כצ"ל

חייב אלא אחת ת"ל לא יחבול רחים ורכב מה רחים ורכב מיוחדין שהן שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בעצמו וע"ז בעצמו אף כל שהן שני כלים ועושין מלאכה אחת חייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו
ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבתא מחבריה אתא לקמיה דאביי א"ל זיל אהדרה דהויא ליה דבר שעושים בו אוכל נפש ותא קום עליה כדינא אם יודה ישלם ואם יכפור ישבע רבא אמר לא צריך למיקם עליה בדינא יכול לטעון עד כדי דמיה ונשבע ונוטל ואביי ליה ליה האי סברא ומאי שנא מהנהו עיזי דאכלי חושלא בנהרדעא ואתי מרא חושלא תפיס בהו וקא טעין טובא ואמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן התם לאו מידי דעבוד לאושולי ולאגורי הוא הכא מידי דעבוד לאושולי ולאגורי הוא הכא בסכינא דאשכבתא לאו מידי דעביד לאושולי ולאגורי הוא דשלח [153]רבי חנינא בר [154]אבא דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא

דף ע:

לית ליה האי סברא והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אמר לך רבא מי דמי התם בזוגא דסרבלא עביד איניש דמשאיל ומוגר הוא הכא בסכינא דאשכבתא לאו מידי דעביד לאושולי ולאגורי הוא כיון דמיפגמא קפדי אינשי ולא מושלי והלכתא כרבא:
מהא שמעתא שמעינן דמאן דמפקיד גבי חברי מידי מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר או אושליה לדידיה וידיע ההוא מידי ההוא דיליה בסהדי ואע"ג דאפקדיה או אושליה דלאו באפי סהדי ואמר הלה לקוח הוא בידי או משכון הוא בידי אינו נאמן ואפי' מת ההוא דאיתפקיד גביה וטענו בניה דלקוח הוא או משכון הוא גבי אבוהון לא מהימני דכי היכי דאבוהון לא מהימן הוא הדין נמי אינון לא מהימני כי הא דרבא דאפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ושמעינן נמי מכללא דאי אפקדיה או אושלי לחבריה באפי סהדי אע"ג דליתיה להההוא מידי מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ואמר חזרתיו ולקחתיו ממנו אינו נאמן דלא איצטריכא הא דשלח ר' חנינא בר אבין אלא היכא דלא אושליה ולא אוגריה באפי סהדי אבל היכא דאוגריה או אושליה באפי סהדי אע"ג דליתיה מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר הא איכא סהדי דשאלה גביה הוא הילכך אי אמר חזרתיו ולקחתיו ממנו אינו נאמן ובהדיא גרסינן בפ' חזקת הבתים (דף מו.) מותיב ר"נ בר יצחק אומן אין לו חזקה הא אחר יש לו

[153] בגמ' איתא דשלח רב הונא בר אבין (ג"א)
[154] בס"י אי' אבין

חזקה היכי דאמי אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה אלא לאו דליכא עדים ושמעינן מינה דהיכא דאיכא עדים דיהביה ניהליה להאי מנא באפייהו אפילו אחר שאינו אומן אין לו חזקה וכבר ביררנוהו [155]בפ' המפקיד וכן הלכתא

ואע"ג דחזינן למקצת רבוואתא דסבירא להו דהאי דשלח רבי חנינא דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן ורבא נמי דאפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר במי שטענוהו כלים המונחין תחת כנפיו הוא מהא שמעתא שמעינן דלאו הכי מילתא דאי איתיה להאי סברא לא הוה מקשינן עליה דרבא כדאמרי' בסכינא דאשכבתא יכול לטעון עד כדי דמיה מהא דאפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר (הם הכא נמי) ואע"ג דמקשינן מינה ה"ל לפרוקי מי דמי התם בשטענוהו כלים הניטלין תחת כנפיו הכא לא ומדלא פריק הכי אלא קפריק התם עביד איניש דמושיל הכא כיון דמיפגמא לא מושלי אינשי שמעינן דהאי דשלח רבי חנינא בר אבין אכולי עלמא הוא וכן הלכתא :

סליק פרק המקבל

(דף קטז:) **הבית** והעליה של שנים שנפלו שניהם חולקין בעצים ובאבנים ובעפר ורואין אלו אבנים ראויות להשתבר היה א' מהן מכיר מקצת אבניו נוטלן ועולות מן החשבון:

גמ' מדקתני סיפא רואין אלו אבנים ראויות להשתבר מכלל דאיכא למיקם עלה דמילתא אי בחבט' נפל אי בחבסא נפל אי הכי רישא נמי אמאי חולקין ניחזי אי בחבטא נפל [עלייתא איתבור]

דף עא.

ואי בחבסא נפל [תתיאתא מיתברא] לא צריכא דנפל בליליא וליחזינהו לצפרא דפנינהו ולשיוליה למאן דפנינהו דפנינהו בני רשות הרבים ואזלי להו וליחזי ברשותא דמאן יתבא וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה לא צריכא דנקט ברשותא דתרוייהו אי נמי ברה"ר ואי בעית אימא שותפין כי האי גוונא לא קפדי אהדדי אע"ג דפנינהו חד לרשותיה לא הויא חזקה:

אם היה אחד מהן מכיר מקצת אבניו נוטלן:

ואידך מאי קאמר אי דא"ל אין פשיטא ואי לא א"ל אין אמאי נוטלן לא צריכא דאמר ליה חמשין מינייהו אית לך ואידך חמשין לא ידענא דהוה ליה מתחייב שבועה ואינו יכול

[155]בסוף פרק

לישבע כדרבה דאמר האומר לחברו מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם הילכך נוטלן ועולות לו מחשבון שלמות:

מתני' הבית והעלייה (של שנים) נפחתה העלייה ואין בעה"ב רוצה לתקן הרי בעל העלייה יורד ודר למטה עד שיתקן לו את העלייה ר' יוסי אומר התחתון נותן את התקרה והעליון את המעזיבה:

גמ' וכמה נפחתה רב אמר כרובה ושמואל אמר בארבעה רב אמר ברובה אבל בארבעה אדם דר חציו למעלה וחציו למטה ושמואל אמר בארבעה אין אדם דר חציו למעלה וחציו למטה והלכתא כשמואל:

מתניתין בשוכר ומשכיר היא ודוקא דא"ל עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך דשעבדיה בית לעלייה כי הא דרבין בר רב אדא א"ר יצחק מעשה באדם אחד שאמר לחברו דלית זו שעל גבי הפרסק הזה אני משכיר לך ונעקר הפרסק ממקומו ובא מעשה לפני ר' חייא ואמר חייב אתה להעמיד לו הפרסק כל זמן שהדלית קיימת ומשום הכי יורד בעל העלייה ודר למטה עד שיתקן לו את העלייה וכשהוא דר (דף קיז.) שניהן הן דרין דא"ל אדעתא דאפוקן לא אגרי לך אבל א"ל עלייה זו אני משכיר לך ונפל אינו חייב לתקן ואף אינו יורד למטה ואי אמר עלייה סתם ונפל חייב להשכיר לו עלייה אחרת:

רבי יוסי אומר התחתון נותן את התקרה וכו' במאי קא מיפלגי בחיזוקי תקרה קא מיפלגי רבנן סברי

דף עא:

מעזיבה חיזוקי תקרה היא וחיזוקי תקרה תחתון בעי לחיזוקי ור' יוסי סבר מעזיבה אשווויי גומות היא ואשווויי גומות עליון בעי לאשווויי:

הנהו בי תרי דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי [איפחות מעזיבה] כי משי ידיה עליון מיא אזלי ומזקי לתחתון מי מתקן ר' חייא בר אבא אמר עליון מתקן ר' אלעאי ור' חייא בר יוסף אמרי תחתון מתקן מאן דאמר עליון מתקן קסבר על המזיק להרחיק את עצמו ומ"ד תחתון מתקן קסבר על הניזק להרחיק את עצמו וקא מיפלגי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דניזקין דתנן מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה בחרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלה בין מן הצד אם הבור קדם קוצץ ונותן דמים ואם האילן קדם לא יקוץ ספק זה קדם או זה קדם לא יקוץ רבי יוסי אומר אע"פ שהבור קדם לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אלמא רבי יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סברי על המזיק להרחיק את עצמו:

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הלכך הלכתא כרבי חייא בר יוסף דאמר תחתון מתקן דקאי כרבי יוסי דהלכתא כותיה ואע"ג דאמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה אמרינן מודה ר' יוסי בגיריה דידיה הני מיא לאו גיריה דידיה נינהו דמיא תיימי ופסקו והדר אזלי ושמעינן מינה דהיכא דליכא מעזיבה דתיימי בה מיא והדר אזל דגיריה דידיה נינהו ועליון מתקן [156](כרבי יוסי דאמר תחתון נותן את התקרה ועליון נותן את המעזיבה):

מתני' הבית והעלייה של שנים שנפלו אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה לבנות הרי בעל העלייה בונה את הבית ויושב בתוכו עד שיתן לו יציאותיו רבי יהודה אומר אף זה הדר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר אבל בעל העלייה בונה את הבית ואת העלייה ומקרה את העלייה ויושב בבית עד שיתן לו את יציאותיו:

גמ' אשמעינן בקמייתא שכירות וקא משמע לן בהא קנין:

אמר רב אחא (דף קיז:) [157]בריה דרבא משמיה דעולא תחתון שבא לשנות בגויל שומעין לו בגזית אין שומעין לו בכפיסי' שומעין לו בלבני'

דף עב.

אין שומעין לו בא לסכך בארזים שומעין לו בשקמים אין שומעין לו לרבות בחלונות אין שומעין לו למעט בחלונות שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו עליון שבא לשנות בגזית שומעין לו בגויל אין שומעין בכפיסים אין שומעין לו בלבנים שומעין לו בא לסכך בשקמים שומעין לו בארזים אין שומעין לו לרבות בחלונות שומעין לו למעט בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו אין לו לבנות לא לזה ולא לזה מאי תנא אין לו לבעל העלייה בקרקע כלום תניא ר' נתן אומר התחתון נוטל שני חלקים והעליון נוטל שליש אחרים אומר התחתון נוטל שלשה חלקים והעליון רביע אמר רבא נקוט הא דר' נתן בידך דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא קא סבר כמה מפסדא עלייה בבית תילתא הילכך אית ליה תילתא וכן הלכתא:

מתני' וכן בית הבד שהוא בנוי בסלע וגנה אחת על גביו ונפחת הרי בעל הגנה יורד וזורע למטה עד שיעשה לבית בדו כיפין:

הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לסתור את הכותל ולקוץ את האילן ונפלו בתוך הזמן פטור לאחר הזמן חייב:

[156] ד"ת מ"ז

[157] ושם איתא בר אדא משמיה דעולא (ג"א)

(דף קיח.) **גמ'** וכמה נפחתה רב אמר ברובו ושמואל אמר בארבעה רב אמר ברובו אבל בארבעה אדם זורע חציו למעלה וחציו למטה ושמואל אמר בארבעה אין אדם זורע חציו למעלה וחציו למטה והלכתא כשמואל:

נתנו לו זמן לסתור את הכותל וכו': וכמה זמן אמר רבי יוחנן זמן ב"ד שלשים יום:

מתני' (דף קיז:) מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל אמר לו פנה את אבניך אמר לו (דף קיח.) הגיעוך אין שומעין לו ואם משקבל עליו אמר לו הילך יציאותיך ואני נוטל את שלי אין

דף עב:

שומעין לו:

גמ' מדקתני [סיפא] הילך יציאותיך מכלל דפנינהו הא לא פנינהו לא קני אמאי כיון דא"ל הגיעוך תקנה לו חצרו מדר' יוסי בר' חנינא דאמר ר' יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו התם דעתיה למיתן ליה הכא דעתיה לדחוייה ומשום הכי לא קני עד דמפני ליה באנפיה:

מתני' השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש אמר לו תן לי שכרי אמר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואם משקיבל עליו אמר לו הילך שכרך ואני נוטל את שלי אין שומעין לו:

(דף קיח.) המוציא זבלו לרשות הרבים המוציא מוציא והמזבל מזבל אין שורין טיט ברשות הרבים ואין לובנים לבינים וגובלים טיט ברשות הרבים אבל לא ללבינים הבונה ברשות הרבים המביא אבנים מביא והבונה בונה ואם הזיק משלם מה שהזיק רבי שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום:

גמ' תניא כל אלו שאמרו מותרים לקלקל ברה"ר אם הזיקו חייבין לשלם ור' יהודה פוטר אמר אביי רשב"ג ורבי יהודה ור"ש כולהו סבירא להו כל שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור מלשלם ר' יהודה הא דאמרן רשב"ג מאי היא דתנן אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום ר"ש מאי היא דתנן היה מעמידו בעלייה עד שתהא מעזיבה תחתיו שלשה טפחים ובכירה טפח ואם הזיק משלם מה שהזיק ר"ש אומר לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא שאם הזיק פטור מלשלם וכל כה"ג שיטה היא ולית הלכתא כחד מינייהו תנו רבנן החצב שמסר לסתת הסתת חייב הסתת שמסר לחמר החמר חייב החמר שמסר לכתף הכתף חייב הכתף שמסר לבנאי הבנאי חייב הבנאי שמסר לאדריכל האדריכל

חייב וכולם שהעלוה על גבי הדימוס ונפלה והזיקה בקבלנות כולן חייבים בשכירות האחרון חייב וכולן

דף עג.

פטורין:

מתני' ב' גנות זו ע"ג זו והירק בינתים רבי מאיר אומר של עליון רבי יהודה אומר של תחתון אמר רבי מאיר ומה אם ירצה העליון ליטול את עפרו אין כאן ירק אמר לו רבי יהודה ומה אם ירצה תחתון למלאות את גינתו עפר אין כאן ירק אמר רבי מאיר וכי מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואים מאין ירק זה חי ר"ש אומר כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון:

גמ' [158]ארשב"ל הלכה כר"ש (דף קיט.) אמרי דבי רבי ינאי ובלבד שלא יאנס וכן הלכתא.

אמר אפרים ספרא תלמידו של רשב"ל משום רשב"ל הלכה כרבי שמעון.

אמרוה קמיה דשבור מלכא אמר להו אפריון נמטיה לרבי שמעון:

הדרן עלך הבית והעלייה וסליקא לה מסכת בבא מציעא

[158]וכ"ה ברא"ש אבל בגמ' דידן ליתא הא דארשב"ל הל' כר"ש (ג"א)